

SAHİBİ
VAKIF ADINA BAŞKAN
Mahmut BAYAZIT

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Prof. Dr. Ali ÇAĞLAR

YAYIN KURULU
Prof. Dr. Ali ÇAĞLAR
Dr. Cahit PEKYARDIMCI
Prof. Dr. İbrahim SOLAK
Prof. Dr. Mehmet ÖZKARCI
Dr. Oğuz PAKÖZ
Serdar ERDOĞAN YILMAZ
Abdulahkim EREN

REKLAM KURULU
Şahin YILDIRIM
Levent CUHADAR
Mehtap EMİRMAHMUTOĞLU
Zeynep ARIKAN
Serdar ERDOĞAN YILMAZ

İLETİŞİM
Bayındır Sokak No:5/16
Kızılay/ANKARA
Tel/Faks:0312 433 85 48
GSM:0532 404 94 74
e-posta:vakif46@hotmail.com
WEB:kmev.org.tr

KAHRAMANMARAŞ TEMSİLCİLİĞİ
Yenişehir mah. Hükümet Caddesi
Hisarhan Apt. Kat:3 No:15
Dulkadiroğlu/Kahramanmaraş

BANKA HESABI
Ziraat Bankası Ankara- Başkent Şubesi
HESAP ADI
Kahramanmaraş Eğitim Vakfı
Hesap No
34561967-5020
IBAN
TR 22 0001 0016 8334 5619 6750 20

BASKI
Berikan Matbaacılık-Ofset
Sertifika No: 47109 Gersan/ANKARA

Yazıların içeriğindeki görüşlerden yazarların kendileri sorumlu olup, KEV'in kurumsal görüşlerini yansıtmamaktadır.

KAPAK TASARIM
Nejat KARPUZOĞLU

KAPAK RESİM
Başkonuş Yaylası

İÇİNDEKİLER

PROTOKOL YAZILARI	
GURBETTE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ÖNEMİ	
Mahmut BAYAZIT / Vakıf Başkanı	3
TARIM VE ORMAN BAKANIMIZ SAYIN PROF.DR. VAHİT KİRİŞÇİ'NİN	
KAHRAMANMARAŞ'IN KURTULUŞUNUN YIL DÖNÜMÜ MESAJI	
Prof.Dr. Vahit KİRİŞÇİ / Tarım ve Orman Bakanı	4
VALİMİZ ÖMER FARUK ÇOŞKUN'UN 12 ŞUBAT KURTULUŞ MESAJI	
Ömer Faruk ÇOŞKUN / Vali.....	5
TARİHTE BİR DÖNÜM NOKTASI: 12 ŞUBAT	
Hayrettin GÜNGÖR / K.Maraş B.Şehir Belediye Başkanı	6
KAHRAMANMARAŞ VE EXPO 2023	
Hanifi MAHÇİÇEK / 12 Şubat Belediye Başkanı	8
EDİTÖRDEN	
Prof.Dr. Ali ÇAĞLAR	10
ÜNİVERSİTELERDE HUKUK FAKÜLTELERİNİN ROLÜ	
Prof.Dr. Fikret EREN	11
CUMHURİYET DÖNEMİNDE MARAŞ'A BULGARİSTAN'DAN YAPILAN GÖÇLER	
Prof.Dr. Nejla GÜNAY	13
BANA GELEN KİTAPLAR	
Mustafa OKUMUŞ	18
KAHRAMANMARAŞLIYIM BEN	
Gamze GÖKÇEK	20
PRİZREN	
Ali ÇAĞLAR	20
BİR ŞEHRİN KURTULUŞ DESTANI	
Prof.Dr. İbrahim SOLAK	21
KURTULUŞ BAYRAMINI YAŞAMAK	
Mahmut ARIKAN.....	23
ŞİİRLER / MARAŞ'IN DESTAN SAATİ	
Yasin MORTAŞ	24
KAHRAMANMARAŞ - AFŞİN ESHAB-I KEHF KÜLLİYESİ	
Prof.Dr. Mehmet ÖZKARCI.....	25
KAHRAMANMARAŞ'IN COĞRAFİ İŞARETLİ GIDA ÜRÜNLERİ	
Doç.Dr. Yekta GEZGİNÇ	27
GERMANİCA İLE KAHRAMANMARAŞ NEDEN TURİZMİN DE BAŞKENTİ OLMASIN?	
Ali AVGIN	29
BİR KÜÇÜK ÇEVRE SORUNU	
Oğuz PAKÖZ	31
MARAŞ MİLLÎ MÜCADELESİNDE BAYRAK OLAYI	
Serdar YAKAR.....	34
DÜNDEN BUGÜNE KAHRAMANMARAŞ'TA AİLE EKONOMİSİ VE TASARRUF YÖNTEMLERİ	
Şule KİRİŞÇİ	39
BİR DESTAN KI	
Hanifi SARIYILDIZ	41
BİR TİYATRO KLASİĞİ "DELİBAHAR"	
Salman KAPANOĞLU	42
CAMİLERDEKİ ÇİMECEKLER	
M. Nedim TEPEBAŞI	45
KAHRAMANMARAŞ İLİNİN BELLİ BAŞLI TURİZM ALANLARI (1)	
Dr. Nurullah KILINÇ	48
ÇUHADAROĞLU MEHMET BEY'İN AĞIDI MUSTAFA KEMAL VE BAKANLAR KURULU KARARNAMESİ ŞAİR HÜSEYİN TENECİOĞLU	
Abdulahkim EREN / Araştırmacı-Yazar	52
KAHRAMANMARAŞ VE EKOTURİZM	
Serdar Erdoğan YILMAZ	54
VEFA	
Ravza Gül HAMZA	56
SEVGİNİN ÖLÇÜSÜ	
Mehmet ÇAM	57
COVID-19 PANDEMİSİNDE KONUT BALKON VE BAHÇELERİNDE KAHRAMANMARAŞ HALKININ DENEYİMİ	
Dr. Esra BAYAZIT SOLAK	61
ZANATTAN SANATA KEÇE	
Oya KARAKIZ	66
HAYATİ VASFİ TAŞYÜR EK'LE BAŞLAYAN BİR GELENEK: AĞIZ DESTANI GELENEĞİ	
Ramazan AVCI.....	68
MARAŞ İLE ANILANLAR	
Abdulahkim EREN	69
KAHRAMANMARAŞ EĞİTİM VAKFI (KEV)'İN 2022 YILI FAALİYETLERİ	
Ülku ÇOBAN / Av. Mustafa BAYAZIT	71

#BizHepBirlikteBüyüyoruz...

www.iskur.com

[f](#) [i](#) [in](#) [t](#) @iskurgroup

GURBETTE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ÖNEMİ

Mahmut BAYAZIT

Vakıf Başkanı

Öncelikle üç yıl aradan sonra siz kıymetli okuyucularımızla yeniden bir arada olmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Pandemi adında zor ve meşakkatli bir süreçten geçtik. Dileğimiz, tüm bu sıkıntıları arkamızda bırakarak parlak bir geleceğe doğru yol almak. Bilindiği üzere toplumlarda STK'lar birlik ve beraberliğin devamını sağlayarak, geçmişle gelecek arasında köprü olmalarının yanında modern toplumların problem çözme kapasitesine hatırı sayılır oranda katkı sunmaktadır. Tıpkı Kahramanmaraş Eğitim Vakfı (KEV) gibi...

Bundan tam 36 yıl önce Ankara'da bir fidan dikilmeye karar verilerek 1987 yılında 57 Kahramanmaraş'lı bir araya geldi ve Kahramanmaraş Eğitim Vakfı (KEV) kuruldu. Merkezi Ankara'da bulunan vakfımızın tek şubesi Kahramanmaraş'tadır. Sivil toplum kuruluşları, resmi kurumlar dışında bağımsız olarak çalışan, üyelerini ve çalışanlarını gönüllülük esasına göre alan, kar amacı gütmeyen ve gelirlerini bağışlar veya üyelik ödemeleri ile sağlayan kuruluşlardır. Bugün küreselleşen dünyada ve ülkemizde STK'lar her geçen gün daha fazla dikkat çekmektedir.

Ülkemizdeki sivil toplum kuruluşlarının önemli bir kısmını vakıflar ve dernekler oluşturmaktadır. Bu kuruluşlar topluma yararlı bir hizmet geliştirmek için kurulmuşlardır. Türkiye'de vakıf anlayışı köklü bir geçmişe sahiptir. Osmanlıdan günümüze tarih boyunca süregelen yardımlaşma ve dayanışma duygusunun kurumsallaşmış halidir. Özetle, insanlığın mutluluğunu amaçlayan sistemler bütünüdür. Kahramanmaraş Eğitim Vakfı'nın asli amacı ise, Ankara'da yüksek öğrenim gören ihtiyaç sahibi Kahramanmaraşlı çocuklarımızın eğitimine

imkanlar dahilinde karşılıksız burslarla destek vermektir. Bugüne kadar yaklaşık 3 binden fazla gencimize karşılıksız burs imkanı sağlanmıştır. Kahramanmaraşlılar arasında birlik ve beraberliği sağlamak, iyi-kötü günlerinde yanlarında olmak ve Kahramanmaraş'tan Ankara'ya gelen hemşerilerimize talepleri doğrultusunda yardımcı olmaktır. Ayrıca tüm bunlara ilaveten, kadim şehrimizin bilinirliğini arttırmak maksadıyla Kahramanmaraş'ı her yönü ile tanıtarak turizmine katkıda bulunmak ve Kahramanmaraş spor etkinliklerini teşvik ederek yardımcı olmak ta temel amaçlarımız arasındadır.

Bu düsturla Kahramanmaraş Eğitim Vakfı (KEV), bugüne kadar şehrimize ve hemşehrilerimize hizmet verip, katkı sağlayabilmek için durmaksızın çalışmış ve bundan sonrada çalışmaya devam edecektir. Bu çalışmaların neticesinde 36 yıl önce dikilen fidan büyüdü ve dalları, gurbette yaşayan hemşehrilerimize uzanan köklü bir ağaç oldu. Zordur yediğiniz ekmekten içtiğiniz suya varıncaya kadar gurbette memleket hayaliyle yaşamak! Bulduğunuz yabancı ellerde kendi memleketinizden bir ses, bir nefes arar durursunuz. Sizi sarıp sarmalayacak, hemhal olacak bir elin uzanmasını beklersiniz. Hele de Kahramanmaraşlılar gibi memleketinize sevdalıysanız...

Tam bu noktada Vakfımız, hemşehrilerini kucaklayıcı bir rol ve görev üstlenmektedir. Son olarak, adındaki kahramanlık payesini onurla taşıyan insanların şehri Kahramanmaraş'ın kurtuluşunun 103. yılında, tüm halkımızın 12 Şubat Kurtuluş Bayramı'nı tebrik ediyor, şehitlerimizi rahmet, gazilerimizi minnetle anıyorum.

TARIM VE ORMAN BAKANIMIZ
SAYIN PROF. DR. VAHİT KİRİŞÇİ'NİN

KAHRAMANMARAŞ'IN KURTULUŞUNUN YIL DÖNÜMÜ MESAJI

Aziz milletimizin şanlı tarihi, her daim onur duyduğumuz, övündüğümüz eşsiz destan ve zaferlerle doludur.

Milli Mücadelemizin başarıya ulaşmasında, içinde buldukları olumsuzluklara rağmen, güzel şehrimize 'Kahramanlık' madalyasını kazandıran Maraşlı ecdadımızın verdiği mücadelenin de katkısı büyüktür.

Kahramanmaraş, bir halkın kendiliğinden direnişe geçtiği, dini, imanı, namusu, canı, toprağı, istikbali ve hürriyeti için savaştığı şanlı direnişin şehridir.

Sütçü İmam, Serkomser Arslan Bey, Muallim Hayrullah, Doktor Mustafa, Senem Ayşe, Yörük Selim ve nice kahramanların öncülüğünde birbirine kenetlenen Maraşlılar, yediden yetmişe tek vücut halinde, günlerce süren bir mücadelede tüm gücünü ortaya koymuş, vatanın bölünmez bütünlüğünü korumuştur.

Milli iradenin temsilcisi olan Türkiye Büyük Millet Meclisimiz, her bir ferdi yediden yetmişe kahramanlık sembolü olan Maraş'a 5 Nisan 1925 yılında İstiklal Madalyası verilmesini kararlaştırmış, bu sembolü ebedileştirmiştir.

Yine şehrimize TBMM tarafından 7 Şubat 1973 tarihinde "Kahramanlık" unvanı verilmiş ve

Milli Mücadele'deki katkısı bir kez daha taçlandırılmıştır.

Kahramanmaraş'ımız, Necip Fazıl, Abdurrahim Karakoç, Aşık Mahzuni Şerif, Rasim Özdenören, Alaeddin Özdenören, Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt, Nuri Pakdil, Mehmet Akif İnan ve Ali Kutlay gibi nice güzel insanı bağrından çıkararak ülkemize armağan etmiştir.

Kahramanmaraş, tarihsel, kültürel ve kentsel değerlerini koruyacak, Türkiye Cumhuriyeti'nin örnek bir kenti olarak geleceğe yolculuğunu sürdürecektir.

Geçmişimizden aldığımız ilhamla ve Sayın Cumhurbaşkanımızın Türkiye Yüzyılı vizyonuyla istiklalimize ve istikbalimize sahip çıkmaya devam ediyoruz.

Her zaman ve hep birlikte inşallah bir olacağız, iri olacağız, diri olacağız.

Bu vesileyle Kahramanmaraş'ımızın düşman işgalinden kurtuluşunun 103. yıl dönümünü kutluyor, başta Milli Mücadelemizin önderi Gazi Mustafa Kemal ve silah arkadaşları olmak üzere tüm şehit ve gazilerimizi minnetle ve rahmetle anıyorum.

Değerli hemşehrilerime sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

VALİMİZ ÖMER FARUK COŞKUN'UN 12 ŞUBAT KURTULUŞ MESAJI

“MARAŞ”; namerde boyun eğmeyen, asla tutsak olmayı kabul etmeyen, çilelerle nakışlanan tarihini, sonradan sevince, coşkuya ve haklı bir gurura dönüştüren “KAHRAMAN ŞEHİR”. “Kahramanmaraş”, 21 Ocak 1920 tarihinde başlayan ve 22 gün süren mücadelede; birliği, beraberliği ve destansı kahramanlığı ile Anadolu'ya cesaret veren milli direniş ruhunun adıdır.

Kıymetli Hemşehrilerim;

Öncelikle Kahraman şehrimizin düşman işgalinden kurtuluşunun 103. yıl dönümünü kutluyor, böyle kadim bir şehre hizmet ediyor olmanın gururunu yaşadığımı ifade etmek istiyorum. Türk halkı, tarihinde hiçbir dönemde şanlı bayrağına, vatanına ve namusuna el uzatmamıştır. Bacılarımızın namusuna el uzatan gafillere karşı Sütçü İmam'ın ilk kurşunu ile başlayan mücadelemiz; şanlı bayrağımızın indirilmesi karşısında Ulu Cami İmamı Rıdvan Hoca'nın "**Kalesinde bayrağı dalgalanmayan ülkede cuma namazı kılınmaz**" sözü ile kaleye hücum ederek işgalci Fransız kuvvetlerini defetmiş ve bayrağımızı yeniden burçlara dikmesiyle destansı mücadeleye dönüşmüştür.

Kurtuluş Mücadelemizin ilk kıvılcımı ve bağımsızlığımızın tezahürü olan 12 Şubat Destanı, tarihimizin en şanlı mücadelelerindedir. Kahramanlık destanımızın tetikleyicisi olan Sütçü İmam ve Bayrak Olayları ile başlayan direnişimiz, 12 Şubat 1920 tarihinde işgalci kuvvetlerin şehrimizden çekilmek zorunda kalmasıyla, zaferle sonuçlanmıştır. Maraşlı edelerimizin ve bacılarımızın bu fedakârca mücadelesi ve olağanüstü zaferi, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından önce “Kırmızı

Şeritli İstiklal Madalyası” ile sonrasında ise “Kahraman” unvanı ile taçlandırılmıştır.

Aziz Hemşehrilerim,

Arslan Bey, Sütçü İmam, Rıdvan Hoca, Senem Ayşe, Avukat Mehmet Ali Bey, Abdal Halil Ağa'nın ve ismini sayamadığımız nice kurtuluş mücadelemizin kahramanlarının vermiş olduğu amansız mücadele ruhunu, bir emanet bilmeli ve emaneti yücelterek korumayı kendimize ilke edinmeliyiz. Kahramanların bizlere emanet ettiği bu şehri, tüm alanda Türkiye'nin en önemli merkezlerinden biri haline getirmek ve bulunduğu konumdan daha ileriye taşımak için gayret etmeliyiz.

Bu duygularla, milli mücadelemizin kahraman şehitlerini ve ebediyete intikal etmiş tüm gazilerini rahmet, minnet ve şükranla anıyor, değerli Kahramanmaraşlı Hemşehrilerimin 12 Şubat Kurtuluş Bayramı'nın 103. yıl dönümünü kutluyor, sizleri sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

TARİHTE BİR DÖNÜM NOKTASI: ONİKİ ŞUBAT

Hayrettin GÜNGÖR

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı

103 yıl önce ecdadımız, bu topraklarda, iç ve dış düşmanların bütün namert hesaplarını yerle bir eden, büyük bir mücadele verdi. Bugün Kahramanmaraş'ımızın yazdığı destanın 103'üncü yıldönümünü millet olarak, devlet olarak, Kahramanmaraş olarak hep birlikte idrak ediyoruz.

Bağrında evliyalara, sahabelere, şehitlere ve gazilere taşıyan bu topraklar istiklal aşkıyla yoğrulmuş topraklardır. Kahramanmaraş'ın istiklal aşkı Allah'a şükür hiç sönmedi, hiç sönmeyecek. Bu sevda 103 yıl önce nasılsa bugün de öyledir. Bin yıldır milletimizin bekası, vatanımızın bütünlüğü, devletimizin yaşaması için bu toprakları teriyle, gerektiğinde kanıyla ıslatmış tüm ecdadımızı tazimle yâd ediyorum. Başka bir deyişle, 103 yıl önce bugünlerde, o soğuk ve yokluk günlerinde, bu toprakları kanlarıyla, canlarıyla savunan; gencecik bedenlerini gözünü kırpmadan feda eden, birer birer toprağa düşen nice isimsiz kahraman şehitlerimizi ve gazilerimizi de rahmetle, tazimle yâd ediyorum.

Şairin dediği gibi; *"Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır / Toprak eğer uğrunda ölen varsa vatandır"*. Biz de binlerce yıldır bu toprakları, kanımızla, inancımızla, kültürümüzle, değerlerimizle böyle vatan yaptık, millet olduk, bu günlere ulaştık. Milletlerin tarihteki uzun yolculuklarında önemli dönüm noktaları vardır. Bizim milletimiz için Malazgirt, Söğüt'te toprağa dikilen Osmanlı çınarı, Fatih'in İstanbul'u fethi birer dönüm noktasıdır. Çanakkale ve oradaki kararlılığın devamı olarak İstiklal Savaşı esnasında Maraş'ın kendini kurtaran bir şehir olarak tarihe geçmesi de bir dönüm noktasıdır. Çünkü

Maraş'ın kurtuluşu bütün Anadolu'ya moral ve can suyu olmuştur.

12 Şubat'ta Maraş adeta Türkiye olmuştur, milletimizin maşeri vicdanı olmuştur.

12 Şubat imanın adıdır.

12 Şubat destanın adıdır.

12 Şubat istiklalın adıdır.

12 Şubat kahramanlığın adıdır.

Onun için milletin iradesini temsil eden Meclisimiz, Maraş'ımızın "Kahraman"lığını tesilemiş, Maraş adından önce Kahraman olmuştur. İşte bizler 103. yılımızı bu anlayış içinde idrak ediyoruz. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi olarak hazırladığımız etkinliklerin her birinin bu şehirde yaşayan çocuklarımıza, gençlerimize, büyüklerimize, hanımefendilere ve beyefendilere dokunmasını, etki oluşturmalarını istiyoruz. Çünkü hemşehrilerimizin ecdadımızı daha iyi tanınması, onlara en önemli vefa borcumuzdur. Çok sayıda etkinlikte yer bulan; konferanslar, sempozyumlar, şiir dinletileri, film gösterileri, tiyatro oyunu, onlarca sergi ve daha birçok faaliyet ile hem bu şehirde yaşayan kardeşlerimizi memnun etmeyi hem de Kahramanmaraş'ımızın Kurtuluş destanının, ülkemizde ve yurt dışında daha iyi bilinmesini, etki oluşturmalarını hedefliyoruz.

İnsanlar şehre, şehirler de insanına kimlik kazandırır. Kahramanmaraş da yiğitliğiyle, vatan sevgisiyle, birlik ve beraberlik şuuruyla, sanat ve edebiyatıyla kimlik bulmuş bir şehirdir. İşte bu yüzdendir ki, 104 yıl önce (31 Ekim 1919) düşmana ilk kurşunu atan Sütçü İmam'la, 15 Temmuz'daki (2016) hainlere kurşunu atan Ömer Halisdemir bu topraklarda ruh bulmuş-

lardır. Esaret ve zilleti kabul etmeyeceğini adeta namlulara göğsünü dayayarak göstermişlerdir. Bizler ne zaman vatan tehlikeye düşse, hep birlikte kıyam etmiş, gerektiğinde bir set gibi düşmanın karşısında durmuş, gerektiğinde bir sel gibi üzerinden aşır geçmiştir. Bunlar asla bir tesadüf değildir. Çünkü onlar, Rabbimizin, “*La tahzeninnallahemeane*”, yani “*Üzülme, Allah bizimle beraberdir,*” müjdesini asla akıllarından çıkarmadılar. Bizler de bunu aklımızdan çıkarmadık, çıkarmayacağız.

Bu anlayışı bir an bile unutmadan nesilden nesile aktarmamız, şehir olarak topyekûn 103. yılımızı en güzel şekilde idrak etmemiz gerekir. 1920'nin 12 Şubat gününde şehit ve gazilerimizden dolayı biraz hüzünlü olsak da, nasıl ki Abdal Halil Ağa'nın çaldığı davulla ecdadımız, düşmana karşı verdikleri şanlı mücadelenin başarısından dolayı coşkuyla, sevinçle, kıvançla bayram etmişlerse, biz de aynı şekilde bir yandan şehit ve gazilerimizi hüzün ve minnettarlık-

la anarken, diğer yandan coşkuyla, sevinçle, kıvançla, bu benzeri dünyada rastlanmayan bayramı kutlamalıyız. Bu yıl da, diğer yıllarda olduğu gibi Maraş'ın destan yazan çetelerini anmak için çocuklarımız, gençlerimiz çete kıyafetlerini giyecek, davul ve zurna eşliğinde halaylar çekecek, şehrimizin bütün sokaklarını neşleyle dolduracaklardır. 12 Şubat bizim günümüzdür, “kahraman” Maraşlının günüdür. Bu duygularla; bir kez daha Sütçü İmam'a, Arslan Bey'e, Çakmakçı Sait'e, Senem Ayşe'ye, Millîş Nuri'ye, Abdal Halil Ağa'ya, Şeyh Ali Sezai Efendi'ye, Muallim Hayrullah'a, Evliya Efendi'ye ve binlerce isimsiz kahramana selam olsun...

Diriliş ruhunun yedi güzel adamına selam olsun... Sizleri unutmadık, unutturmayacağız! Milli Mücadelemizin 103. yılında kahraman şehitlerimize tekrar Allah'tan rahmet diliyor ve böyle bir şehrin evladı olmaktan gurur duyuyorum.

Yedi Kuyular Kayak Merkezi (Fotoğraf: Sertaç)

KAHRAMANMARAŞ VE EXPO 2023

Hanifi MAHÇİÇEK

12 Şubat Belediye Başkanı

Dergimizin kıymetli okurları; yazımızın başında sizleri en kalbi duygularıyla selamliyorum... Öncelikle kadim Kahramanmaraş'ımızın tarihinin, kültürünün, sanatının ve edebi hazinesinin tanıtılmasına katkı sağlayan dergimizin kıymetli yöneticilerini ve yazarlarını tebrik ederken, dergimize yayın hayatında başarılar diliyorum.

Onikişubat'a Belediye Başkanı olarak yönetim emanetini yüklendiğimiz günden bu yana her saat, her dakika, her gün sizlere, bu emaneti tevdi eden şehrimizin güzel insanlarına, bu güzel topraklara, ilçeme, şehrim, ülkeme hizmet için neler yapabiliriz derdine düştük. Onikişubat Belediyesi olarak sadece fiziki anlamda değil, eğitim, kültür, spor ve sosyal yatırımlar noktasında da boşa geçirilecek vaktimizin olmadığı inancı ile vatandaşlarımıza ve şehrimize hizmet etmenin mutluluğunu yaşıyoruz.

Görev süremizde hayata geçirdiğimiz tesisler ve projeler saymakla bitmez ama geride bıraktığımız 8 yılda, ulaşım ve alt yapıya 1 milyar 373 milyon TL, eğitim ve kültür yatırımlarına 85 milyon TL, spor yatırımlarına 65 milyon TL, sosyal yardımlara ise 33 milyon TL yatırım yaptığımızı belirtmek isterim. Dikkat çekmek isterim ki, belediyemize 2014-2022 yılları arasında İller Bankası'ndan nüfusumuz oranında 1 Milyar 91 milyon TL ödenek gelmiştir. Buna ek olarak Onikişubat Belediyesi olarak 950 milyon TL kaynak ürettik ve toplamda 2 Milyar 41 Milyon TL yatırım yaptık. Özellikle de yeni kurulmuş bir ilçe belediyesi olarak bu derece kaynak üretmek muazzam bir rakamdır. 2023 yılı içerisinde en güçlü şekilde yeni projelerimizi Onikişubat'a kazandıracağımıza inancımız tamdır.

Onikişubat Belediyesi olarak belediyecilik hizmetlerimizi ve yatırımlarımızı ev sahipliğini yapacağımız Uluslararası EXPO 2023'le çok daha ileri boyutlara çıkaracağız. Kahramanmaraş'ımızın, sahip olduğu zenginlikleri dünyaya duyurduğumuz takdirde bu kadim kentin önünde hiçbir gücün duramayacağına inanıyorum. Şehrimizi küresel bir marka haline getirme hedefiyle kazandırdığımız EXPO 2023 ile bir dünya kentine dönüşecek ve uluslararası alanda tanınırlığımızı artıracaktır. Marka şehir olma yolunda hedefimiz, mevcut kaynaklarımızı daha verimli kullanarak bir cazibe merkezi haline dönüştürmek ve diğer marka kentlerle rekabet edebilecek düzeye taşıyabilmektir. 2016 yılında çalışmalarına başladığımız Hasancıklı bölgedeki EXPO 2023 Sergi Alanı, Kahramanmaraş'ın geleceğini bütünüyle şekillendirecektir. Bu anlamda 19 Eylül 2018 tarihinde, Uluslararası Bahçe Bitkileri Üreticileri Birliği (AIPH) tarafından bu alanda 2023 yılında 6 ay süre ile Uluslararası Bahçecilik EXPO'su düzenleme hakkının alınması ile alanda yürütülen çalışmalar daha büyük bir öneme haiz olmuştur.

23 Nisan-30 Ekim 2023 tarihleri arasında açılacak fuarımızda, 50 ülke bahçesi, 60 metre yüksekliğinde EXPO kulesi, bitkisel heykeller, Türkiye ili ve ilçeleri bahçesi, kamu kurum ve kuruluş bahçeleri, üniversite bahçeleri, firma bahçeleri ve sergi alanları bulunacaktır. Türkiye'nin ilk ve tek 69.000 m² büyüklüğünde turkuaz rengiyle görsel güzelliğinin yanı sıra su sporlarının yapılabileceği Kristal Lagün ile birlikte, 2 konsept bir arada, yine dünyada ilk ve tek Kelebek ve Uğur Böceği Müzesi ile ziyaretçilerin ilgi odağı olacaktır. Değerlerimizin tanıtı-

mı noktasında Kahramanmaraş'ımızın yöresel el sanatları, lezzetleri ve ustaları da alanımızdaki Arasta Çarşısı'nda yerini alacaktır. Ayrıca 284 adet Hobi Evi ile vatandaşlarımız kendilerine tahsis edilen alanlarda hobilerini gerçekleştirirken, hafta sonlarını verimli geçirme fırsatı bulabilecektir.

Bu alan içerisinde; kongre merkezi ve konferans salonu, müze, düğün salonları, nikâh sarayları, bitkisel heykeller, aqua parklar, tenis kortları, fitness kulüpleri, konser salonları, kafe ve restoranları gibi mekânlar yer alacaktır. Bir diğer vizyon projemiz olan "Baraj İçi Su Tutucu Sedde Aksı Projesi"ni 2023 yılında hayata geçirerek, vatandaşlarımızın deniz özlemine son vereceğiz.

Bu projemiz, Türkiye'de eşi benzeri olmayan ve 4 milyon metrekarelik alanda yapacağımız tarihi bir çalışmadır. Aynı zamanda ilçe merkezinde ne varsa, kırsalda da o olsun ve vatandaşlarımız kolaylıkla istifade edebilsin diye kırsal ve merkezi mahallelerimize yeni tesisler kazandıracacağız. Bu duygu ve düşüncelerle yapacağımız tüm çalışmalarımızın ve EXPO 2023'ün şehrimize ve hemşehrilerimize hayırlı olmasını temenni ediyorum.

Bizlere hizmetlerimizi duyurmamıza fırsat verdikleri için dergi yönetimize ve okurlarına şükranlarımı sunuyorum.

EDİTÖRDEN

Prof.Dr. Ali ÇAĞLAR
Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi

Çok Muhterem Hemşehrilerimiz ve Değerli Okuyucularımız,

Salgın vesilesi ile ara vermek zorunda kaldığımız Dergimizin basımına nihayet yeniden başlamış bulunuyoruz. Ancak bu sayımızdan itibaren, yaşanmış olan bir takım hukuksal nedenlerden dolayı, daha önce “12 Şubat’ta Edik” olan ismimizi, “12 Şubat’ta Maraş” olarak değiştirmiş bulunuyoruz. Bundan sonraki sayılarımız, “12 Şubat’ta Maraş” adı ile yayımlanacaktır.

Bilindiği üzere bu yıl Cumhuriyetimizin kuruluşunun 100. Yılı ve İlimizin kurtuluşunun ise 103. Yıl dönümüdür. Devletimizin daha nice 100 yıllarla sonsuza kadar yaşaması en büyük dileğimizdir. Kutlu ve daim olsun...

Bu sayımızda, yine pek çok değerli entelektüelimizin yazılarıyla, sizlere ulaşıyoruz. Öncelikle Bakanımız, Sayın Prof. Dr. Vahit Kirişçi, Valimiz Sayın Ömer Faruk Çoşkun, Büyükşehir Belediye Başkanımız Sayın Hayrettin Güngör ve 12 Şubat Belediye Başkanımız Sayın Hanefi Mahçiçek, Vakıf Başkanımız Sayın Mahmut Bayazıt bizleri yazıları ile onurlandırdılar. Kendilerine, Devletimiz ile İlimize vermiş oldukları hizmetlerden dolayı şükranlarımızı sunuyoruz.

Bu sayımıza, muhterem hocamız, büyüğümüz Prof. Dr. Faruk Eren, Mustafa Okumuş, Prof. Dr. İbrahim Solak, Prof. Dr. Nejla Günay, Ramazan Avcı, Prof. Dr. Mehmet Özkarcı, Doç. Dr. Yekta Gezginç, Ali Avgın, Oğuz Paköz, Serdar Yakar, Şule Kirişçi, Salman Kapanoğlu, M. Nedim Tepebaşı, Dr. Nurullah Kılınç, Abdülhakim Eren, Serdar Erdoğan Yılmaz, Ravza Gül Hamza, Mehmet Çam, Dr. Esra Bayazıt Solak, Oya Karakız, Yasin Mortaş, Celalettin Kurt ve Ülkü Çoban-Av. Mustafa Bayazıt değerli yazılarıyla katkıda bulunmuşlardır. Dergimiz bu sayısında; Şehrimizin kurtuluş mücadelesinden, aldığı Bulgaristan göçlerine, turizm alanlarından ağız destanı geleneğine, tiyatro ve edebi eserlerine, coğrafi işaretli gıda ürünlerimizden İlimizin çevre sorununa, aile ekonomisi ve tasarruf yöntemlerinden camilerdeki çimeceklere, ilimizin belli başlı turizm alanları, Çuhadaroğlu Mehmet

Bey’in Ağıtı, Kahramanmaraş ekoturizmi, pandemiye balkon ve bahçelerin kullanımı, zanaat sanata keçe ile yazarlarımızın şiirleri ve Vakfımızın 2022 faaliyetleri gibi çok farklı alan ve konularda aydınlatıcı ve öğretici yazılara yer verilmiştir. Ayrıca, İlimizde bir Hukuk Fakültesi kurulması ile uluslararası EXPO 2023 fuarının düzenlenmesi hakkında da yazılarımız yer almıştır. Katkıda bulunmuş olan tüm hemşehrilerimize en kalbi duygularla teşekkür ediyoruz. İyi ki varsınız ve İlimizin kıymetli değerlerisiniz.

Belirtmeden geçmeyeceğim bir diğer konu ise; Vakfımızın temel amacı olan Kahramanmaraşlı, ihtiyaç sahibi yükseköğretim öğrencilerine eğitimleri boyunca -sınıfta kalmamak şartıyla- karşılıksız burs veriyor olmasıdır. Bu güne kadar toplamda 3.000’den fazla öğrenciye burs vermiş olan Vakfımız 2022-2023 öğretim yılında, halihazırda, 110 öğrencimize burs vermektedir. Ülkemizin geleceği olan çocuklarımıza elimizi uzatmanın ve onları eğitim hayatlarında destekleyerek ülkemize hayırlı vatandaşlar olarak yetişmelerine katkıda bulunmak, kutsal bir görevdir. Siz değerli hemşehrilerimizin bu yüce amaç doğrultusunda, “**bir öğrenci de sen okut**” kampanyamıza destek olması çok kıymetlidir. Bu konuda hem Vakıf genel merkezimiz ve hem de Kahramanmaraş il şubemizle bağlantı kurabilirsiniz.

Son olarak, Cumhuriyetimizin 100. Kuruluş yılını yeniden kutluyor, siz değerli hemşehrilerimizle birlikte bu sayının basımı ve sizlere kavuşturulmasını sağlamış olan, İlimizin önemli iş insanlarından Arıkan Mensucat Sanayi ve Ticaret A. Ş. Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Mahmut Arıkan beyefendiye sonsuz teşekkürler ediyoruz. Dergimizin bu sayısının basım sponsorluğunu üstlendiler. Ayrıca vermiş oldukları reklamlar ile Vakıf hizmetlerine katkı sunmuş olan değerli hemşehrilerimize de çok çok teşekkürler ediyoruz. Gelecek yıl aynı şevk ve gururla yeniden birlikte olmak dileğiyle hepimize esenlikler diliyor, saygılarımızı sunuyoruz.

ÜNİVERSİTELERDE HUKUK FAKÜLTELERİNİN ROLÜ

Prof.Dr. Fikret EREN

Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Yüksek öğretim kurumu olan üniversiteler çeşitli fakültelerden oluşur. Üniversiteyi oluşturan bu fakültelerin tamamı önemli olmakla birlikte, bunlar içinde bazı fakültelerin diğerlerine oranla ayrıcalık ve özellikleri vardır. Özellikle hukuk, tıp ve mühendislik fakülteleri bu tür fakülteler arasında yer alırlar. Bu tür fakültelerin bilimsel özellikleri yanında taşıdıkları mesleki özellikler de onları önemli kılmaktadır. Nitekim bir çok ülkede hukuk, tıp ve mühendislik fakülteleri öğrencilerini, diğer fakültele oranla, daha yüksek puanlarla kabul etmektedirler. Hatta Amerika Birleşik Devletleri'nde durum daha da farklıdır. Gerçekten de, Amerika Birleşik Devletleri'nde liseyi bitiren öğrenciler durumları müsait ise diledikleri fakülteye kayıtlarını yaptırırken, hukuk fakültesi ile tıp fakültesine doğrudan girme imkanları yoktur. Bu ülkede bir öğrencinin hukuk veya tıp fakültesine girip orada okuyabilmesi için daha önce başka bir fakülteden mezun olmuş, başka bir fakülteyi bitirmiş olması gerekmektedir. Dolayısıyla, bu ülkede liseyi bitirmiş olan bir kimse, doğrudan hukuk ve tıp fakültesine giremez. Bu durum kuşkusuz, hukuk ve tıp fakültelerinin özellik ve önemini açık bir şekilde kanıtlamaktadır.

Ne var ki, Türkiye'de durum, diğer tüm ülkelerde olduğu gibi klasik model olup, buna göre lise mezunu bir öğrenci üniversiteye, özellikle de hukuk fakültesine girme sınavını kazandığı takdirde kaydını yaptırmaktadır. Yine dünyada, çeşitli ülkelerde hukuk fakültesine üniversitenin prens ya da prenses fakültesi olarak bakılmaktadır. Hemen belirtelim ki, hukuk fakültesi bu önemini, içerdiği hukuk biliminin ülkenin yönetimindeki, siyasal yaşamdaki

eşitliğin, adaletin, hakların ve özgürlüklerin tanınması, sağlanması ve korunmasındaki düzenleyici ve emredici, uyulması zorunlu kuralların okutulup öğretildiği, hakimlerin, savcılarının, avukatların, noterlerin ve daha bir çok hukuk insanının yetiştiği bir fakülte, bir yüksek öğretim yuvası olmasından almaktadır.

Hukukun, bu özellik ve önemi bilhassa şu iki ana ilkedен kaynaklanmaktadır. Birinci ilke, bir devletin modern, çağdaş ve demokratik bir devlet olması için her şeyden önce hukuk devleti ilkesini kabul etmiş olup, bu da devletin ve üç gücünün tüm eylem ve işlemlerinde hukuk kurallarına bağlı olmayı kabul etmesini ifade etmektedir. İkinci ilke ise, devlet gücünü oluşturan yasama gücü, yürütme gücü ve yargı gücünden, özellikle yargı gücünü yürüten meslek sahiplerinin, yani hakim, savcı ve avukatların bu sıfatları edinip kazanmak için öğrendikleri bilim dalının hukuk bilimi olup, okudukları fakültenin ise, yalnız ve yalnız hukuk fakültesi olmasıdır.

Her şeyden önce belirtmek gerekir ki, hukuk bilimi devlet yönetiminde en yüksek ve bilimsel bir siyaset teorisi olan hukukun üstünlüğü ya da hukuk devleti ilkesini içeren ve oluşturan bir bilim dalıdır. 20. yüzyılın ortalarında İngiltere'de hukukun üstünlüğü, Almanya da hukuk devleti adıyla savunulmaya başlanan bu görüş, temellerini, koşul ve unsurlarını hukuktan, hukuk kurallarından almıştır. Bu fikre göre devlet, her türlü gücünü, özellikle yasama, yürütme ve yargı gücünü hukuktan almalıdır. Bu nedenle de, devleti oluşturan üç güç, yani yasama, yürütme ve yargı hukuka, hukuk kurallarına bağlanmalı, bu güçler her türlü eylem ve işlemlerinde hukuka uygun hareket etmelidir.

Hukuk, en üstün değer ve güç olduğu için devlet ve devlet güçleri, yasama (meclis), yürütme (cumhurbaşkanı, başbakan, bakanlar vs.) ve yargı (mahkemeler-hakimler-savcılar) hukukun emrinde olmalı, davranış ve tutumlarını hukuk kurallarına göre ayarlamalıdır. Çünkü en üstün güç hukuktur, hukukun üstünde bir güç ve değer vardır.

Unutmamak gerekir ki, devletin insana hizmet etmekten başka bir hedefi ve amacı yoktur. İnsana hizmet, hukuka ve hakka hizmettir. Yine, asla unutulmamalıdır ki, insan hukuktan önce doğmuş ve hukuku yaratmış yüce bir varlıktır. İnsan, hak ve özgürlüklerden oluşan bir değerdir. İnsan, sahip olduğu hak ve özgürlükleri doğarken kendisi getirmiştir. Bu nedenle, bu değerler üzerinde devletin, devlet güçlerinin, özellikle de yasamanın, yürütmenin ve yargının hiç bir katkısı ve etkisi yoktur. Çünkü, insanı devlet değil, devleti insan yaratmış ve onu, yani devleti, devletin üç gücünü hukukun emrinde, hukuk kurallarıyla bağlamıştır.

İkinci olarak da hukuk, devletin üç gücünden biri olan yargı gücünü temsil eden kişilerin, yani hakim ve savcılarının davaları görürken uygulayacakları hukuk kurallarını içeren hukuk biliminden oluşmaktadır. Gerçekten de, yargı

organı olarak yargı gücünü oluşturan hakim ve savcılar, hukuku, hukuk fakültelerinde öğrendikleri hukuk bilgileri ve kurallarıyla uygulayıp gerçekleştirmektedirler. Dolayısıyla, yargı gücünün birer temsilcisi olan hakimler, dolayısıyla mahkemeler, bağımsız ve tarafsız olmalı, duygularını veya başkalarının emirlerini değil, yalnız ve yalnız hukuk kurallarını, özellikle de insan hak ve özgürlüklerini koruyan kuralları uygulamalıdır. Unutmamak gerekir ki, hakimler de hukukun emrinde, ona bağlı ve bağımlı kişilerdir.

Yukardaki açıklamalar göstermektedir ki, insan hak ve özgürlüklerini esas alan modern, özgürlükçü demokratik devletin adı, hukuk devletidir. Hukuk devleti de kısaca, bütün eylem ve işlemlerinde insan hak ve özgürlüklerini koruyan, hukuka bağlı, hukukun üstünlüğüne inanan devlettir. Hukuk, hukuk fakültelerinde öğretilip, öğrenildiğine, hukukçu, yani hakimlik, savcılık ve avukatlık da yalnız hukuk fakültelerini bitirmekle edinildiğine göre, hukuk fakültesi, yalnız üniversitenin değil, insanlığın yeni ışığı, yeni güneşidir.

O HALDE, ŞİMDİ SORALIM: KAHRAMAN-MARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ'NDE NİÇİN HUKUK FAKÜLTESİ YOKTUR?

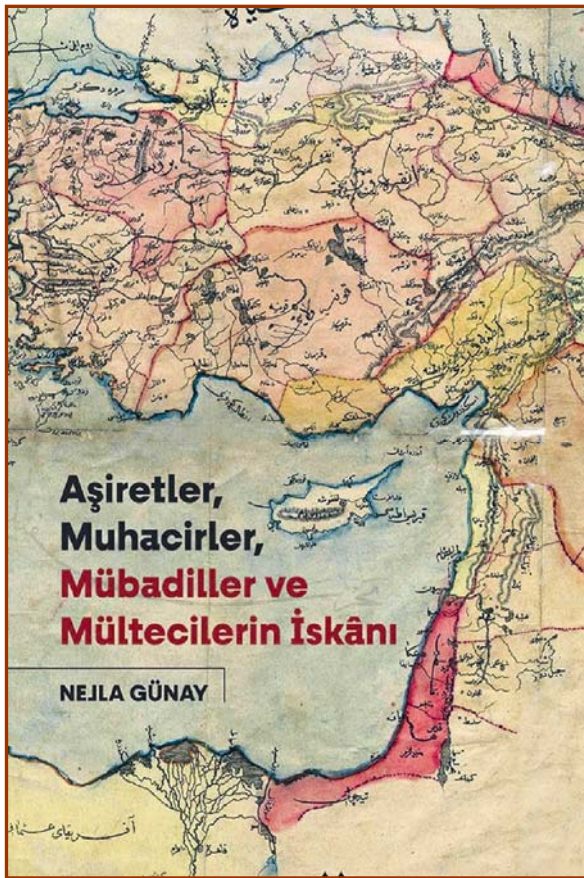
Sütçü İmam Üniversitesi

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE MARAŞ'A BULGARİSTAN'DAN YAPILAN GÖÇLER

Prof.Dr. Nejla GÜNAY

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü
Tarih Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

GİRİŞ

Balkan Savaşlarından sonra Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki topraklarını kaybetmesinin ardından burada yaşayan Türkler için sıkıntılı bir dönem başladı. Birinci Balkan Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin yenildiği devletlerden biri olan Bulgaristan, sınırları içinde kalan Türklerle karşı etnik ve dini baskı uygulamaya başladı. Bulgaristan'da 1923 yılında faşist yönetimin

tesis edilmesinden sonra Türklere yönelik baskı iyice arttı. Baskılara dayanamayanlar Anadolu'ya akın etti.¹ Bulgaristan'dan Türkiye'ye ikinci kitlesel göç II. Dünya Savaşı'ndan sonra gerçekleşti.

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından baskıcı rejimlere karşı demokratik rejimler değer kazanmaya başladı. Bu atmosferde Türkiye'de de çok partili hayata geçiş için uygun ortam oluştu. 1945'te Milli Kalkınma Partisi, 1946'da Demokrat Parti kuruldu. 1950 yılında yapılan seçimlerde Demokrat Parti iktidara geldi. Bu dönemde Türkiye, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin yayımlacı bir anlayışla komünizmi Türkiye'de yayma tehditlerine karşı Batı blokuna yaklaşıp NATO'ya üye oldu. Ardından Kore'ye asker gönderdi. Batı ülkeleriyle savunma ve ekonomiyle ilgili bazı antlaşmalar imzaladı.²

Türkiye'nin bazı komşularında da rejim değişiklikleri oldu. Ancak bu değişiklikler her zaman demokrasiyi sağlama amacı taşımamaktaydı. Örneğin, Bulgaristan'daki rejim değişikliği, Rus ordularının 8 Eylül 1944'te Bulgaristan'a girip Varna, Rusçuk ve Silistre'yi ele geçirmesiyle ortaya çıktı. Böylece Bulgaristan'da faşist rejimin yerini komünist rejim aldı. Bulgaris-

¹ Hikmet Öksüz, "İkili İlişkiler Çerçevesinde Balkan Ülkelerinden Türkiye'ye Göçler ve Göç Sonrası İskân Meselesi (1923-1938)", *Atatürk Dergisi*, C. III, S. 1, (Mayıs 2000), s. 178.

² Sedef Bulut, "Üçüncü Dönem Demokrat Parti İktidarı (1957-1960): Siyasi Baskılar ve Tahkikat Komisyonu", *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, cilt 2, sayı 4, Yaz 2009, s. 136.

tan'daki rejim değişikliği ilk zamanlarda burada yaşayan Türkler arasında kendilerine yönelik baskıların sona ereceğine dair umut yarattı. Çünkü yeni rejimin temsilcileri olan komünistler Türklerin problemlerini bildiklerini söylüyorlardı. Buna göre; komünistlerin Türk okullarının kapatılıp Türkçe ders kitabı basılmaması ve Türklerin gazete ve dergi çıkarmalarının engellenmesi gibi problemlerin kısa sürede çözüme kavuşturulacağını ifade etmeleri umutları iyice artırmaktaydı. Hatta Türk köylerinde okul, kütüphane ve kültür salonları açılması Türkler tarafından sevinçle karşılandı. Ancak kısa süre sonra, Bulgar komünist hükümetinin samimi olmadığı, sadece Türk azınlığı kendi politikaları içinde eritip sindirmeyi amaçladıkları anlaşıldı.³

Bulgar komünist rejimi iktidara iyice yerleştikten sonra Türk azınlığı ekonomik olarak yıpratma ve bazı kültürel haklarını elinden alma politikası izledi. Bunun sonucunda öncelikle Mayıs 1945'te, Türk rüştiyelerinden alınmış diplomaların geçerli sayılması için diploma sahiplerinin Bulgar ortaokullarında okutulan bütün dersleri verme zorunluluğu getirildi. Ardından 1946 yılında özel okul statüsündeki Türk okullarını devletleştirdi. Devletleştirilen bu okullarda Türkçe ders saatleri azaltılıp Bulgarca ders saatleri artırıldı.⁴

Komünist yönetim bütün üretim araçlarını devlet tekeline aldığı için Türk azınlığın bütün geçim kaynaklarına el konularak Türklerin üzerindeki vergi yükü artırıldı. Daha önce Bulgaristan'daki faşist rejimin benimsediği bazı sindirme uygulamaları komünistler tarafından da benimsendi. Buna göre Türk ailelerin belli yaşlardaki çocukları "Trudovak" adı verilen işçi asker taburlarına alınıp ağır işlerde çalıştırılıyorlardı. Okul çağındaki çocuklar ise "Brigadir" denen kısa süreli işçi taburlarında çalışmaya

zorlanmaktaydı. Öte yandan hükümet, Türkleri Bulgarlarla kaynaştırıp asimile etme amacıyla onları çeşitli kooperatiflere üye olmaya zorlanmaktaydı.⁵ Asimilasyonun hızlanması için Türk toplumunun kanaat önderleriyle Türk toplumunun çeşitli katmanlarını oluşturan öğretmenler, öğrenciler ve esnaf belli eğitimlerden geçirilerek komünizmi benimsemeye zorlanmak suretiyle kendi milli benliklerinden uzaklaştırılmak istendi.⁶

Bu tehlikeyi sezen bazı kişiler önlem alınmasının mümkün olmadığını anlayınca Bulgaristan'dan ayrılmaya karar verdi. Bu durum Bulgaristan vatandaşı Türklerin Türkiye'ye göç etme taleplerinin artmasına sebep oldu. Sofya, Varna ve Filibe'deki Türk konsolosluklarına vize talebiyle gelenlerin sayısı çok yüksekti. Bunun üzerine Türk hükümeti, 31 Mayıs 1947'de serbest göçmen statüsüyle yani Türk devletinden hiçbir yardım beklemezsizin gelmek isteyenleri kabul etme kararı aldı.⁷ Göçmen sayısının sınırlı kalmasını sağlayan bu karar sonrasında 1947 yılında 1763, 1948'de 1514, 1949'da ise 1670 kişi Türkiye'ye gelebilmiştir.⁸

Bulgar hükümeti Türk azınlığa karşı baskıyı farklı yollar uygulayarak çeşitlendirmeye başladı. Örneğin, bazı Türk aydınlarını casuslukla suçlayıp görevlerinden uzaklaştırdı. Bu yolla Türk aydınlarını yıldıramayacağını görünce onları sürgün etmeye başladı. Bulgaristan, Haziran 1950'de Kore Savaşı'nın çıkmasının hemen ardından 10 Ağustos 1950 tarihinde, Türkiye'ye bir nota vererek Türkiye'ye göç etmek isteyen 250 bin Türk'ün üç ay içinde kabul edilmesini istedi. Sovyetlerin en büyük müttefiki olan Bulgaristan bu şekilde Türkiye'yi köşeye sıkıştır-

³ Aydzhhan Nevrezova, "Bulgar Yönetiminde Azınlıklar (1878-2004)", *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara 2006, s. 16, 30.

⁴ Bilâl N. Şimşir, *Bulgaristan Türkleri*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1986, s. 185-190.

⁵ Hamza Eroğlu, "Milletlerarası Hukuk Açısından Bulgaristan'daki Türk Azınlığı Sorunu", *Bulgaristan'da Türk Varlığı Bildiriler*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992, s. 16; Şimşir, *Bulgaristan Türkleri*, s. 212, 214.

⁶ Filiz Çolak, "Bulgaristan Türklerinin Anavatanına Göç Hareketi (1950-1951)", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, sayı 145 (Ağustos 2003), s. 5.

⁷ Önder Duman, *Rumeli'den Samsun'a Göç (1923-1970)*, Samsun Büyükşehir Belediyesi, Samsun 2010, s. 59.

⁸ Şimşir, *Bulgaristan Türkleri*, s. 212, 215.

manın hesabını yapmaktaydı.⁹ Göçmenler konusu Türkiye Bulgaristan ilişkilerinin gerilmesine yol açtı. 1950-1951 döneminde Bulgaristan'dan Türkiye'ye 154393 kişi göç etti.¹⁰ Türk hükümeti, 16 Nisan 1951'de, Ocak 1950'den itibaren Bulgaristan'dan gelen bütün göçmenleri iskânlı statüsüne almayı kararlaştırdı. Böylece bütün göçmenlere devlet yardım edecekti. Ayrıca göçmenlerin iskânını hızlandırıp kolaylaştırmak için 1950 yılı başından itibaren Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen bütün göçmenlerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı sayılmaları kararlaştırıldı.¹¹

Bulgaristan'dan Gelen Göçmenlerin Maraş'a İskân Edilmesi

Bulgaristan'dan Anadolu'ya göçleri; 1923-1933, 1934 ve 1950-1951 yıllarında dönemsel olarak ayırmak olanaklıdır. Çünkü ilk dönemdeki göçlerin çoğu münferit olup gelenlerin çoğu "serbest göçmen" statüsünde kabul edilmişlerdir. Yani bu göçmenler hükümetten yardım istemeden istedikleri yere yerleşme hakkı tanınan göçmenlerdir. 1934 yılından sonra yapılan göçler ise "iskânlı" statüsünde işlem görmüştür. Yani göçmenler, iskân edildiği yerde belli bir süre oturma şartıyla hükümet tarafından iskân edilmişlerdir. 1935 yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye yapılan göçlerde bir artış olması Maraş'ın da iskân bölgesi olarak belirlenmesine yol açtı. Buna göre 1936 yılı Nisan ayı içerisinde 48 aileden oluşan göçmen grubu, Maraş ve Andırın'da iskân edildi. Andırın'a iskân edilenlerin tamamı Çakıroğlu köyüne yerleştirildi. Her bir aileye ortalama 27 lira 44 kuruş sermaye ve on dekar tarla verildi. Bu rakamların tespit edilemeyen sebeplerle standart

olmadığı, bazı ailelere daha fazla arazi verildiği görülmektedir. Ancak Çakıroğlu köyünün 1940 genel nüfus sayımı verilerine göre Maraş merkeze bağlandığı ve 179 erkek, 195 kadın, toplam 374 kişilik bir nüfusa sahip olduğu tespit edilmiştir.¹²

Hükümet, 1950 yılından itibaren Anadolu'ya gelen göçmenleri Türk ekonomisine katkı verecek şekilde iskân etmeyi planlamıştır. Çünkü göçmenlerin büyük kısmı çiftçi veya yarı vasıflı işçilerden oluşmaktaydı. Dolayısıyla göçmenlerin önceki hayat şartlarına yakın imkânların oluşturulmasına karar verilmiştir.

Buğday ekimi yapanlar buna uygun bölgelere, tütün ekimi yapanlar tütün bölgelerine, hayvancılıkla uğraşanlar dağlık bölgelere, ovalarda yaşayanlar da ovalara iskân edildiler. Genel olarak yerleşim stratejisi göçmenler için ayrı yerleşim yeri kurmak yerine mümkün olduğunca mevcut yerel koşullara uyum sağlamaları şeklinde planlandı. Bu politikalar çerçevesinde, göçmenlerin çoğu 63 ilin 44'ünde, yerleşik hâlde yaşayan halkın yanına yerleştirildiler. Göçmen aileler mevcut köylerin çeşitli yerlerine dağıtılmış veya yeni inşa edilmiş köy veya kasaba banliyölerine yerleştirilmişti. Devlet, dağlık bir bölge olması ve Sovyet sınırına yakınlığı nedeniyle Doğu Anadolu'yu iskân bölgesi dışında tutmuştur.

Göçmenler, Karadeniz'de Ordu'dan başlayarak Erzincan, Tunceli, Elazığ, Malatya ve Maraş'ı içine alan güneyde Hatay'ın doğusundaki Türkiye-Suriye sınırına kadar uzanan bölgenin batısına yerleştirildi. Bakanlar Kurulu'nun 16 Nisan 1951'de aldığı karar uyarınca bütün göçmen ailelerine bir ev ve tarla verilmesi kararlaştırılmıştı. Yeterli miktarda arazi temin edilmesi amacıyla devletin elindeki topraklar gözden geçirildi. Bataklıklar ıslah edildi vakıf arazileriyle bazı mülklerin kamulaştırılması yoluna gidildi.¹³

⁹ Bedriye Uzuner, "1950-1951 Yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler ve Kırklareli Vilayetine Etkileri", *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul 2019, s. 29.

¹⁰ Şimşir, *Bulgaristan Türkleri*, s. 227.

¹¹ Bahar Toparlak, "Bulgaristan Türklerinin 1950-1951 Göçü ve Trakya'da İskânları", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Edirne 2018, s. 43.

¹² Nejla Günay, *Aşiretler, Muhacirler, Mübadiller ve Mültecilerin İskânı*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2021, s. 268-271.

¹³ Uzuner, *1950-1951 Yıllarında*, s. 50-51.

Bu çerçevede Maraş'ta daha önce başlatılan bataklıkların kurutulması çalışmalarının hızlandırıldığı anlaşılmaktadır.¹⁴

Maraş'a da Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin bazılarının iskân edilebileceği duyulur duyulmaz Maraş Valisi Rauf İnan başkanlığında bir komite kurularak yardım kampanyası başlatıldı.¹⁵ Maraş'a ilk göçmen kafilesi 27 Ocak 1951 tarihinde geldi. Bulgaristan'ın Razgrad ve Rusçuk bölgelerinden gelen bu ilk kafilede 77 kişi bulunmaktaydı. Göçmenler Acemli Camii avlusuna geçici olarak yerleştirildiler. Göçmenlerin anlattığına göre; Bulgaristan'da komünist rejim halkın tamamına eziyet etmektedir. Hatta Bulgarlar "Sizin gidecek yeriniz var gidiyorsunuz. Biz ne yapalım?" diyerek yaşadıkları zulmün boyutunu ifade etmektedirler.¹⁶

Maraş'a gelen ikinci göçmen kafilesinde 113, üçüncü kafilede 190 kişi bulunmaktaydı. İlk üç kafilede bulunan göçmenlerin toplamı 380 kişiydi. Maraş Valiliği, toplam 1500 kişi olması beklenen göçmenlerin 500'ünü merkeze; 200'ünü Pazarcık'a; geri kalanını da diğer ilçelere iskân etmeyi planlamıştı. İlk üç kafilede bulunan 380 göçmen şehir merkezine ve Eloğlu bucağına yerleştirilmişti. Bundan sonra gelecek kafile Pazarcık ilçesine gönderilecektir. Öte yandan Afşin ve Elbistan ilçeleri de göçmenlerin iskânı için bütün hazırlıklarını tamamladıklarını bildirmekteydi.¹⁷

Göçmenlerin Maraş'a doğru yolculuğu peyderpey devam etti. 10 Haziran 1951 tarihinde, 70 kişilik bir göçmen kafilesi Andırın'da iskân edilmek üzere Ceyhan İstasyonu'na ulaştı. Göçmen kafilesini Ceyhan İstasyonu'nda Kaymakam Vekili Hasan Kayıran ile hükümet tabibi Dr.

Süleyman Habiboğlu karşılayıp teslim alarak Andırın'a getirdi. Andırın halkı da göçmenleri, otomobilleriyle karşılayıp davul zurnayla tezahürat etmişlerdir. Göçmenlerin yol yorgunluğunu attıktan sonra yeni yurtlarını tanımaya çalıştıkları, yerli halkla iletişim kurup çarşı pazar dolaşmaya başladıkları anlaşılmaktadır.¹⁸ Göçmenler, bir Bulgar kızının komünistlerin baskısından dolayı Türkiye'ye gelmek için yola çıkan kafilelerden birine yaklaşıp, beni de götürün, Marinka olan adımı Zehra koyun, beni biriniz alın, diye yalvardığını anlatıp Bulgaristan'daki zulmü ifade etmekteydiler.¹⁹

Maraş'a 222 ailede 962 göçmen geldi. Bu göçmenlerin tamamı Ocak 1951'de Maraş'a ulaştı. Bulgaristan'ın çok farklı bölgelerinden gelen göçmenlerin tamamının anadili Türkçe olarak kaydedilmiştir. Farklı meslek gruplarında olanlar varsa da göçmenlerin çoğu çiftçilikle uğraşmaktadır. Bu ailelerden 90'ı ilk etapta Maraş'a iskân edilmiştir. 60 aile başka yere gitmiş, 71 aile iskân sırası gelmediği için bekletilmiştir.²⁰

Hükümet, göçmenlerin bir an evvel ekonomik hayata dâhil edilmesi için tedbirler almıştır. Onlara tarla, bağ, bahçe tevzi etmenin yanı sıra tarım aletleriyle tohumluk gereksinimlerini karşılamıştır. Bakanlar Kurulu tarafından onaylanan, "1951 Esas İskân Programı" ile göçmenlerin ev sahibi olmaları hedeflendi. Göçmenleri ev sahibi yapmak ve mesleklerinin icrası için lüzumlu olan ahır, samanlık, dükkân vs inşa edip kendilerine teslim etmek, iskânın en önemli aşamalarından birini oluşturmaktaydı. Bu amaçla projeler hazırlanıp örnek ev maketleri hazırlanmıştır. Zanaatkâr göçmenler için şehir ve kasabalarda, çiftçi göçmenler için

¹⁴ Bataklıkların kurutulmasıyla işlemeye elverişli topraklar elde etmek amaçlanıyordu. Maraş'ta da özellikle Gâvur Gölü'nün kurutulması planları uzun süre hükümetlerin gündemini teşkil etti. Bkz. *Engizek*, "Maraş Bataklıkları Hakkında", 1/5/1947, s. 5; Kahraman Yurt, "Türkiye'deki bataklıkların kurutulması", 7 Temmuz 1953, Yıl: 5, Sayı: 895, s. 1;

¹⁵ Günay, *Aşiretler, Muhacirler, Mübadiller*, s.281-282.

¹⁶ Günay, *Aşiretler, Muhacirler, Mübadiller*, s. 283.

¹⁷ *Demokrasiye Hizmet Gazetesi*, "190 kişilik üçüncü kafile göçmen kardeşlerimiz Eloğluna yerleştirildi", 6/2/1951, Yıl: 1, No: 34, s. 1.

¹⁸ *Demokrasiye Hizmet Gazetesi*, "göçmenlerle bir konuşma", 12/2/1951, Yıl: 1, No: 35, s. 1.

¹⁹ *Demokrasiye Hizmet Gazetesi*, "göçmenlerle bir konuşma", 12/2/1951, Yıl: 1, No: 35, s. 5.

²⁰ Nejla Günay, "1950-1951 Yılında Bulgaristan'dan Anadolu'ya Yapılan Göçler ve Maraş'a İskân Edilen Göçmenler", *VII. Uluslararası Balkan Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Tam Metin Bildiriler Kitabı*, Ed. Zafer Gölen-Abidin Temizer, C. I, Gece Kitaplığı, Ankara 2019, s. 189.

köylerde iki ayrı tip ev inşa edilmiş ve bu evlerin 2-3 odalı, iklim şartlarına uygun olmasına özen gösterilmiştir. Köy tipi evler iki oda ve bir ahırdan oluşmuştur. Bunların bir kısmı mevcut köylere serpiştirme, bir kısmı köylere ekleme ve bir kısmı da müstakil köyler kurmak suretiyle inşa edilmiştir.²¹

Sonuç

Bulgaristan'da I. Dünya Savaşı'ndan sonra faşist, II. Dünya Savaşı'ndan sonra komünistler iktidara geldi. Her iki rejim de burada yaşayan Türkler için kötü sonuçlar doğurdu. Komünistler, faşistlerin başlattığı Türk azınlığı asimile edip Bulgarlaştırma esasına dayanan gelenekselleşmiş Bulgar politikasını daha ileri boyuta götürdü.

Türklerin ekonomik ve kültürel haklarını elinden aldı. Bu da Bulgaristan topraklarında yaşayan Türk azınlığın, kendi topraklarını artık vatan olarak görememesine ve anayurda göç etmek mecburiyetinde kalmasına yol açtı.

Türkiye, 1936, 1950-1951 yıllarında yoğunlaşan bu göçlere olumlu baktı. Yurda gelen göçmenleri, Türk ekonomisine katkı verebilecekleri şekilde iskân etmeye çalıştı. Ülke genelinde göçmenler için yardım kampanyaları düzenlendi. 1936 yılında Maraş'a gelen göçmenler için Andırın'a bağlı Çakıroğlu köyü kuruldu.

Maraş, şehri de Bulgaristan Türklerini bağrına bastı. 1950 yılında Vali Rauf İnan başkanlığında bir yardım komisyonu kuruldu. Göçmenlerin yeni iskân yerlerinde rahat etmeleri ve geçimlerini sağlayabilmeleri için kendilerine tarla, bağ, bahçe verildi. Göçmen evleri inşa edildi.

KAYNAKÇA

Sürelî Yayınlar

Engizek, "Maraş Bataklıkları Hakkında", 1/5/1947, s. 5.

Kahraman Yurt, "Türkiye'deki bataklıkların kurutulması", 7 Temmuz 1953, Yıl: 5, Sayı: 895, s. 1.

Demokrasiye Hizmet Gazetesi, "190 kişilik üçüncü kafile göçmen kardeşlerimiz Eloğluna yerleştirildi", 6/2/1951, Yıl: 1, No: 34, s. 1.

Demokrasiye Hizmet Gazetesi, "göçmenlerle bir konuşma", 12/2/1951, Yıl: 1, No: 35, s. 1.

Demokrasiye Hizmet Gazetesi, "göçmenlerle bir konuşma", 12/2/1951, Yıl: 1, No: 35, s. 5.

Araştırma ve Tetkik Eserler

Bulut, Sedef; "Üçüncü Dönem Demokrat Parti İktidarı (1957-1960): Siyasi Baskılar ve Tahkikat Komisyonu", *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, cilt 2, sayı 4, Yaz 2009, ss. 125-145.

Çolak, Filiz; "Bulgaristan Türklerinin Anavatanına Göç Hareketi (1950-1951)", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, sayı 145 (Ağustos 2003).

Duman, Önder; *Rumeli'den Samsun'a Göç (1923-1970)*, Samsun Büyükşehir Belediyesi, Samsun 2010.

Eroğlu, Hamza; "Milletlerarası Hukuk Açısından Bulgaristan'daki Türk Azınlığı Sorunu", *Bulgaristan'da Türk Varlığı Bildiriler*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992.

Günay, Nejla; *Aşiretler, Muhacirler, Mübadiller ve Mültecilerin İskânı*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2021.

Günay, Nejla; "1950-1951 Yılında Bulgaristan'dan Anadolu'ya Yapılan Göçler ve Maraş'a İskân Edilen Göçmenler", VII. Uluslararası Balkan Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Tam Metin Bildiriler Kitabı, Ed. Zafer Gölen-Abidin Temizer, C. I, Gece Kitaplığı, Ankara 2019.

Nevrezova, Aydzhan; "Bulgar Yönetiminde Azınlıklar (1878-2004)", *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara 2006.

Şimşir, Bilâl N.; *Bulgaristan Türkleri*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1986.

Toparlık, Bahar; "Bulgaristan Türklerinin 1950-1951 Göçü ve Trakya'da İskânları", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Edirne 2018.

Uzuner, Bedriye; "1950-1951 Yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler ve Kırklareli Vilayetine Etkileri", *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul 2019.

²¹ Toparlık, *Bulgaristan Türklerinin 1950-1951*, s. 50-55.

BANA GELEN KİTAPLAR

Mustafa OKUMUŞ

Kitabın Adı:

“Direnmenin Gücü” (Nefsi Müdafaa. Maraş’ın ve Maraşlının Destanı)

Yazarı:

İbrahim Gülsu

Türü:

Tiyatro

İmtiyaz Sahibi:

Hanefi Mahçiçek

Genel Yayın Yönetmeni:

Serdar Yakar

Sayfa Tasarımı:

Tayyib Atmaca

Kapak:

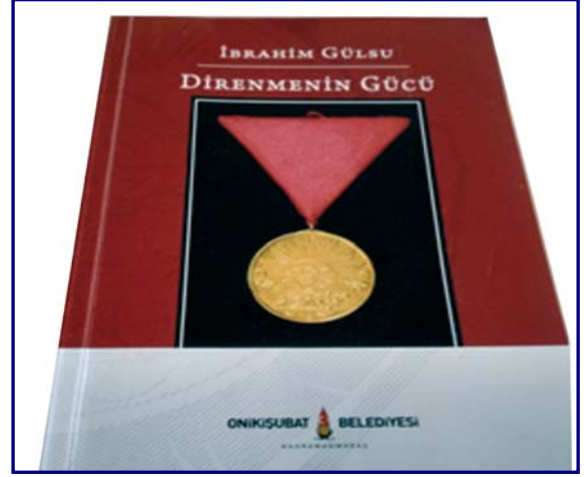
Aybüke Ünal

İlk Baskı: Şubat 2022-İvedik/ Ankara

Eserin Bölümleri:

1. Perde (09 Sahne. Maraş Merkezi)
2. Perde (03 Sahne. Elbistan)
3. Perde (14 Sahne. Pazarcık)
4. Perde (04 Sahne. Türkoğlu)
5. Perde (03 Sahne. Göksun, Afşin, Andırın)
6. Perde (10 Sahne. Kahramanlar Geçidi)
7. Perde (06 Sahne. Tekke Kilisesi’nin Düşürülmesi)

150 Sayfalık eserin sistematığı toplam 7 perde, 59 sahne olarak düzenlenmiştir. Topluca sahnelenmesinin çok zaman alacağı göz önüne alınarak yerele özgü bir uygulamanın da önü açık tutulmuştur. İçerik olarak bu kutlu zaferin onurunda tüm Maraşlıların payı olduğuna vurgu yapılmıştır. Özellikle kentten, en küçük yerleşim birimlerine değin ülkü birliği bilinciyle direnişe katılım ve katkı sağlandığının altı çizilmiştir.

Araştırmacı- yazar İbrahim Gülsu’nun “Direnmenin Gücü” adlı bu eserini ilgi, özen ve beğeniyle okudum. Sanki Maraş kurtuluş savaşını sahnede izlemiş gibi duygulandım. Geçmişimize vefa borcumun bana yüklediği sorumluluğu olumlu bir yaklaşımla algıladım. Bildiklerime, yenilerini de ekleyerek belleğimi zenginleştirme fırsatı buldum. Yazar’ın, sahne tekniği ve tiyatro formatıyla kaleme aldığı bu eserle ilgili yorumsal bir tanıtım yapma gereği duydum. Burada direnişin içeriğinden çok, içeriğin sahnelenme başarısı üzerinde durmak istiyorum:

İngiliz Binbaşı Noel Aşiret Reisleriyle

Tiyatro türü eser yazmak zor ve meşakkatli bir uğraştır. Araştırma, alanla ilgili bilgi birikimi ve gözlem zenginliği ister. İlk eseri olmasına karşın, bu konuda yazarı oldukça başarılı bulduğumu söylemeliyim. Zaman, mekân, kişiler, halk kültürü ve değerlerini yansıtan söylemler; yöresel deyişler, oyuncunun rolüne yansiyacak, tavır ve davranışlardan vücut diline değin zengin malzemeli bir tiyatro eserinin oluşturulduğunu düşünüyorum. Özellikle çadır mekânından, sahne dekoruna yansıtılacak otantik malzeme bolluğu dikkat çekiyor. Yine aynı mekândan yükselen milli duyguları besleyen, direnişin fitilini ateşleyen halk ağzı özlü deyişler, sahneyi 103 yıl geriye taşıyarak o günün güncel fotoğrafını önümüze koymaktadır. Ne var ki eserin yazılması kadar sahneye konması da önemlidir. Çünkü tiyatro yazarlığı ile rejisörlük farklı uzmanlık alanlarıdır. Ancak, yazan, yöneten ve oynayan sanatçılarımızın olduğunu da unutmamak gerekir.

Milis Kuvvetleri Askeri Çadırda

Gönül ister ki eserin sahneye uyarlanması, işinin ehli bir rejisör (yönetmen) tarafından gerçekleştirilsin. Burada sahne dekoru, tefrişi, oyuncu kostümleri, müzik, ses, ışık ve oyuncuların temsil ettikleri rollerle bütünleşmesi, vb. gibi ayrıntılarla sahnenin düzenlenmesi, yönetilmesi önem kazanır. Bir o kadar da yönetmen ve ekibinin uyumlu, sabırlı, özverili bir yakla-

şım ile ön hazırlığı yetkinleştirmesi gerekir, elbette.

Bugüne değin Maraş Kurtuluş savaşıyla ilgili sınırlı, dar kapsamlı, birkaç perdelik piyes boyutlu eserin sahnelendiğini biliyorum. Ancak bu defa geniş açılımlı, paylaşımcı, kuşatıcı bir yaklaşımla, araştırma ve gözleme dayalı zengin malzemeye sahip, sahne tekniği ve tiyatro formatıyla yazılmış bir eser var elimizde. Dileriz bu eser en kısa zamanda sahnelenir. Öncelikle genç kuşaklar geçmişi hakkında bilgilenir, atalarına vefa kanalları açılır, geleceğe ait sorumluluk bilinçleri gelişir.

Tiyatro yaşamın dününü bugüne yansıtan aynadır. O aynada kendimizle yüzleşiriz. Yaşanmış hayatın içi, bizi güldürür, eğlendirir, düşündürür, bilgilendirir, bilinçlendirir de... Ayrıca sorgulamanın da önünü açar. Geçmişten ibret alabildiğimiz ölçüde geleceğe daha güvenli adımlarla devam etme fırsatını yakalarız.

Tiyatro insanlık tarihiyle yaşıttır. İnsanoğlu geçmişi bugüne taşıma onu tekrar yaşama gibi nostaljik bir içsellığe sahiptir. Bu onun fitratında vardır. Geleceğe ise hayalleri, umutları ve beklentileriyle bağlıdır. Ne var ki zamanı durdurma, onu tekrar aynı koşullarla yaşama isteği, zamanın acımasız gücü karşısında acze düştüğü için insanoğlunun bu sorunu belki de tiyatro ile çözmüş olduğu düşünülebilir.

Aspendos Açık hava Tiyatrosu

Antik çağdan günümüze ulaşan sit alanlarının en sembolik taş yapıları, açık hava tiyatrolarıdır. Antik kentlerin sembolü olan bu yapılar bizi tarihin derinliklerine taşır. Bilgilendirir, düşündürür, hayranlık duygularımızı uyandırır. Bu uygarlığı kuran insanların sosyal, kültürel yaşamlarına değin kurduğumuz hayaller düşe dönüşüverir.

Kuşkusuz bu yapıların en muhteşemi, bugün bile işlevselliğine devam edeni, Antalya-Perge'de bulunan "Aspendos Açık hava Tiyatrosu"dur. Her yaz özellikle turizm mevsiminde bu mekân, Antalya'daki farklı festivaller için kullanılmaktadır. Ayrıca antik çağla ya da güncel yaşamın içiyle ilgili oyunların sahnelendiği de görülmektedir.

Sonuç: 103 yıl önce işgale uğrayan Maraş'ın, temel değerlerini koruma, özgürce yaşama hakkı için işgalcilere karşı başlattığı Kurtuluş Savaşı'nda çekilen acıları ve savaşın evrelerini, kazanılan kutlu zaferin sevincini sahneye taşıyarak genç kuşakları bilgilendirme, bilinçlendirme, geçmişe vefayı öne çıkarmaya dönük, üstlendiği bu misyon nedeniyle; araştırmacı-yazar İbrahim Gülsu'yu yürekten kutluyorum. Arkası geleğenli olsun dileğimi sunmaktan mutluluk duyuyorum.

Not: Eser, Özel Final Lisesi'nden ya da 12 Şubat Belediye Kültür Müdürlüğü'nden temin edilebilir.

KAHRAMANMARAŞLIYIM BEN

Gamze GÖKÇEK
Şair

*Yüreklere, cesaret veren adıyla,
Kahramanlar yurdu, Maraşlıyım ben.
Altın harflerle tarihe geçen adıyla,
Silinmeyen şehir, Maraşlıyım ben.*

*Yalanı bilmeyen, doğru sözüyle,
Asla! Haramı görmeyen gözüyle,
Kıyısıyla, köşesiyle özüyle,
Dün, bugün ve yarın, Maraşlıyım ben.*

*Karlı kışıyla, sıcak yazıyla,
Her zaman esen deli poyrazıyla,
Türküsüyle, şiiriyle, sazıyla,
Aşık Ozanlar diyarı Maraşlıyım ben,
Şairler diyarı, Maraşlıyım ben.*

24.08.2006

Prizren

Ali ÇAĞLAR

*sisler içinde bir kent
kentin ortasında bir meydan
meydanın adı Şadırvan
Şadırvan'da Taş Köprü
yapmış kendini kentin sembolü
geleni çok gideni yok
yaman yaşanır sevdası içiçedir
Arnavutu, Sırpi, Türkü, Boşnakı, Romani, Goralsı
bilir onu herkes Kosova'nın incisi
Lumbardhi nehri ile Zhupa Vadisi
hanı hamamı, en çok da medresesi
kaledibinde Maraş Mahallesi
her köşesinde
yedi asırdır Türk izi*

*sisler içinde bir kent
kentin meydanında bir adam
adamın elinde bir çocuk
çocuğun elinde ise yokluk
yokluk boğazda düğüm*

*sisler içinde bir kent
kenti böler bir nehir
nehir boyunda sıra kafeler
kafelerde genç kızlar
onlara eşlik eden oğlanlar
sokağa düşmüş umutlar
gök kubbede kara bulutlar
bağrıma hançer Prizren kenti...*

04.06.2002, Prizren/Kosova

BİR ŐEHİRİN KURTULUŞ DESTANI

Prof.Dr. İbrahim SOLAK

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Tarih Bölümü Öğretim Üyesi

Dünya, 1914 tarihi itibariyle büyük ve önemli bir dönemece girdi. Birinci Dünya Savaşı olarak isimlendirilen bu büyük olay dünya tarihinde olduğu kadar Türk tarihinde de önemli bir yere ve etkiye sahiptir. Çünkü bu savaş sonunda Türklerin tarihte kurduğu en büyük devleti Osmanlı İmparatorluğu ömrünü tamamlayarak tarih sahnesinden çekildi.

30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros antlaşması Osmanlı Devleti'nin fiili olarak sonunun geldiğini belgelemektedir. Bu antlaşmaya dayanarak işgal güçleri Anadolu'nun farklı yerlerini kuşatma altına almaya başladılar. Bu anlamda işgale uğrayan bölgelerin başında Maraş ve çevresi gelmektedir. 22 Şubat 1919 tarihinde İngilizler tarafından Maraş işgal edildi. Şehri kuşatma altına alan ve buraya yerleşme amacıyla gelen İngilizler Amerikan Koleji'ni karargâh olarak belirlediler, askerlerini ise AbarabaŐı Kilisesi, Ermeni ve Katolik kiliseleri ile Alman Çiftliği binalarına yerleŐtirdiler. İngilizlerin Maraş'a geliŐini büyük bir heyecanla, coşkuyla, sevinçle karşılayan Ermeni ahali "YaŐasın İngilizler, yaŐasın Ermeniler, kahrolsun Türkler" sloganları atmakta idiler.

Düne kadar birlikte, beraber yaşadıkları, dost bildikleri Ermenilerin bu gösterileri, taŐkınlık ve sevinçleri, vatanları işgal edilen Maraşlının yüreğini derinden yaraladı. Anlaşılan o ki Maraş'ı ve Maraşlıyı sıkıntılı günler beklemektedir. İngilizlerin şehre geliŐi ile şımaran Ermeniler, taŐkınlık yapmaya, Türklere saldırmaya ve katletmeye başladılar. Maraş'ın işgal edilme-

si ve işgalciler tarafından yöre halkına zulmedilmeye başlanması, İstanbul'da bulunan Mustafa Kemal Paşa'yı derinden hüzne boğar ve Paşa'yı Türk milletinin geleceği için, istiklali için millî mücadelenin Anadolu'da başlatılmasına yöneltir.

İngiliz ordusu içerisinde yer alan askerlerin önemli bir kısmı Uzakdoğulu olmakla birlikte çoğunluğunu ise Hintliler oluşturmaktadır. Maraş'ı işgal eden İngiliz askerlerinin çoğu Hintli ve Müslümanlardan meydana gelmekteydi. Müslüman olan İngiliz askerleri bundan dolayı olsa gerek Maraş ahalisine çok zarar vermemişler, zulüm etmemişler ve şımarık Ermenilerin kötü davranışları dışında Maraş'ta çok ciddi olaylar yaşanmamıştır. Bir süre sonra İngilizler, Fransızlarla yaptıkları anlaşma gereği Maraş'tan çekilerek burayı Fransızlara terk ettiler. Artık Maraş tarihinde yeni bir süreç, zulüm, kan, gözyaŐı ve ızdırapla dolu bir dönem başlamaktadır.

İngilizlerin şehri terk etmesiyle birlikte Fransızlar, 29 Ekim 1919 tarihinde şımarık, kadir-kıymet bilmez Ermenilerin gösterileri, taŐkınlığı eşliğinde Maraş'a girdiler. Şehir merkezine gelmeden bu bölgede neler yapabileceklerinin işaretini veren Fransızlar, Şerefoğlu ve Çakıroğlu köylerini makineli tüfeklerle tarayarak büyük bir infiale sebebiyet verdiler. Fransızların Maraş'ı işgal etmesi ve taŐkınlıklara başlaması üzerine, Mustafa Kemal Paşa yöre halkını teŐkilatlandırmak için Kılıç Ali Paşa'yı bölgeye gönderdi. Kılıç Ali ve maiyetindekiler,

Pazarcık ve Elbistan'da Müdafaa-i Hukuk Cemiyetini kurarak mücadeleyi başlattılar.

Maraş ve çevresinin Fransızlar tarafından işgali sırasında bölgede can sıkıcı, halkın duygularını tahrik edici Sütçü İmam ve Bayrak Olayı olarak tarihe geçen bazı olaylar meydana geldi. Bugünden tarihe baktığımız zaman bu olayların hem Maraş'ın hem de Anadolu'nun istiklaline giden sürecin fitilini ateşlediğini söyleyebiliriz. 31 Ekim 1919 tarihinde, sözde Fransız ama gerçekte Ermeni olan bir grup asker, Uzunluk Hamamı'ndan çıkan kadınlara *artık burası Türklerin değildir, Fransız memleketinde peçe ile gezilmez* diye saldırması üzerine başlar. O sırada meydandaki kahveden durumu görerek müdahale eden ahaliye, Ermeniler ateş açar ve Çakmakçı Sait yaralanır ve sonra da şehit olur. Bu olayları gören ve tarihe adını altın harflerle yazdıran, Sütçü İmam silahını çeker ve Ermeni askerlere ateş açar, biri ölür diğerleri kaçar. Bu olay, tarihe hem Sütçü İmam hem de Uzunluk Hamamı civarında olması hasebiyle Uzunluk olayı olarak geçer. Maraş kadınının namusuna el uzatılması ile başlayan ve Çakmakçı Sait'in şehit olmasına sebep olan bu olay istiklaline, namus ve şerefine düşkün olan Maraşlıyı galeyana getirir. Maraş'ın Kurtuluş destanında yaşanan diğer bir tarihi olay ise Bayrak olayıdır. Maraş Ermenilerinin ileri gelenlerinden olan Agop Hırlakyan evinde Fransızlar onuruna bir yemek organize eder.

Hırlakyan'ın evinde yiyip, içen ve eğlenen Fransız komutan Yüzbaşı Andre, Hırlakyan'ın torunu Helena'yı dansa kaldırmak ister, ancak Helena, *Türk Bayrağı'nın dalgalandığı yerde hâlâ kendini esir hissettiğini, Fransız ya da Ermeni bayrağının dalgalanmadığı bir şehirde sizinle dans edemem* der. Bunun üzerine Maraş kalesinin burçlarında yüzyıllardır dalgalanan aziz Türk bayrağı indirilir. Bayrağın kaleden indirilmesi üzerine Kısakürekzâde Mehmet Ali Bey'in yazdığı beyanname, Cuma namazı için Ulu Camiye gelen cemaate okundu. Ulu Camii imamı "Hürriyeti elinden alınmış bir milletin Cuma namazı kılması dinen uygun değildir" der ve bunun üzerine cami cemaati ve burada top-

lanan ahali Türk bayrağını yeniden kale burçlarına diker.

Bütün bu acı olaylar Maraşlıyı canından usandırmış, halkın dayanma gücü kalmamıştı. Maraş ahalişi yaşanan olayların neticesinde Fransız ve Ermenilere karşı gerekli hazırlıklarını yaparak, harekete geçmek için uygun zamanı beklemeye başladılar. Ahır Dağı'na odun kesmeye giden iki kişinin Ermeniler tarafından şehit edilmesi bardağı taşıran son damla oldu ve Maraşlılar kadın-erkek, çoluk-çocuk demeden topluca harekete geçerek 21 Ocak 1920'de istiklale ve istikbale giden yolun savaşını başlattılar. Her mahallede Kuvayı milliye birliklerinin organizesi ile Maraşlı yurdunu, vatanını kurtarmak için hayatını ortaya koydu. Bu mücadele sırasında bazı şahsiyetler destanlaştı. Şairin dediği gibi "Gel seni tarihe gömelim desem sığmazsın" vecizesi sanki bu şahsiyetler için söylendi. Senem Ayşe, Sütçü İmam, Millîş Nuri, Muallim Hayrullah, Arslan Bey ve daha niceleri.

Yirmi iki gün süren bu kanlı mücadelenin sonunda Fransızlar, 11 Şubat'ı 12 Şubat'a bağlayan gece Maraş'tan gizlice ayrılmak zorunda kaldılar. Bu öyle bir ayrılış ki gidişlerinin sessiz sedasız olması, kimselerin onları görmemesi için, can korkusundan, bindikleri atlarının bile ayaklarına keçe sarmak zorunda kaldılar. Fransızların kaçışından sonra geride harap, yıkık, her yönüyle bitirilmiş bir şehir kaldı: Mahalleler, evler yakılmış, dükkânlar, camiler, kiliseler, mektepler ve çarşılar adeta yok edilmişti. Her şeye rağmen Maraşlı büyük bir sevinç, coşku ve gurur yaşamaktaydı. Cennet vatan Maraş düşman işgalinden kurtarılmıştı. Bu kahramanca yapılan direnişin, mücadelenin ne anlama geldiğini iyi bilen Mustafa Kemal Paşa, Maraş'a çektiği telgrafta "Kahraman kardeşlerimiz" diye hitap ediyordu.

Maraş'ın önce İngiliz daha sonra da Fransızlardan kurtarılışı, Anadolu için büyük bir ışık oldu. Kazanılan bu destansı zaferin ardından 5 Şubat 1925'te Maraş halkına kırmızı şeritli istiklal madalyası verildi; 7 Şubat 1973 tarihinde TBMM, Maraş'ı kahramanlık payesiyle ödüllendirdi.

KURTULUŞ BAYRAMINI YAŞAMAK

Mahmut ARIKAN

Arıkan Mensucat Yön.Krl.Bşk.

Maraşlının, 1920 de düşmana karşı gösterdiği destansı direniş tarih sayfalarına - düşmana ilk kurşun atan şehir, -madalyalı şehir- olarak girmiştir. Teknolojik silahları ve sayısal üstünlüğü ile kenti kolayca ele geçireceğini zanneden işgal güçleri, Maraşlının inanç, vatan, bayrak ve özgürlük sevgisine karşı koyamamıştır. Maraşlı bu kahramanlık unvanını da sonuna kadar hak ettiğini her fırsatta göstermiştir. Atalarımız sadece Maraş ı kurtarmamış, ilk kıvılcım ile vatan müdafaasının önünü açmış ve ülkenin kurtuluşuna önder olmuştur. Maraş kıvılcımı Aziz milletimizin kutlu mücadelesine, birlik ve beraberlik ruhu olarak ışık tutmuştur. Atatürk ün vermiş olduğu istiklal madalyası bunun en somut kanıtıdır. Kahramanmaraşlı düşmana karşı gösterdiği mücadele ile kahramanlık unvanını sonuna kadar hak etmiştir.

Tarih boyunca istiklalini, bağımsızlığını, birlik, beraberlik ve bütünlüğünü her şeyin üstünde tutan milletimiz hiçbir zaman esaret altında yaşamayı kabul etmemiştir. Biz evlat ve torunlarına da bu ruh ve şuuru aşılamıştır. Hiçbir yerden destek almadan şehitler vererek düşmanları bozguna uğratan bu kente verilen kahramanlık unvanı da en büyük onurdur. Bizler de Kurtuluş savaşı sırasında kendi gücüyle işgale direnen ve düşmana geçit vermeyen atalarımıza layık olarak kahramanlık unvanını şerefle ve şanla taşımaktayız.

Kurtuluş Savaşı'nda teslim olmayı hiçbir zaman düşünmeyen, vatani için canını seve seve veren atalarımız gibi bizler de bugün yaşanan her türlü zorluğa karşı yılmadan yolumuza de-

vam ediyoruz. Ecdadımızın gösterdiği vatana, millete, bayrağa, ezana sahip çıkma inancıyla bugün de tüm terör örgütleri ve şer odaklarına karşı mücadelemizi sürdürüyoruz. Bağımsızlığımıza ve vatanımıza uzanacak ellere karşı her zaman 'şehitlik ve gazilik ruhu' ile karşı koyacağımızdan hiç kimsenin şüphesi olmasın.

Yine bir 12 Şubat yaklaşıyoruz. Gazetelerde kanaat önderlerinin yazıları, belediyelerce cadde ve sokakların bayraklarla donatılması, gençlerin çete kıyafetleri ile sokaklarda dolaşmaları gibi etkinliklerle milli şuur canlı tutulmaya çalışılmaktadır.

Bugün bütün bunlar sıradan bir anma töreni gibi algılanmamalıdır. Bütün bu geçmiş tecrübeler göz önüne alınarak ibret alınmalı yaşanan olaylardan dersler çıkarılmalıdır. Bizler Maraş sanayicileri olarak hiçbir bahaneye sığınmadan kenetlenmek tek yumruk olmak zorundayız.

Atalarımızın kanıyla sulanan bu toprakları geliştirmek ve muasır medeniyetler seviyesine çıkarmak için bütün gücümüzle çalışmaya, üretmeye devam etmeliyiz.

Bugün bizler, Geçmişte kurtuluş savaşında atalarımızın verdiği silahlı mücadeleyi; Tarım şehrinde sanayi şehri olma yolundaki çalışmalarımız ile sanayi, ticaret ve ihracatla ekonomik anlamda vermekteyiz. Maraşlı Sanayiciler olarak çağın gereksinimlerini yakalayarak ülkemizin geleceğine yön vermeli ve Türk'ün gücünü tüm dünyaya göstermeliyiz.

Doksanlı yıllarda başlayan kalkınma hamlesi ile Rahmetli Turgut Özal bizler için Rıdvan hoca olmuştur.

İlk fabrika kuranlar Sütçü İmamın ilk kur-
sunu olmuştur. Millîş Nuri, Ali Sezai Efendi,
Erşan Onbaşı ve niceleri bugün; ÇelikTencereci,
İplikçi, Örgücü, Dokumacı, Kuyumcu Olarak
Yaşamaktadır.

Birçok hemşehrimizin yatırımları ile ülke
çapında sanayici olma başarısını, dünyanın dört
bir yanına mal satarak şerefle taşımaları bizleri
onurlandırmaktadır.

Dünyayı sömüren emperyalist güçlerin
ülkemizi bölüp parçalama ve ekonomik olarak
güçsüz bırakma çalışmaları her an yaşanmakta-

dır. Güçlü Türkiye'yi kurmak adına; üreten,
sanayide ve teknolojide gelişen bir Türkiye
oluşturmamız asıl hedefimiz olmaya devam
etmektedir.

12 Şubat vesilesiyle başta ulu önder Mus-
tafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları olmak
üzere tüm aziz şehitlerimizi ve teröristlerin
hain kurşunlarıyla şehit düşmüş isimsiz yiğitler-
rimizi, kahraman gazilerimizi vatan müdafaa-
sında canlarını veren tüm şehitlerimizi saygı
rahmet ve minnetle anıyoruz.

ŞİİR

Yasin MORTAŞ

MARAŞ'IN DESTAN SAATI

Yüzümüz bedir
aşka buradan çingı verilir
turnamın
sesi aşktan
"kanadın ıslanmış yağmurdan yaştan"

ben Ökkeş'im
Hartlap bıçağının su bilgeliği ve örsüm
güneşe yürüyen tan keskinliğiyim işte
bıçkın bir çelik iliği
ilkın kalpte bileylenen uhde
çingının yağmura dönüştüğü meşale tüveyci

/işte, kalbimde
karanlığı kanatış meşalesi/ Ede'nin kartal taranışı,
işte bende ruhun çatıldığı yer
bir kalbin bir kalbe yaslandığı gibi içimdeki ülke

Ökkeş'im
kalbim göğü karşılayan nefesle kaim
çokça diriliş burcuyum/çokça Yusuf ve kuyu bildirisi
göğü yıkayan yıldızları not tutan seyyah
bir kervan seferi kanımda kızısan sızıyla

ben ikindi sükunetiylim uzadıkça hüzne /
ah Maraş seninle
Aksu'yum işte
ovaya ses veren neşide sağanağıyla mülhem

Akdeniz çağrısıyla rengini arayan bulut kirmeni
taş köprüden geçen ay burcu Ceyhan'ın kuş yatağı
- ah
Kanlı Köprü'nün taş kanaması
Kanlı Dere'nin kan sızısı-
göğse aminler mühürleyen olgu/su korosu ve huşû mevsimi

sarplara dik akan/yokuşu kırk adımla tutan süha
kırk kanatlı aşk kuşlarının yarasındaki merhem
ben Ökkeş'im işte sım sıkı
dağ defterine yazılı Milcan
ve haykırışlar taşıran uzaklara

KAHRAMANMARAŞ - AFŞİN ESHAB-I KEHF KÜLLİYESİ

Prof.Dr. Mehmet ÖZKARCI

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı

Tarih öncesi çağlardan beri birçok medeniyetlere ev sahipliği yapan ve Akdeniz Bölgesi'nin önemli şehirlerinden olan Kahramanmaraş; tarihi dokusu, kültürü, sanatı, mutfağı, iklim ve coğrafi yapısı ile Anadolu'nun en muhteşem şehirlerinden birisidir. "Saklı Kent" konumunda olan Kahramanmaraş, mutlaka görülmesi gereken nadir yerlerdendir.

İnanç Turizmi açısından oldukça önemli olan Eshab-ı Kehf Külliyesi, Afşin ilçemizde yer alır. Arşiv belgelerinde Afşin'in ismi, Anadolu Selçuklularından beri *Efsus* olarak geçmektedir. Afşin Eshab-ı Kehf Külliyesi, Antik Çağ'dan beri kutsal sayılan *Eshab-ı Kehf* adıyla tanınan kayalık bir tepenin yamacındaki mağaranın çevresine yapılmıştır. Eshab-ı Kehf olgusu, tarih boyunca Hıristiyan ve İslâm dünyasında canlılığını korumuştur.

Olayın öneminden dolayı Kur'an-ı Kerim'in 18. sûresine *Kehf* adı verilmiştir. Afşin Eshab-ı Kehf, Bizans devrinde olduğu gibi, Selçukluların fethinden sonra da Hıristiyanlar ve Müslümanlar tarafından kutsal bir mekân kabul edilerek önemli bir ziyaret yeri olmuştur. Türkçede "Mağara Arkadaşları" anlamına gelen Eshab-ı Kehf, Hıristiyanlar tarafından "Yedi Uyurlar" olarak bilinmektedir. Eshab-ı Kehf terim olarak; Roma döneminde Hıristiyanlığı kabul ettikleri için putperest Dakyanus'un zulmünden kaçarak bir mağaraya sığınan ve burada Allah'ın izniyle yıllarca uyuyup, Allah tarafından uyandırıldıktan sonra tekrar vefat eden Yemliha, Mislina, Mekselina, Mernûş, Tebernûş,

Şazenûş ve Kafestatyûş isimlerinde yedi genç ile köpekleri Kıtırmir'i ifade etmektedir.

Kur'an-ı Kerim'de, mağarada yıllarca uyuyan arkadaşların Allah'ın izniyle uyandırılarak, kısa bir süre sonra tekrar vefat ettirildiği ve bu olaya şahit olan insanlar tarafından mağaranın yanına bir mescit (kilise) yapıldığı ifade edilmektedir. Kaynaklara göre bu kilisenin, Bizans İmparatoru II. Theodoius (408-450) tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Daha sonra *İsa Mescidi* ismiyle bilinen bir kilisenin harabesi üzerine, Anadolu Selçuklularının Maraş Emîri Nusretüddin Hasan Bey 1215 - 1234 yılları arasında bugünkü camiyi yaptırmış ve kilisenin bazı inşaat malzemeleri de caminin yapımında kullanılmıştır. Burada kutsal mağara ile caminin uyumlu bir şekilde kaynaştırıldığı görülmüştür.

Eshab-ı Kehf Külliyesi'ne gelen ziyaretçilerin ihtiyaçlarının karşılanması ve konaklamalarının sağlanması için Anadolu Selçuklularının Maraş Emîri Nusretüddin Hasan Bey tarafından Ribat (1215), Cami (1215-1234) ve Han'dan (1233) oluşan külliye inşâ ettirilmiştir. Daha sonra külliye Dulkadir Beyliği döneminde Medrese (1480-1492), Kadınlar Mescidi (1500) ve Buk'a ilâve edilerek büyütülmüştür. Paşa Çardağı ise, Osmanlılar döneminde 1531 yılında inşâ edilmiştir. Külliye, mimari tasarımı açısından Türk sanatının özgün örneklerindedir. Anadolu Selçuklu, Dulkadir Beyliği ve Osmanlı Devleti'nin Eshab-ı Kehf olgusuna sahip çıkarak, bu olayın Afşin'deki (Efsus) mağarada gerçekleştiğini kabul ettiklerini göstermektedir. Külliye önemli bir ziyaretgâh olması yanında, aynı

zamanda çevrenin ticaret, ilim ve kültür merkezi olmuştur.

Kur'ân-ı Kerîm ve diğer kaynaklarda anlatılan bu kıssanın hangi mağarada geçtiği kesin olarak bilinmediğinden dolayı, Anadolu'da Afşin, Efes ve Tarsus'un dışında Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birçok yerinde bazı mağaralara "Eshab-ı Kehf" denilmiştir. Birçok Müslüman âlim, Eshab-ı Kehf olayının Afşin'deki (Efsus) mağarada gerçekleştiği görüşünde olduğu gibi, günümüzde Eshab-ı Kehf Külliyesi'nde incelemeler yapan bilim insanları da aynı düşünceye sahip olduklarını belirtmektedirler. Ayrıca Kur'ân-ı Kerîm'de mağara konusunda verilen bilgilerle, Afşin Eshab-ı Kehf'in özellikleri benzerlik göstermektedir. Bu konuyla ilgili olarak Afşin Mahkemesi'ne 13.08.2004 tarihinde, "tarihî kaynakların belirttiği şekilde Afşin Eshab-ı Kehf Mağarası'na güneşin doğarken ve batarken nasıl düştüğü" konusunda dava açılmıştır. Birlikçilerin raporları doğrultusunda mahkemenin verdiği karar, Afşin Eshab-ı Kehf Külliyesi'nin lehine olmuştur. Diğer taraftan Afşin Eshab-ı Kehf Külliyesi'ne Anadolu Selçuklu, Dulkadir Beyliği ve Osmanlı Devleti zamanında zengin vakıflar yapılmıştır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla, dünyanın muhtelif yerlerindeki diğer Eshab-ı Kehf'lerde böyle muhteşem bir külliye bulunmamaktadır. Afşin, bu anlamda da tek örnek olarak kaldığı gibi Kahramanmaraşlılar, çocuklarına -mağaraya sığınan arkadaşların adları olan- *Yemliha*, *Mislina*, *Mekselina*, *Mernûş*, *Tebernûş*, *Şazen*, *Eshabil* gibi isimler koymuşlardır. Bu isimlere en çok Kahramanmaraş'ta rastlamaktayız. Bu durum, Kahramanmaraşlıların Eshab-ı Kehf olayını tarih boyunca benimsediğini ve canlı tuttuklarını göstermektedir. Mevcut belgeler ışığında, "Eshab-ı Kehf olayının Afşin'deki mağarada gerçekleştiğini" düşünmekteyiz.

İnançlı gençlerin mağarada Allah tarafından uzun bir süre uyutulup korunması ve tekrar uyandırılmaları büyük bir mucizedir. Bu mağarada Yüce Allah, kıyamet gününde gerçekleşecek olan "ba's-ü ba'de'l-mevt" (öldükten sonra yeniden dirilme) olayını dünyada da gös-

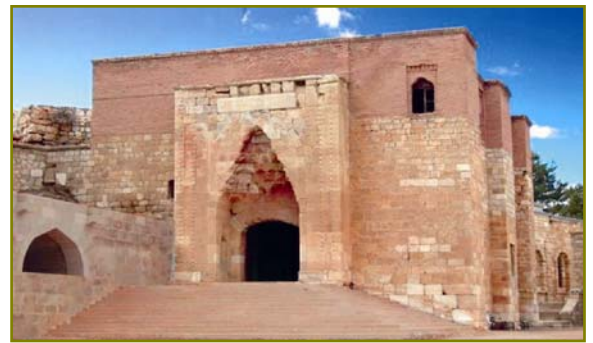
tererek, insanların dikkatine sunmuştur. İnsanlık tarihinde yeniden dirilme olayı dünyada sadece bu kutsal mağarada gerçekleşmiştir.

Eshab-ı Kehf olayı ve ziyaretgâhları farklı toplum ve farklı inançlar arasında toplumsal barışı ve hoşgörüyü tesis eden önemli kültür miraslarıdır. Aynı zamanda dinler arası iletişimin de odak noktası olmuştur. Hıristiyanlar tarafından "Yedi Uyurlar" aziz olarak kabul edilmiştir. Bununla beraber Eshab-ı Kehf olayına Yahudilik'te ve Hint kutsal kitaplarında da rastlanılmaktadır. Fakat Eshab-ı Kehf olayı, Kur'ân-ı Kerîm'de geniş bir şekilde yer almasından dolayı Müslümanlar tarafından daha çok önemsenmiştir.

Afşin Eshab-ı Kehf Külliyesi, 2015 yılında Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nün (UNESCO) Dünya Mirası Geçici Listesi'ne kaydedilmiştir. Arzumuz, kalıcı listeye alınarak bütün dünyaya tanıtmaktır. Dünyada bir örneği daha olmayan Afşin Eshab-ı Kehf Külliyesi, "İnanç Turizmi" açısından oldukça önemli olup, bütün insanları buraya davet ediyoruz.

Afşin Eshab-ı Kehf Külliyesi

Afşin Eshab-ı Kehf Ribatı

KAHRAMANMARAŞ'IN COĞRAFI İŞARETLİ GIDA ÜRÜNLERİ

Doç.Dr. Yekta GEZGİNÇ

Coğrafi işaret (Cİ), Türk Patent ve Marka Kurumu'nun tanımına göre; belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri ile kökenin bulunduğu bir yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş ürünlerin yasalar ile korunmasıdır. Bir bölgenin ekonomik olarak kalkınmasında (Cİ) tescilinin önemi büyüktür. Menşe adı ve Mahreç işareti olarak iki şekilde gruplandırılan coğrafi işaretler, tanınmış ve ünlenmiş ürünlerin kökeni (*menşe*) ile üretim yöntemlerinin güvence altına alındığı ayırt edici resmi kalite işaretleridir. Menşe adı ve Mahreç işareti kategorisinde yer almayan ürünler ise geleneksel ürün olarak kabul edilen sınıflandırmaya dâhil edilmektedir.

Menşe adı (*Protected Designation of Origin, PDO*) temel özellikleri, sınırları belirli olan bir coğrafi alandan gelen ve üretimleri tamamen o coğrafi alanda gerçekleşen ürünler olarak kabul edilmektedir. Bu ürünler niteliklerini ve kalitelerini sadece ait olmuş oldukları coğrafi ortam şartlarından ve üretim şekillerindeki geleneksel yöntemlerden elde ederler. Mahreç işareti (*Protected Geographical Indication, PGI*) ise belli bir özelliği, ünü ya da diğer özellikleri coğrafi bir bölge ile bütünleşmiş; işlenmesi, üretimi ve diğer özelliklerinden en az birinin sınırları belirli olan bu coğrafi alanda yapılması gereken coğrafi işaretlerdir (Mevzuat, 2016; Tekelioğlu, 2019).

Coğrafi işaretleme, yerel değerlerin sürdürülebilir bir şekilde korunmasına, bu değerlerin gelecek nesillere aktarılmasına, bölge ve kırsal ekonominin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte ürünlerin geleneksel üretim yöntemleri ve özelliklerinin koruma altına alınarak gelecek nesillere, aslını koruyarak aktarılmasına olanak tanımaktadır. Coğrafi işaret tescili; tescillenmiş ürünlerin yöresel özelliklerle

rinin korunmasının yanı sıra, ürünlerin daha hijyenik şartlarda ve standart kalitede üretilmesi, üreticilerin ticari alanda rekabet şanslarının artması gibi kazanımlar sağlamaktadır. Bu işaretler, söz konusu yöreye özgü doğal ya da insan faktörlerinden kaynaklanan özelliklerin ürüne kazandırdığı nitelik ve kalite itibarıyla de bölge ürünlerinin benzer ürünlerden ayırt edilebilmesini sağlamaktadır (Anonim, 1996).

Coğrafi işaretlerin önemi sadece ekonomik ya da gelenekselliğe yönelme eğiliminin bir aracı olmasından kaynaklanmaz. Dünya bazında 10.000 kadar coğrafi işaretin yaklaşık 200 milyar \$ değerinde bir piyasası olduğu, Avrupa'nın ise yaklaşık 55-60 milyar €'luk bir ticaret hacmine sahip olduğu tahmin edilmektedir (Demirkan Delice, 2016). 600'ün üzerinde tescilli coğrafi işaretin Fransa ekonomisine, 2004 yılında 18 milyar € kazandırdığı; İtalya'da ise yaklaşık 500 adet coğrafi işaret taşıyan ürünün İtalya ekonomisine 12 milyar €'nun üzerinde gelir sağladığı belirlenmiştir (Karademir, 2021). Ekonomik anlamda coğrafi işaretlerin önemi ele alındığında özellikle geleneksel ürün adedi ve çeşitliliği açısından zengin potansiyele sahip olan Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, coğrafi işaretlerin, kırsal ve bölgesel kalkınmanın stratejik bir aracı olarak kullanılabilirliği gündeme gelmektedir (Tepe, 2008).

Türkiye'de Eylül 2022 itibarıyla 1217 adet ürün Cİ tescil belgesi ile koruma altına alınmıştır. Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından değerlendirilmesi için 681 adet ürünün de hali hazırda başvurusu yapılmıştır. Tescilli Cİ'lerin ürün gruplarına göre dağılımında; gıda ürünleri 1011 adet tescille % 83'lük payı oluştururken, el sanatları ve diğerleri 206 adet tescille % 17'lik payı oluşturmaktadır.

Çizelge 1. Kahramanmaraş'ta Coğrafi İşaretli Ürünler (Türk Patent ve Marka Kurumu, 2022).

Ürün Adı	Tescil Tarihi	Tescil Türü	Başvuru Sahibi
Afşin Koçovası Sarımsağı	28.06.2021	Menşe	Afşin İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
Andırın Tırşığı	25.04.2013	Mahreç İşareti	Andırınlılar Eğitim Kültür Yardımlaşma Derneği
Maraş Biberi	08.01.2003	Menşe Adı	Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası
Maraş Dondurması	18.04.2018	Mahreç İşareti	Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası
Maraş Kelle Paçası	05.11.2021	Mahreç İşareti	Kahramanmaraş Lokantacılar, Kebapçılar ve Tatlıcılar Esnaf Odası
Maraş Parmak /Sıkma Peyniri	17.04.2021	Mahreç İşareti	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
Maraş Sumak Ekşisi Akıtı	13.04.2018	Mahreç İşareti	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
Maraş Tarhanası	23.02.2012	Mahreç İşareti	Kahramanmaraş Ticaret Borsası
Maraş Çöreği	13.06.2018	Mahreç İşareti	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
Çağlayancerit Cevizi	30.07.2013	Menşe	Çağlayancerit Ziraat Odası Başkanlığı
Maraş Ravanda Şerbeti	15.04.2022	Mahreç İşareti	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
Maraş Eli Böğüründe /Yanyana	04.11.2022	Mahreç İşareti	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
Andırın Andız Pekmezi	11.11.2022	Mahreç İşareti	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi

Ülkemizde Kahramanmaraş ili coğrafi işaret tescili ve çeşitliliği konusunda yüksek potansiyele sahip illerin başında yer almaktadır. Bu hususta Kahramanmaraş ilinin sahip olduğu fiziki ve beşeri coğrafya şartları ile kendine özgü kültürel yapısı son derece önemlidir (Dayısoylu vd., 2017). Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından tescili gerçekleştirilen ürünler kapsamında Kahramanmaraş'ın simgesi haline gelmiş Maraş Dondurması, Çağlayancerit Cevizi, Andırın Tırşığı, Maraş Tarhanası, Biberi, Sumak Ekşisi Akıtı, Maraş Çöreği, Kelle Paçası gibi coğrafi işaretli ürünler şehre ekonomik katkı sağlayan ve bu potansiyeli taşıyan ürünlerdir (Bkz. Çizelge 1).

Bu ürünlerin tanıtılması bölgesel kalkınma için büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda bölgesel kalkınmanın sağlanması ve yöresel Maraş mutfak kültürünün korunabilmesi için coğrafi işaretli ürün tescil sayısının artırılması teşvik edilmelidir. Aynı zamanda bu ürünlerin ulusal ve uluslararası pazarda ihracatının yapılarak üreticiye döviz getirisi sağlaması için yetkili kurumlarca denetim ve yönetim sistemleri oluşturulmalıdır. Yerel halkın bu ürünlere karşı farkındalıkları artırılmalı, hatta bu ürünlerin Avrupa Birliği coğrafi işaretli ürünler statüsüne sahip olabilmeleri için çalışmalar yapılmalıdır. Coğrafi işaretli ürünlere yönelik paydaşlar ba

zında farkındalık oluşturulduğunda Kahramanmaraş'ın katma değerli şehir olma yolunun açılacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Anonim 1996. Özel İhtisas Komisyonu Raporları (Erişim tarihi: 23.12.2022).
- Dayısoylu, K. S., Yörükoğlu, T. ve Ançel, T. (2017). Kahramanmaraş'ın Coğrafi İşaretli Ürünleri ve İlin Potansiyel Durumu. KSÜ Doğa Bilimleri Dergisi, 20(1), 80-88.
- Demirkan Delice, Ş. (2016). Coğrafi İşaretli Ürünlerle Yönelik Pazarlama Stratejileri. Türk Patent ve Marka Kurumu, Ankara.
- Karademir, N. (2021). "Türkiye'de Avrupa Birliği Tescilli Coğrafi İşaretli Ürünlerin Ekonomik Kalkınma Kapsamında Değerlendirilmesi", Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 7(41):1164-1183.
- Mevzuat, 2016. Sınai Mülkiyet Kanunu, 6769 sayılı (22.12.2016).
- Tekelioğlu, Y. (2010) Yöresel Ürünler, Coğrafi İşaretler ve Türkiye Uygulamaları, Gastro Dergisi, Sayı 59, s. 118-121
- Tekelioğlu, Y. (2019). Coğrafi İşaretler ve Türkiye Uygulamaları. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8 (15) , 47-75.
- Tepe, S. (2008). Coğrafi İşaretlerin Ekonomik Etkileri (Uzmanlık Tezi). T.C. Türk Patent Enstitüsü Markalar Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Türk Patent, (2019). Türk Patent ve Marka Kurumu, <https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/>, (Erişim Tarihi:15.12.2022).
- Türk Patent, 2022. Türkiye'nin Dijital Coğrafi İşaret Platformu <https://ci.turkpatent.gov.tr/> (Erişim Tarihi:25.12.2022)

GERMANICIA İLE KAHRAMANMARAŞ NEDEN TURİZMİN DE BAŞKENTİ OLMASIN?

Ali AVGIN

Kahramanmaraş, Anadolu'nun güneydoğusu ile Orta Anadolu ve Akdeniz'in doğusunda yer alan kadim bir ilimizdir. Bu stratejik konumundan dolayı tarih boyunca her zaman ön plana çıkmış önemli bir kenttir. Nitekim bölgede yapılan arkeolojik kazılar ve yüzey araştırmaları da bize gösteriyor ki kent tarihinin geçmişi, çok gerilere Prehistorik çağlara kadar uzanmaktadır. Bölgeye harita üzerinde baktığımız zaman; Mezopotamya, Suriye, Kapadokya ve Klikya ticaret yollarının burada kesiştiği görülür. Bu sebeple kentin antik çağda zengin bir ticaret merkezi olduğu açıktır.

Roma Dönemi'nde bölgede dört önemli kentin olduğu bilinmektedir. Adıyaman Samosat'ta Samosata, Pirin'de Perrhe, Gaziantep Dülük'te Doliche ve Kahramanmaraş yöresinde ise Germanicia Antik Kenti'nin varlığı bilim dünyasınca ittifakla kabul görmüş bilgilerdir. Bunlardan ilk üçü daha önce bulunup bilindiği halde Germanicia Antik Kenti ne yazık ki uzun süre gün yüzüne çıkmamış kayıp bir kent olarak gizemini korumuştur. Ancak 2007 yılında bölgede yapılan kaçak bir kazı sonucu ortaya çıkan Germanicia Antik Kenti, Kahramanmaraş'ın tarihinde ve kültürel dünyasında yerini almaya başlamıştır. Bilim dünyasınca, Germanicia Antik Kenti; Roma Dönemi'ndeki önemli krallıklardan Kommagene Krallığı'na bağlı ve Kral IV. Antiokhos zamanında kurulduğu kabul görmektedir.

Kahramanmaraş il merkezinde, şehrin doğu bölgesinde yerli halkın öteden beri "**Kara Maraş**" olarak isimlendirdiği semtte kurulan mahallelerden; Bağlarbaşı, Namık Kemal, Şeyh Adil ve Kanuni mahallesini kapsayan 146 hektarlık alan Germanicia antik Kenti olarak, tescil

edilerek sit alanı ilan edilmiştir. Söz konusu mahallelerde farklı ada ve parsellerde, otuza yakın nokta da yapılan kazı çalışmasında, tarihi değeri yüksek mozaik taban, su sarnıcı, hamam, çeşitli mimari yapılara ait kalıntılar ortaya çıkmış, elde edilen bulgular, arkeolojik kültür varlığı olarak tescillenerek kayıt altına alınmıştır.

Germanicia İsmi "İmparator Şehri" Demektir

Kentin isminin belirlendiği tarih olduğu düşünülen İS. 38 yılında Roma İmparatorluğu'nu İmparator *GaiusIulius Caesar Augustus Germanicus* (Kaligula/Caligula) (İS. 12-41) yönetmekteydi. Roma İmparatoru Caligula döneminde (İS. 37-41), Anadolu'nun vassal krallıklarından biri olan Kommagene Krallığı tahtına IV. Antiokhos'u oturtmuştur. Kommagene vassal kralı IV. Antiokhos'un (İS. 38) şükran ifadesi olarak imparatorun onuruna "*İmparator Şehri*" anlamına gelen Kaisereia Germanikeia (Lat. Caesarea Germanicia) adında bir kent kurduğu ileri sürülmektedir.²²

Germanica Antik Kent bölgesinin tamamıyla gün yüzüne çıkarılması hepimizin arzusudur. Lâkin uzmanların ifadelerine göre mali yükü Türkiye bütçesini sarsacak kadar yüksektir. Antik kent mozaiklerinin üzeri ne yazık ki son 30-40 yıl da iptidai müstakil konutların yoğunlukta olduğu bir yapılaşma örtüsüyle kaplıdır. Bu durum arkeolojik çalışmaların hızlanmasını da engellemektedir. Bu olumsuz sürece rağmen

²² Detaylı bilgi için bkz. Doç. Dr. Oktay Dumankaya, KSÜ Arkeoloji Bölüm Başkanının "Germanicia/ Germanikeia - Kaisereia, Germanikeia-Caesarea, Germanicia" makalesi.

Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ile Kahramanmaraş Müzesi'nin özverili çalışmalarıyla her geçen gün yeni yeni bulgulara ulaşılmaktadır. Zira Germanicia Antik Kenti, Kahramanmaraş'ın ekonomik ve kültürel gelişimine doğrudan katkı verecek çok önemli bir projedir. İnşallah elbirliğiyle; siyasetçilerimizden halkımıza, yöneticilerimizden kültür insanlarımıza, kurumlarımızdan, sanayicilerimize, hep birlikte bu zorlu yolu aşacağız. Zira son yıllarda öyle güzel nadide mozaikler ortaya çıkarıldı ki bunlardan biri de hikâyesini kaleme alıp romanlaştırdığım **"Germanicia Güzeli"** oldu.

Germanicia Günyüzüne Çıktığında Turizmin de Başkenti Olabiliriz

Bilindiği üzere Kahramanmaraş şiirin ve edebiyatın başkentidir. Eli kalem tutanların elini taşın altına koyması gereklidir. Buradan yola çıkarak acaba edebiyatçılar bu kente nasıl bir katkı verebilirler sorusunu sorabiliriz. Hesabını yapmaya başladım. Kahramanmaraş aşığı bir yazar olarak; edebiyatla tarihi, edebiyatla turizmi, edebiyatla mitolojiyi nasıl buluştururuz? Yollarını aradım. Bu düşüncelerle boğuşurken arkeologlarımızın daha yeni gün yüzüne çıkardığı, **"Germanicia Güzeli"** bütün güzelliği ve gizemiyle imdadıma yetişti. Zira Germanicia Güzeli, Kahramanmaraş'ın sembolü haline gelecek kadar güzellikte güzel bir mozaikti. Bir hikâyesi olmalıydı. Allah nasip etti, **Germanicia Güzeli**, tarihi hakikatler çerçevesinde, değerli tarihçi ve edebiyatçı dostlarımızın da katkılarıyla Kahramanmaraş kültürel dünyasına ve edebiyatına kazandırıldı. Bu konuda karınca karınca bir katkımız olduysa ne mutlu bize.

Kahramanmaraş şiirin ve edebiyatın başkenti olduğu kadar aynı zamanda; bir tarih, bir ziraat, bir sanayi şehridir. **Germanicia Antik Kenti ile Kahramanmaraş neden turizmin de başkenti olmasın?** İnşallah bu uzun ve zorlu yolu; siyasetçilerimizden halkımıza, yöneticilerimizden yazarlarımıza, sanayicilerimizden kurumlarımıza, el birliğiyle hep beraber aşarız diye ümitleniyorum. Yeter ki inanalım...

"Germanicia Güzeli" Romanından Bir Bölüm

Antinius salon kapısını açtığında, hayli yükselen güneş pencerelerden içeri vurmuş sanki resme bakıyor adeta kışkırtıyor gibiydi. Netros, salona adım atar atmaz gördüğü bu manzara karşısında donup kaldı.

Netros, yerdeki mozaiklerin ışık yansımalarıyla, rengârenk, şekilden şekle girdiğini görünce; Arkas Usta ve Antinius da onun az önceki asık suratının nasıl da tebessüme dönüştüğünü seyrediyorlardı. Netros, kendine baktıklarını görünce, sevinçle:

"Kızım elindeki zillerin sesini duyuyorum sanki. Siz de duyuyor musunuz?" dedi.

Arkas Usta, Antinius'un suskun kalması karşısında:

"Bir sanatkar, hissetmediği bir esere emek vermez."

Netros, sevinçle resme değişik yönlerden bakarak:

"Muhteşem! Muhteşem! Benim isteyip de düşünemediğim bir tablo. Hiçbir eksikliği yok!"

Arkas Usta, Netros'un çocuklar gibi sevindiğini görünce:

"Hiç eksikliği yok mu?" dedi.

Netros, tekrar mozaiklere baktı:

"Göremiyorum."

Arkas Usta, Antinius'a dönerek:

"Evladım son noktayı koy da işi teslim edelim."

Antinius, taşı eline aldı, ustasına uzatarak:

"Usta, son taşı sizin koymanızı istiyorum."

Netros, hayretle:

"Böyle bir şaheseri, Arkas Usta'dan başka kim yapabilir?"

Arkas Usta:

"Bu eserin her çizgisi çırağımıdır" diyerek taşı aldı kolyedeki boşluğa yerleştirdi.

Netros, şaşırılmış bir halde:

"Şimdi, bütün bunları, bu pejmürde çocuk mu yaptı?"

"Evet."

"Mümkün değil, buna inanmamı nasıl beklersiniz?"

Arkas Usta, gururla:

"Bu eser, benim eserimin eseri. Bir çırak, ustasını geçmiyorsa, o sanat, geri kalmaya mahkûmdur".

Netros, Merakla:

"O halde böyle muhteşem bu tablonun bir ismi olmalı."

Sorunun muhatabı Arkas Usta cevap verdi:

"Eser benim değil ki ismini ben vereyim."

Netros, Antinius'a, sen söyle, der gibi bakınca:

"Ustam eğer uygun görürse, 'Germanicia Güzeli' olsun" dedi.

Bu isim, Arkas Usta ve Netros'un çok hoşuna gitmiş olmalı ki her ikisi de mozaiklere bakarak tekrar etti: "Germanicia Güzeli... Germanicia Güzeli..."

BİR KÜÇÜK ÇEVRE SORUNU

Oğuz PAKÖZ

Maraş doğanın bir armağanı olarak kendisine verdiği güzelliklerle benzeri zor bulunacak bir yerdir. Sıcağı da vardır, soğuğu da vardır. Tüm bölgelerimizin ürünleri burada yetişir. Karadeniz Bölgesinin fındığını Kalakaya'da, sıcak iklim kuşağının turunçgillerini Aşağı Andırın bölgeleri ile Çokran, Sır gibi bölgelerimizde bulabilirsiniz. Eskiden yalnız Yeşilova'da (Tokmaklı, Kesim) yetiştirilen muz artık kent merkezine yakın yerlerde bile yetiştirilmektedir. Maraş, güneyin kavurucu sıcağını yaşadığı gibi özellikle kuzey ilçelerimiz kışı çok soğuk yaşar. Maraş Akdeniz, İç Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgeleri arasında, iklimlerin kesiştiği yerde bulunmaktadır. Onun için Maraş'a sıcakla soğukun, kuzeyle güneyin, doğu ile batının, ova ile bayırın birleştiği yerdedir diyebiliriz. Akdeniz iklimi, Sibiryaya iklimi ve İran- Turan iklimi Maraş'ta kesişir. Nurhak'taki Göksu Çayı kilometrelerce Nurhak'tan Helete'ye doğru akar ve Fırat'a karışır. Fırat da Hint Okyanusu'na. Son yıllarda Göksu üzerine set çekilerek suyunun büyük bir kısmı Gaziantep'e içme ve kullanma suyu olarak verilmektedir. Suyun bir kısmı da Gölbaşı'nın göllerini sulamaktadır. Nurhak ve Helete'nin dışında Maraş'ın öteki bölgelerini Ceyhan ve onun kolları bir ağ örür gibi kuşatır. Şimdi bu akarsularda on dolayında sulama ya/yada enerji amaçlı göletler kurulmuştur. Eskiler "Dağlarında keklik öter, keven biter/ Ovasında turaç öter, çeltik biter" diyerek Maraş'ın doğa varlığını anlatmışlardır.

Maraş'ı Arap'ın çıkamadığı, Acem'in inemediği, Bizans'ın aşamadığı yer olarak da tanımlayabiliriz. Maraş bu coğrafyada bulunan her iklimi taşımaktadır. Denizden yüksekliği dört yüz metreden başlar, üç bin metrenin üstüne değin çıkar. Eskiden doğu- batı, özellikle güney- kuzey geçiş yollarının en önemlisi bölgemizde bulunmaktaydı. Yine eskiden ulaşımın ırmak boyu yapıldığı düşünülürse Elbistan Ovası'nın, Asur Koloni Çağında Mezopotamya'dan Orta Anadolu'ya geçişte önemli bir işlev gördüğü kolayca anlaşılır. Elbistan'ın

kuzey batısındaki Karahöyük'te yapılan kazılarda Asur Ticaret Kolonilerinin ve Hitit yerleşimlerinin izleri bize Mezopotamya'dan kalkan kervanların Maraş üzerinden Kültepe'ye ulaştığını göstermektedir. Bu kervan yollarının üzerinde temiz su kaynaklarının bol bol bulunması bir ayrıcalıktır. Bir de eski çağlarda ırmakların kolay kolay geçit vermediği gerçeğiyle Ceyhan'ın akış yoluna koşut olarak gitme zorunluluğu, Maraş'ın o dönemde vazgeçilmez olduğunu kanıtlamaktadır.

Oğuzların Bayat boyundan olan Dulkadiroğulları, Maraş ve Elbistan'da 1337 yılında kendi beyliklerini (devletlerini) kurmuşlardır. Önceleri Memluklulara bağlı iseler de Zeynettin Karaca Bey Dulkadiroğlu Devleti'nin bağımsızlığını sağlamıştır. Maraş merkezi çağlar içinde büyük bir ticaret ve sanayi merkezi olmuştur. Göçebe halk kuzeye çıkarken de güneye geçerken de Maraş çarşılarında alışverişlerini yaparlardı.1526 tarihli tahrir defterine göre Maraş'ta toplanan vergilerin tarımla ilgili olanlarının ancak yüzde on dolayında olduğunu söylememiz, Maraş sanayisinin geçmişteki önemini anlatmaya yeter.

Birinci Dünya Savaşı sonunda ülkenin karanlığa boğulduğu günlerde Maraş büyük bir destan yazarak kendini kurtarmıştır. Maraşlı Kurtuluş Savaşı'nda her yerden yardım almış ama savaşın omurgası, eli, kolu, ayağı, gözü, kulağı ve dahi yöneten beyni kendisi olmuştur. Kendisini kurtarmak, düşmanı kovmak için evini, barkını, işyerini yakmıştır. Belki iyi de etmiştir. Sonunda kendisini kurtarıp ezilen uluslara ve ülkemizin öteki köşelerinde yaşayanlara örnek olmuştur ama özellikle kent merkezi iyice yoksul düşmüştür. Maraş'ın savaşı öyle bir savaş olmuştur ki bir benzeri bulunmamaktadır. 12 Şubat utkusuyla Maraş kendisini kurtarmış, Kuvayı Milliyeyi sömürgeci uluslara muhatap saydırmıştır. 12 Şubat Türk Kurtuluş Savaşı'nda sömürüye ilk direniş, ilk başkaldırış, ilk utkudur, ezilen uluslara ilk örnektir. Maraşlı her zaman kendi savaşına yardım

edenlere, destek gönderenlere teşekkür etmiş, 12 Şubat'tan sonra kabuğuna çekilmemiş, başta Antep olmak üzere komşu illerin kurtuluşuna maddi, manevi, asker ve komuta olarak da yardıma koşmuştur. Maraşlı kurtuluşun bütünde olduğunun bilincinde olmuştur. Ancak, Maraş Osmanlı ile başlayan önemsizleştirme sürecinden Cumhuriyet döneminde de kurtulamamıştır. Başta yol olmak üzere yıllarca devlet yardımını hemen hemen hiç görememiştir denebilir. 1940'larda kuzeye bağlanacağı planlanan demir yolu Maraş'ta çakılı kalmıştır. Güneyimizden geçen yollar da işin doğasına aykırı olarak il dışından geçirilmiştir. Buna son yıllarda döne döne sözü verilen hızlı treni de ekleyebiliriz.

Bu döngü 1980'lerin sonlarında devletin verdiği teşvik ile kırılmaya başlanmıştır. Gerçi daha önceleri yapımına başlanan ancak 1984 yılında üretime başlayan Afşin- Elbistan Termik Santrali bir büyük devlet yatırımı olarak Maraşımıza konuşlanmış, 1985 yılında da Elbistan Şeker Fabrikası devreye sokulmuştu. Termik santralin A'dan sonra B'si de açıldı. Bacalar çoğaldıkça ülkenin ışığı çoğaldı, Elbistan'ın ise göğü karardı. Termik santralimiz ürettiği kükürt dioksit kaynaklı hava kirliliği sıralamasında dünyada beşinci sırada bulunmaktadır. Yetmiş bin hektar Elbistan Ovası bu kirlilikten yavaş yavaş ölmektedir. Santral işletmeye açıldıktan sonra giderek bu ovada tarım yapılamaz olmuştur. Üretilen kömür tozları nedeniyle kanser başta olmak üzere pek çok hastalık bölgeyi kısıracına almış durumdadır. Santral yapıldığında iş bulduk diye sevinenler acınacak durumda olduğunu söylemektedir. Bu santrallerde bacalara gerçek anlamda filtre takıldığını gören olmamıştır diyebiliriz. İlin güney kesiminde yoğun olarak konuşlanmış boya endüstrisi akarsularda ve tarlalarda kimyasal ve biyokimyasal oksijen eksikliğine neden olmaktadır. Akarsularımızda canlılık tükenmektedir, çoğu yerde de tükenmiştir. Boya sanayi atık olarak bakır, krom ve kobalt gibi ağır metalleri suya salıvermektedir. Gres ve yağ atıkları bu sulara bol bol salınmaktadır. Suların asit- alkali dengesi onarılmaz oranlarda bozulmuştur. Suçsuz gibi gözükken tarım alanlarının yanındaki sular bile kullanılan yapay gübre ve tarım ilaçları ile kirletilmektedir. Akarsuların yanında ekim alanları ile yeraltı suları da kirlenmektedir. Şu anda temiz suya, temiz gıdaya ulaşmak emek istemektedir. Güney kesimdekiler belki

ileride Afşin- Elbistan ovasındakiler gibi temiz hava sorunu ile karşı karşıya kalacaklardır.

1980'lerin sonunda devletin verdiği teşvikle Anadolu Kaplanları adı altında gelişen sanayi de önemli bir yükselişle ilin yazgısını değiştirmiştir demiştik. Bu teşviki doğru değerlendiren Maraşlı kendi göbeğini kendisi kesmiştir. Bu nedenle bugün ilimizde sanayi oldukça gelişmiş durumdadır. Maraş ceviz üretiminde birinci sıradadır. Süt ve süt ürünlerinde, tarhana üretiminde, öteki yerel üretimlerde büyük atılım yapmıştır. Maraş dondurması yeniden doğmuş ve uluslararası bir üne kavuşmuştur. Altıncılıkta ilk iki sıraya yerleşmiştir. Kuşkusuz bunlarla övünmeliyiz. Sanayinin her dalında çok büyük işletmelere kavuşmuş bulunuyoruz. Bunlardan bir şeker fabrikası, iki tane çimento fabrikası, iki tane de kâğıt fabrikası en başta gelen sanayi tesislerimizdir. Üç yüzün üstünde tekstil fabrikası, yüz ellinin üzerinde giyim eşyaları üretim sanayisi vardır. Ülkemizin iplik üretiminin yüzde otuz beşi, kumaş üretiminin yüzde yirmi beşi Maraş'ta üretilmektedir. Çelik mutfak eşya üretiminde yüz ellinin üzerindeki işyeri ile Türkiye'de birinci sıradadır. Daha bunlar usumuza ilk gelenlerdir. Maraş ayrıca pek çok küçük ve orta ölçekli işyerleri ile de sanayide kendisinden söz ettiren bir il konumuna yücelmiştir. Ama bu gelişmelerle birlikte Maraş'ta büyük bir çevre sorunu da doğmuştur. Ortaya çıkan çevre sorunu bu güzelim iklimi, bu güzelim coğrafyayı, tarıma elverişli ovaları, yaşanılabilir yaylaları, daha neler neleri büyük bir yıkıma uğratmıştır. Maraş'ı, Maraşlıyı doğal özellikleri nedeniyle erince, gönence götürmesi, iyilikler getirmesi gerekirken, kötülükler getirmiştir.

Maraş'a yapılan yatırımları yadsımıyoruz. Şeker fabrikasını, Afşin- Elbistan Termik Santralini, Ceyhan ve kolları üzerine yapılan göletleri, geç de olsa Göksun Kayseri yolunun görece olarak iyileştirilmesini, yağışsız ve rüzgârsız havalarda da olsa ancak çalışan hava alanını ve 2023 Expo yatırımları gibi hizmetleri hep alkışlıyoruz. 1950'lerde başlayan bugün bile sürüp giden orman ağaçlandırılması da her türlü övgünün üstündedir. Orman ağaçlandırma çalışanları ilkin Ahırdağı'ndan başlamış, komşu iller de kapsam alanına alınarak Doğu Akdeniz Bölgesi'nin dağını taşını yeşile kavuşturmuştur. Onları saygı ile selamlıyorum. Öyle sanıyorum ki Maraş'ta başlatılan bu ağaçlandırma belki de yeryüzünde insan eliyle dikilmiş en bü-

yük ormandır. Ne mutlu onlara, ne mutlu bize... Ancak bunlarla yetinmek istemiyoruz. Ülkenin on sekizinci büyük ili olan, on yedinci büyük ekonomisine sahip Maraş'ta Domuztepe Höyüğü'nün karınca hızı ile ilerleyen kazı çalışmalarının hızlanmasını istiyoruz. Geniş bir alanı kapsadığı belirlenen mozaiklerin ne zaman gün ışığına kavuşacağını bilmek istiyoruz. Azerbaycan Bulvarı'ndaki küçücük bir müze ile yetinmek istemiyoruz. Bir çağdaş etnografya müzesinin ivedi olarak yapılmasını beklemekteyiz. Maraş'ta bu denli gelişmiş sanayinin, varışlığın yanında başta güreş ve futbol olmak üzere spor alanında sıçrama yapılmasını, kültürel etkinliklere hız verilmesini istiyoruz.

Evet, ağaçlandırma güzel, çoğu asgari ücretle de olsa iş kapısı açmak güzel, ülke varışlığına katkı sağlamak güzel. Buna karşın artan nüfusumuz, büyüyen sanayimiz doğanın kendini yenileme hızının çok çok üstünde. Bu nedenle bir çözüm bulmamız gerçeği de en ön sırada olmalı değil mi? Şimdi Maraşlı ne olacak bu sanayi atıkları derse, ileri gelenlerimiz bu sözlere karşı ne diyecektir? Bu sorunun yanıtı aranmalıdır.

Ceyhan ve kollarının ne durumda olduğunu bir düşünelim. Söğütlü, Hurman, Göksun, Mağara Gözü, Tekir, Körsulu gibi akarsularımız temiz su özelliğini korumakta mıdır? Hele Aksu ve Aksu'nun kolu olan Erkenez'in döküldüğü Sır Göleti ne durumdadır? Gavur Gölünü çoktan unuttuk, Kumaşır Gölü ne durumdadır? Mizmilli'nin durumunu anımsayan biri var mıdır? Maraş'ın bütün akarsularında güzel balıklar yaşardı. Biz bu balıkları avladık. İrmak boyunca da irili ufaklı (g)özler vardı. Bu özlerden çıkan suları esenlikle içerdik. Çevresinde oturup dinlenirdik. Pek çok yerini gezinti alanı olarak kullanırdık. Bu sular ile tarlaları, bağları, bahçeleri sulardık. Yaz aylarında içine girer, yüzer, combuldar serinlerdik. Bu sular bir yaşam kaynağı idi, bir yaşam alanıydı.

Her yerde olduğu gibi bizde de nüfusun artması, evsel atıkların çoğalması ve yeni temizlik ürünlerinin doğayı daha kirletici olması nedeniyle sorunlar yaşamaktayız. 1980'lerde başlayan sanayi ile birlikte giderek sularımız da yaşam kaynağı olmaktan çıkmış bir halk sağlığı düşmanı, bir ağı olmuştur. Adı geçen bu akarsuların kokusundan, dumanından, zehrinde yanına bile yaklaşılamaaktadır. Çoğu kapkara ya da lacivert renkte, pis kokulu bir biçimde akmaktadır. Bu suların yanında bulunmak bile tehlikeli bir durum doğurmak-

tadır. Sır Göleti'ne Aksu'dan gelen su ile Kılavuzlu'dan gelen suyun arasında (Biri kara, biri mavi) sınır hemen belli olmaktadır. Çevreye sağlık sunması, bize ve suda yaşayan canlılara yaşam alanı olması gereken Sır Göleti bir kanalizasyon çukurundan daha kötü bir duruma dönüşmek üzeredir. Oysa göçmen kuşlarının göç yolu üzerinde bulunan Sır Göleti ile kurduğumuz Gavur Gölü'nün boşluğunu doldurabilirdik. Aksu'dan ve Ceyhan'dan gelen temiz sularla dolacak olan Sır Göleti tatlı su canlıları ile dolup taşabilirdi. Göçmen kuşlar özellikle kazlar, ördekler, karabataklar ve çöp dökme alanlarımızdan beslenmeye çalışan martılar burada soluklanabilir, barınabilirdi. Çevre halkı buranın balıklarından ve doğasından yararlanabilirdi. Öyle olsa kötü mü olurdu?

Sanayi atıklarımızın arıtılması için ileri bir adım atıldığını duymuştuk. Bir yıl önce Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın oluru, (DOĞAKA) Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansının desteği ve (KMTSO) Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası'nın birlikteliğiyle ile yürüteceği bir proje ile sanayi bölgelerimizin katı ve sıvı atıkları sorun olmaktan çıkarılacaktı. Biz bekliyoruz ama çok da bekletilmek istemiyoruz. Alınan bu kararların bir an önce eyleme dönüştüğünü görmek istiyoruz. Ama ama...

Biz 1950'lerde yarım bırakılan Kayseri tren yolunu, zorlanarak ilimize uğratılmadan güneyimizden geçirilen otoyolu, hızlı tren sözlerini hiç unutmadık. Ufak bir yağmurda Gaziantep'e ya da Adana'ya yönlendirilen uçaklarımızın alanımıza inişinde ve kalkışındaki sorunun çözümü için verilen sözleri unutmadık. Aslında bizim yetkililerden bir şey istediğimiz yok. Biz onlardan çalıştıran akarsularımızı, göletlerimizi, ovalarımızı, yaylalarımızı eski durumuna getirmelerini, yani doğadan (ç)aldıklarını geri vermelerini, kıyıma uğrattıklarını yeniden ayağa kaldırmalarını istiyoruz. Afşin- Elbistan ovamızı, Maraşaltı, Narlı, Pazarcık ovalarımızı geri kazanmak istiyoruz. Bu güzel ilimizde sürdürülebilir bir biçimde enerjinin ve ulaşımın olduğu bir çevre oluşturulmasını istiyoruz.

Böylece solunabilir havanın, içilebilir suyun, yenilebilir gıdanın sürekli ve kalıcı olarak sağlanmasını istiyoruz. Kısaca çevre sorunumuzun kökten çözülmesini istiyoruz. En kısa söyleyişle, Maraş'ta insanca yaşamak istiyoruz.

MARAŞ MİLLÎ MÜCADELESİNDE BAYRAK OLAYI

Serdar YAKAR

Ekmeğini yiyip, suyunu içip, sokaklarında gezindiğimiz bu memleketin tarihi, hele de millî mücadelede gösterdiği cesaret ve azmi her zaman övünç kaynağımız oldu. Ama yazılan yanlışları gördükçe de içimiz yandı hep. Lise yıllarımda elime geçen bir dergide, -sanırım Diyanet dergisi idi- Ulu Cami'den halka: "Kalesinde bayrağı olmayan yerde Cuma namazı kılınmaz" diye hitap eden hocanın Sütçü İmam olduğu yazmakta idi. Zaman içerisinde memleketime dair ne buldumsa okudum, arşivledim ve çeşitli yayın organlarında yayınladım. Gördüm ki çok ciddi(!) kitaplarda dahi Maraş millî mücadelesi tam anlamıyla anlatılmamış, belki de anlatılamamıştı.

Tarihçi merhum Yalçın Özalp hocamız da bu tür yanlışlıklara sık sık değinmekte ve yetkililere seslenmekte idi. Ortada çok vahim bir hata vardı. Çok şükür gözümüz görüyor, elimiz kalem tutuyordu. Millî mücadelemizin birinci elden şahidi ve kahramanı Şeyh Ali Sezai Efendi'nin, Arslan Bey'in, Hüsamettin Karadağ'ın, Adil Bağdadlılar'ın kaleme aldıkları hatıraları elimizde idi. Gazilerle yapılmış yıllar öncesine ait röportajlar gazete ve dergi sayfalarında yayınlanmıştı. Tüm bunları okuyarak belleğime nakşettim. Millî mücadele tarihimizin üzerinden henüz bir asırlık bir zaman geçmişti ama her geçen gün hakikatin üstü biraz daha örtülmüştü. Şehitler, gaziler, kahramanlar zikredilmez, isimleri anılmaz olmuştu. Ortada ismi zikredilen isimler ise bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar azdı. Oysa bu kentte "millî mücadeleye katılmayan tek bir fert dahi" yoktu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin verdiği İstiklal Madalyası'nda her bir Maraşlı'nın hissesi vardı.

Kahramanmaraş'ta millî mücadeleye dair üzerinde en çok tartışılan konuların başında "Bayrak Olayı" gelmekte idi. Bu yazıda bu hatalara değinerek gerçekleri ortaya koymaya çalışacağım. "Bayrak Olayı" ile ilgili yapılan en bariz

hata maalesef resmi kayıtlarda yer almıştır. Mesela, 1960 yılı 12 Şubat kutlamaları için valilikçe hazırlanan Kutlama Programı kitapçığında; *"Türk istiklâl tarihinin şanlı sayfaları arasında Maraş mücadelesinin müstesna bir yeri vardır" denilerek şu satırlara yer verilmiştir: "Günlerden Cuma idi, tarihî Ulucamide namaz için toplananlar içlerinden ilahî ve lahuti bir ses duydular. Bu ses davudi bir tonla (Fransız bandırası altında namaz kılmak caiz değildir) diyordu. Bu ses birden gönüllerde fırtınalar kopardı. Ulucamideki Türk bayrağı Allah Allah nidaları ile ele ve başa alındı. Cemaat ve buna dışarıdan karışan Maraşlılar önüne geçilmez bir tufan hamlesile kaleye doğru yürüdüler. Yaralandılar. Al renkli Bayrağın rengine kanlarından renk verdiler. Şehit oldular."*

Maraş Vilâyeti Kutlama Komitesince hazırlanan ve dönemin Başbakanı sayın Adnan Menderes başta olmak üzere tüm misafirlere dağıtılan bu broşür resmi bir hüviyete sahipti. Oysa gerçek hiç de öyle değildi. Bayrak Olayı planlanmış, organize edilmiş bir halk hareketi idi ve düşmanla çatışmaya dahi girilmeden kaleye Türk bayrağı yeniden çekilmişti.

Bayrak Olayı ile ilgili benzer bir başka hata da Yalçın Özalp'ın tespiti ile Fahri Belen tarafından yapılmıştı. Cumhuriyetimizin 50. yıldönümü için yazılmış olan "Türk Kurtuluş Savaşı" adlı beş ciltlik eserin Maraş'la ilgili kısmında; *"Avukat Ali Bey yönetiminde bin kişi kaleye saldırarak oradaki Fransız mangasını teslim aldı. Fransız bayrağını indirdi ve Türk bayrağını yerine çekti"* denilmekteydi. Oysa Avukat Ali Bey çete reisi değildi. Emrinde öyle bir güç de yoktu. Üstelik kaleden Türk bayrağının indirildiğini gördüğünde evinde hasta yatmaktaydı. Hasta haliyle oturup *"Alem-i İslâma Hitap"* beyannamesini kaleme almış ve bunları oğlu Şahap aracılığı ile dağıttırmıştı. Bayrak Olayı ile ilgili yanlışlar bu örneklerle sınırlı da değildi. Birçok eserde bu yanlışları görmek mümkündü.

İşgal kuvvetlerinin şehre girişi

İşgal kuvvetlerinin piyade bölüklerinin şehre girişi

Dünün "Millet-i Sadıka"sı Ermenilerin tertibi ile bayrağımız kale burçlarından indirildiğinde takvimler 28 Kasım 1919 Cuma gününü göstermekte idi. Bayrağın kaleden indirilmiş olması dilden dile aktarılırken Kısakürekzade Mehmet Ali Bey de *Alem-i İslama Hitap* beyanamesini hasta yatağında kaleme almış şehrin belirli yerlerine astırmıştı. Şeyh Ali Sezai Efendi'nin hatıratında da yer alan bu beyannamenin içeriği aynen şöyledir:

"İkaz... Alem-i İslama Hitap

Ey milleti necibe-i İslâmiye! Vaktine hazır ol. Bin üç yüz küsur senedir Hazret-i Allah'ı ve Peygamber-i zışanını razı ettiğin bir din ölüyor. Yani ecdadın kanı pahasına feth ettiği bir kalenin burcu barusundeki Al Sancağın bugün Fransızlar tarafından indirilip yerine kendi bandıraları konulmak üzeredir. Şimdi aceba bunu geri yerine koyacak sende birkaç yüz İslam kanı hiç mi yok?...

İğtişaş arzu etmeyelim; yalnız pür vekar-ü azamet olarak sâde o eski Al Sancağımızı geri

Fransız işgal kuvvetlerinin Ermeni ve İngilizler tarafından şehir dışında karşılanışları

yerine koyalım. Tekrar kemal-i mehabet ve azametle yerlerimize avdet edelim. Korkma... Seni buradaki bir kaç Fransız kuvveti kıramaz. Sen mevcudiyetini gösterecek olursan, değil birkaç Fransız kuvveti, hatta bütün Fransız milleti kıramaz. Buna emin ol. 28 Teşrinî sani Cuma"

Bu beyannamenin elden ele dolaşarak okunmasıyla ve Şeyh Ali Sezai Efendi'den alınan fetva ile Arslan Bey ve arkadaşları harekete geçer. Ezan okunup namaza başlanılacağı sırada dışarıdan ve içeriden "Bayraksız namaz kılınmaz" sesleri duyulur. Bunun üzerine minberde bulunan Ulu Cami İmamı (bazı kaynaklar o gün imam olarak görev yapan hocanın Rıdvan Hoca olduğunu belirtirken bazı kaynaklar da Hakkı Hoca ismini vermektedir) da halkın duygularına tercüman olarak; cemaatin doğru söylediğini, hürriyeti elinden alınan bir milletin Cuma namazı kılmasının dinen caiz olmadığını belirtir.

Cemaatten birkaç kişi minberdeki sancağı alıp dışarı fırlatarak tüm Müslümanları sancak altında toplanmaya davet eder. Halkın Ulu Camii'den kaleye doğru yürüyüşe geçmesi Müslümanlara sevinç ve neşe verirken Ermeniler korkudan evlerine çekilirler. Kapıları kapatılan kalenin duvarlarından tekbir sesleri ile içeriye giren halk kapıları sonuna dek açar. Fransız kuvvetleri çarpışmayı göze alamayarak kalenin arka kapısından kaçarlar. Kalabalığın en önünde olanlardan Onbaşı Osman (Erşan) Arslan

Beyin omuzlarına basarak bayrağı kale burcuna yeniden diker. Cuma namazını kalede kılan halk toplu olarak Hükümet binasına gider.

Maraş'ta Şanlı Bir Gün

Bayrak olayındaki en can alıcı husus kale- den Türk bayrağı indirildikten sonra yerine Fransız bayrağının çekilip çekilmediği hususudur ki bu tartışma günümüzde dahi hâlâ devam etmektedir. O günleri bizzat yaşayan ve kaleme alan isimlerden olan Hüsametdin Karadağ konu ile ilgili olarak şunları yazmaktadır:

"Cuma namazının vakti ermişti, Ulu Cami hınca hınç dolmuştu. Osmaniye'den gelenlerin de bazıları camide idi. Ben de birinci safta vaiz kürsüsünün önünde bulunuyordum. Ezan okundu, sünnetler kılındı, hatip minbere çıktı. İkinci ezan okundu, hatip hutbeye başladı. Elhamdülillah derdemez dışarıda bir gürültü koptu, bu gürültü içeriye de geçti, (Bayraksız namaz kılınmaz) sesleri duyuldu. Cemaat camiye boşaltmaya başladı. Biz de herkes gibi ayakkabılarımızı alarak kendimizi dışarı attık. Bu esnada minberdeki tarihi Sancak omuzlanarak götürülüyordu. Artık camide kimse kalmamıştı. Avluda beli iki kat olmuş bir ihtiyar: (Haydin babam din gavgasıdır bu) diyerek ellerile halkı ileriye doğru yürütmeye çalışıyordu.

Halkın Ulu Cami'den sancağı alarak kıyama çıkması derhal her tarafa yayıldı, dükkânlar bir anda kapandı. Ermeniler büyük bir korku içinde evlerine kapandılar. Ulu camiden halk Kaleye doğru yürüdü. Kalenin kapıları Governörün jandarmaları tarafından kapanmış idi. Halk kale duvarlarına tırmandı ve kaleye girdi. Kapılar da açıldı. Meydanlık gazilerle doldu. Al Sancak yerine çekildi. Birkaç el tabanca da atılarak bayrak selamlandı. Fransızlar kaleye Türk Bayrağının çekilmesine mani olmak

istedilerse de yerine Fransız bayrağı çekilmemişti. Fakat halk buna boyun eğseydi Fransız bayrağının da çekileceğine şüphe yok idi. Maraş savaş tarihinde Bayrak hadisesi namile anılan hadisenin cereyanı esnasında Fransız ve Ermeniler tarafından bir karışıklık çıkarılmadığı için bugün kan dökülmedi ve hadise de böylece kapandı."

Görüldüğü gibi Hüsameddin Karadağ, kaleme aldığı hatıratında kaleye Fransız bayrağının çekilmediğini açıkça belirtmektedir. Şeyh Ali Sezai Efendi ise oğlu Halit Kurtaran tarafından günümüz Türkçesine aktarılan ve tarafımızdan kitap olarak yayınlanmış olan hatıratında şu bilgileri kayda geçmektedir:

"Şehrin her tarafından durumu öğrenen halk, akın akın Ulu Camiye gelmeye başlamıştı. Az zamanda caminin içi dışı ve yollar binlerce kişi tarafından doldurulmuştu. Heyecan üst düzeye çıkmış, ne yapılacağı merakla beklenmeye başlamıştı. Bu sırada ezan okundu. Camide yer alanlar sünneti kıldılar ikinci ezanın okunması ile o gün imamlık yapan Hakkı Efendi Hoca minbere çıkmıştı ki dışarıdan büyük bir gürültü ve sesler yükselmeye başlamıştı: 'Bayraksız namaz kılınmaz'. Hoca Efendi: Elhamdülillah Nahmedühü ve nesteinühü ve nestağfiruhu ve ne tubü ileyh başlangıcından sonra; "Cemaat doğru söyler. Hürriyetin simgesi bayraktır. Bayrağını dalgalandırmayan ülkenin hürriyeti yoktur. Hürriyetin olmadığı yerde Cuma kılınmaz. Minbere hutbe okuyup Cuma namazı kıldırmak için çıkmış değilim. Size iman kuvvetiyle şanlı al bayrağımızı kahramanca bir yürüyüşle hemen yerine asmanızı tavsiye ediyorum" demesiyle, cemaat tekbirlerle ayaklanıp harekete geçmişti. Minberin iki yanında bağlı olan ve üzerinde fetih ve zafer ayetleri yazılı sancaklar yerinden koparılıp açılarak süratle yürüyüşe geçildi. Az zamanda göklere yükselen tekbir sesleri ile kaleye tırmanıldı. Kale kapısı Fransız birliklerince kapatılmıştı. Kale burcundan tırmanıp kaleye giren yiğitlerin kapıyı açmaları ile Fransız birlikleri arka kapıdan kaçtılar. Kaleye giren kafilenin başında ilk yetişenlerden Onbaşı Osman Erşan etrafta bayrağı araştırmaya başlar; koğuşa gittiğinde orada bulup öpüp başına koyduktan sonra koşarak şanlı bayrağımızı göndere çeker. Halkın heyecanı son kerteye çıkmıştır. İçlerinden bir yiğit; "Bayrağı buraya asmak marifet değil, şimdi hükümete giderek bir daha bayrağa el sürülmemesini sağlamalıyız" demesiyle bir kısım cemaat san-

caklar ve tekbirlerle yürüyüşe geçerek hükümet binasına varırlar. Kalede kalan bir kısım cemaatte bayrağın gölgesinde huşu içinde Cuma namazını kılarlar”.

O zamanki Ulu Cami İmamı Hakkı Efendi Hoca muharebe içinde şehit olmuştur. Allah rahmet eyleye.

Şeyh Ali Sezai Efendi'nin hatıratında dikkat çeken bir başka husus daha var ki o da bayrak hadisesinin olduğu gün Ulu Cami'de görevli bulunan imam hatiple ilgilidir. Sezai Efendi o gün görev yapan imam hatibin Hakkı Efendi olduğunu belirtirken bazılarında isim belirtilmemektedir. Sonraki yıllarda yazılan bir kısım eserde ise Rıdvan Hoca ismi yer almaktadır. Her ikisini de rahmetle anıyoruz.

Bayrak Olayı'nın görgü şahidi olmanın ötesinde fitili ateşleyen kişi olan Şahap Kısakürek ise o gün yaşananları yıllar sonrasında şöyle anlatacaktır:

“Babam evin içinde âdeta çırpınıyordu. Şehir bir matem veya hazır olmuş asker sessizliği içindeydi. Babam bana bir müddet darıldıktan sonra; Şimdi, dedi. Bir beyanname yazacağım. Halkın alakâ-i diniyesine hitap edeceğim. Vazifen bu beyannameyi, gazeteyi düşürdüğün gibi, kimseye göstermeden ve kendini tanıtmadan Ulucamide cemaatin arasına bırakacaksın. Vaziyet ne kesbederse uzaktan gözetleyip bana haber vereceksin. Babamın verdiği beyannameyi elimle delik cebimde sıkarak evden çıktım. Arkamdan babam da çıktı. Ben beyannameyi Ulucaminin avlusu ortasındaki saathanenin civarına düşürdüm. Cemaat çoktu. Hemen ele geçti. Elden ele okumağa başladılar. Ve nihayet Şeyh Ali Sezai Efendinin eline vardı, okudu. “Kılacağınız namaz sakıt olur” dedi. Cemaatta bir kaynaşma ve caminin içine itişme başladı. Başka taraflardan da camiye acele gelenler oluyordu. Az sonra yeşil sancağı çekerek kaleye hücum başladı. Avluda -Ulucamiin- beli iki kat olmuş bir ihtiyar “Haydi babam din kavgasıdır bu” diyerek elleriyle halkı ileriye doğru yürütmeğe çalışıyordu. Ben eve geldim. Babam da geldi. Gözleri parlıyordu. Seviniyor ve yine de tir tir titriyordu. Bana; Aferin, işte böyle yaparlar. İyi yaptın, dedi.”

Bayrak olayının vuku bulunduğu günlerde öğretmen olarak Kayseri'de bulunmakla birlikte memleketi olan Maraş'ta olup biteni günü gü-

nüne takip eden ve daha sonra “Uzunoluk” adlı eserinde bu olayları derleyerek kaleme alan Adil Bağdadlılar ise eserinde konu ile ilgili olarak şu satırlara yer verir:

“Namaz yaklaşmıştı; cemaat epeyce toplanmıştı; içeride ve avluda bulunanların miktarı bini geçmişti. Bayrağın yerine çekilmesi için bütün gönüller birleşmişti. Bir taraftan da münevverlerin teşviki halkı heyecana getiriyordu. Bayrağın kaldırılması, burada Türk ve İslam hâkimiyetinin kalmadığını bildirdiği ileri sürülüyordu. Ve hâkimiyet olmayan yerde de Cuma namazı kılınmaz deniliyordu. Artık halkta da, bayrağın yerine çekilmesi için her fedakârlığa katlanmak ve icap ederse bu uğurda kanlarını da akıtmak arzusu hâsıl olmuştu. Galeyan artmış, çarşı ve pazardan namaz için peyderpey gelmekte olan halkın da iltihakile bayrağın yerine konulması için azmeden bu kalabalık kitle, kemâl-i itidal ile yola koyulmuştu.

Kaleye yaklaştıklarında, muhtelif cephelerden hücum eder gibi tırmandılar. Vaziyeti gören Fransız jandarmaları sinmişlerdi. Ellerinde birçok bayrak olan bu halkın kimisi burçlardan atlıyor, kimisi de kapılardan giriyordu. Kale bedeninde bir kısım halk, geriden gelmesi düşünülebilen Fransız askerine karşı koymak maksadile beklemekte idi. İçeriye ilk girenlerden Onbaşı adıyla tanınan Zalha Hocoğlu Osman, indirildikten sonra bir tarafa atılmış olan bayrağı görerek yerden aldı, öptü ve alkışlar arasında yerine astı. Halk birçok bayrak getirmişti. Evvelki bayrağın bulunması, bunlara ihtiyaç bırakmadı. Bayrağın dalgalanmaya başlaması, gönüllere ferahlık verdi; Birkaç el müjde ve sevinç silâhı atıldı. Her taraftan kaleyi gözetleyen kadın, erkek, çoluk çocuk bütün halkın sevinci son dereceyi buldu. Cemaat öğle namazını kalede imam ile kıldı. Fransız hizmetindeki jandarmaları oradan kovdular ve bir miktar muhafız koyarak vazifelerini tamamlamak üzere hükumete gittiler.”

Murat Sertoğlu da geç dönemde olsa Maraş millî mücadelesini araştırıp yazanlardandır. 1970 yılı Şubat ayında Maraş'a gelerek 12 Şubat etkinliklerine katılmıştır. O gün hayatta olan gazilerle görüşmüş ve 64 gün süren bir yazı dizisi hazırlayarak Tercüman Gazetesi'nde yayınlamıştır. Bayrak olayı ile ilgili yazdıkları şunlardır:

“Namaz vakti gelmiş, cami tıklım tıklım dolmuştu. Herkes büyük bir heyecan ve karar içinde

bulunuyordu. Ulu Cami, Ulu Cami olalı o zamana kadar böyle heyecan ve hâmiyet içinde bulunan bir cemaat ile dolmuş değildi. Önce sünnet kılındı. Hatip minbere çıktı.

O zaman halk arasından sesler yükselmeye başladı:

-Bayraksız namaz kılınmaz.

-Hürriyeti olmayan bir milletin Cuma namazını kılması caiz değildir.

-Bayrağımızı yerine diktikten sonra Cuma namazını kılabiliriz.

Camiin minberinde bulunan Ulu Cami İmamı Rıdvan hoca da bütün bu halkın duygularına tercüman olarak şöyle konuştu:

-Ey cemaat! Doğru söylüyorsunuz. Hürriyeti gasbedilen bir milletin Cuma namazını kılması dinen caiz değildir.

Bu söz, verilen kutsal kararın ilânı idi. Cemaat ilk olarak minberde asılı bulunan yeşil atlâs bayrağı aldı ve kapıya doğru tekbir sesleri ile yürümeye başladı. Cami in avlusu da cemaatle tıklım tıklım dolu idi. Bu heybetli kalabalık camiden çıkmış, kaleye doğru yürümeye başlamıştı. Kaleye doğru ilerleyen bu kalabalık, her an tersine yuvarlanan bir çığ gibi büyüyerek yol alıyordu. Türkler bu kutsal yarışa katılmak için her taraftan koşuyorlardı. Bunların arasında çocuklar, belleri bükülmüş, ak sakallı, nice ihtiyarlar da vardı. Bütün dükkanlar kapanmış, kahraman Maraş'ın Türkleri, işgalden beri ilk defa birden şahlanmışlardı.

Türklerin böyle bir şahlanış ile şahlanmaları Fransızları olsun, Ermenileri olsun, büyük bir şaşkınlığa düşürmüştü bulunuyordu. Ermeniler de hemen dükkânlarını kapatıp evlerine kapanmışlardı. Kaleye yerleştirilmiş bulunan ve Türk bayrağını çekmemek emrini yerine getiren Fransız jandarmaları, kaleye doğru büyük bir imanla yaklaşmakta olan Türkleri görünce korkarak arka taraftan kaçtılar. Türklerden hiçbiri ellerinde silâh olarak en ufak bir şey taşıyamıyordu. Göğüsleri düşman kurşunlarına alabildiğine açıktı. Ama kimde bu açık göğüslere kurşun sıkmak cesareti vardı?

Kalenin yamaçları bir insan seli ile kaplanmıştı. Bu haliyle Arafattaki Cebel-i Rahme'ye benziyordu. Kaleye tırmanmak ve oraya ulaşmak kutsal yarışını ilk kazanan, bugün de hayatta bulunan ve

Onbaşı adı ile anılan Osman Erşan kazandı. İndirildikten sonra oraya bırakılan Türk bayrağını buldu. Bunu öperek direğe çekti. Türk Bayrağı Maraş kalesinde yeniden dalgalanmaya başladığı anda coşkun bir alkış ve tekbir sesleri bütün Maraş'ı inetti. Nemli gözlerde zafer sevincinin ışıkları parlıyordu. Birçok kimseler kendilerini tutamayarak hüngür hüngür ağlamaya koyulmuşlardı."

Kalede bayrağı göndere ilk çeken kişi olan Osman Erşan'la da görüşen Murat Sertoğlu onun anlattıklarını da kaydetmiş. O günü şöyle anlatıyor gazi Osman Erşan:

"-312 doğumluyum. Ben o zaman jandarma idim. Önce İngilizler geldi Maraş'a fazla kötülük yapmadan gittiler. Yerlerine Fransızlar gelince iş değişti. Önce Sütçü İmam hamamdan çıkan kadınlara sataşan bir Fransız askerini gebertti. Onu sapı beyaz toplu Karadağ tabancasıyla belinden vurarak öldürdü. Arkasından da bağlara kaçtı. Orada bekçi çoban kılığında dolaştı. Geceleri bazen şehre dönüyordu. Cuma günü ben namaz kılmak için Ulu Camie gitmiştim. Kaledeki Türk Bayrağı'nın indirilmiş olduğunu orada duydum. Baktım hakikaten yerinde yoktu. Hoca bayrak çekilmeyince Cuma namazı kılınmaz deyince hep birden dışarı çıktık. Ben hemen var kuvvetimle kaleye doğru koşmaya başladım. O yokuşu bir nefeste nasıl çıktığımı hatırlayamıyorum. Peşimden birçok Türkler geliyorlardı. Kaleye varınca hemen Türk Bayrağını aramaya başladım. Bayrak kovuşların orada duruyordu. Bunu kaptığım gibi yüzüme gözüme sürdüm. Sonra da bunu hemen bayrak direğine çektim. Çok şükür bu şeref bana nasip oldu."

Tüm bu anlatımlar göstermektedir ki Fransızlar Türk Bayrağı'nın kaleye çekilmesine müsaade etmemiş olmakla birlikte kendi bayraklarını da kale direğine çekmeye muvaffak olamışlardır. Maraşlının biricik yaşam gayesi, bayrağının altında hür bir şekilde yaşamaktır.

"Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü,

Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü,

İşık ışık, dalga dalga bayrağım!

Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım".

Hepsini rahmetle anıyoruz

DÜNDEN BUGÜNE KAHRAMANMARAŞ'TA AİLE EKONOMİSİ VE TASARRUF YÖNTEMLERİ

Şule KIRIŞCI

Öncelikle belirtmek isterim ki üç yıl aradan sonra yeniden siz kıymetli okurlarımızla buluşmanın vermiş olduğu mutluluğun tarifi yoktur. Bu arayışı sadece bizler vermedik. Tüm dünya her şeye ara verdi. Bu sürede içinden geçtiğimiz zor ve meşakkatli yolun adı "Pandemi" idi. Ekonomik işleyiş sekteye uğradı ve alınan tedbirler yaşamsal faaliyetlerimizi kısıtladı. Şimdi ise zorlu süreç – sağolsun! pandeminin de bize bıraktıklarıyla- ekonomik sıkıntılar, hayat pahalılığı şeklinde bizi yıpratmaya devam etmektedir. Yaşam standartlarıyla yakından ilgili olan hayat pahalılığı doğrudan satın alma gücünü etkiler... Bu konuda söylenecek söz çok olsa da bizim niyetimiz, geleceğin geçmişi tanınmasına vesile olmaktır.

Hayat pahalılığına ilaveten bir husus daha var ki –aslında pahalılığın temel sebebi- göz ardı edilemeyecek kadar önemli ve büyüktür. Hepimizin bildiği gibi pandemi dönemi iş yapış şekillerimizden çalışma modellerimize, seyahat, ulaşım ve en önemlisi tüketim şeklimizi sorgulamamıza neden oldu. Sürdürülebilirlik kavramının önemini etkin şekilde hayatımıza katmamıza vesile oldu. Çünkü ihtiyaçların sonsuz olmasına karşın kaynaklar kıttır. Bu ihtiyaçları karşılamak adına kıt olan kaynakların mümkün olan en rasyonel şekilde kullanılması ise zorunluluktur. 30 Ekim 1919'da Maraş'a Fransızlar gelir. Bir gün sonra Sütçü İmam olayı yaşanır. 28 Kasım 1919'da bayrak olayı ile gerginlik artar. 20 Ocak 1920'de savaş başlar ve 22 gün gece gündüz süren savaştan sonra Ermeni ve Fransızlar Maraş'ı terk ederler. Kaynaklarda belirtilene göre bu kaçışın en büyük nedeni yiyeceklerinin kalmamasıdır. Oysa Maraş'lının böyle bir derdi yoktur.

Doğu Anadolu, İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz bölgelerinin birleştiği noktada yer alan yaklaşık 15 bin kilometrekarelik yüzölçümüyle özel bir şehirdir Kahramanmaraş. Tarih boyunca çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapan bu nadide ili özel yapan niteliklerden biriside değişik iklim özelliklerine paralel bitki örtüsünün ve tarımsal üretimin çeşitliliğidir. Eşsiz topraklara sahip olması, su kaynaklarının bol olması, geniş ormanlık alanlara sahip olması da ayrıcalıklarındandır. Bulunduğu iklim kuşağının getirisi olarak, il sınırları içerisinde bulunan verimli topraklar birbirinden lezzetli meyve-sebze çeşitlerine ev sahipliği yapar. Fakat üzülerek belirtmeliyim ki son yıllarda gündelik hayat tüketim etrafında dönmekte olduğundan tüm dünyada kaynaklar tükenme eğilimindedir. Kahramanmaraş'ın bundan etkilenmeyeceğini söylemek keşke mümkün olsa... Bolluğa güvenerek, hoyratça bir tüketim çılgınlığı devam ettiği müddetçe memleketimizde de kaynaklar tükenmeye mahkumdur. Öyle ya, hazıra dağ olsa dayanmaz! Bu gidişatı durdurabilmek adına önce kendi evimizin içinden aile ekonomisiyle başlayabiliriz. Tıpkı geçmişte, Kahramanmaraş'lı anaların, bacıların yaptığı gibi...

Yazıyı yazdığım günlerde memlekette kahvaltılık zeytinim geldi. Kendi bağımızın yetişen zeytin ağaçlarından bin bir zahmetle toplanmış. Bana gelen seçilmiş alaca renkli turşuluk kısmı. Geri kalanı zeytin masmalasında (zeytin işleme tesisi) çoktan halis zeytinyağı olmuştur. Toplanmadan önce ağacın dibine yere düşenler de toplanıp siyah zeytin yapılır. Toprakta yetişen her şey değerlendirilirdi. Evde maharetli ellerde zahraya, şireye, reçele, kuruya vs. çevrilip istiflenirdi. Kışın yenmek üzere...

Geçmiş yıllarda yiyeceklerin büyük bir bölümü evlerde yapılırdı. Ekmek, yoğurt, turşu, ayran, marmelat, tarhana, yufka, şehriye bunlardan sadece bir kaçı. Bugüne geldiğimizde bilhassa kentsel yerlerde bu yiyeceklerin neredeyse tamamı para ödenerek dışardan satın alınmaktadır. Diyebilirsiniz; şimdiki evlerde tarhanayı, kaynattığınız bulguru, yaptığınız salçayı güneş görsün-kurusun diye serecek dam nerde? Pandemiyle birlikte imkanı olan birçok insan yeniden müstakil veya bağ evlerinde yaşamaya başladı. Fakat yaşarken bunların ne kadarını yapabildi bilemem. Belki de bunları yapacak yerim yok diyerek kendimizi oyuyoruz. Buradan yetkililere seslenmek isterim. Şehri inşa ederken Kahramanmaraş'ın alışkın olduğu hayat tarzının ve kültürünün gözetilerek bu manada imkanlar sunulabilmesi adına projeler geliştirilmelidir. Örneğin apartmanlarda bu işler için kat aralarında örnekleri bulunan bahçeler gibi teraslar yapılabilir. Her apartmanda kendi teçhizatını temin ederek bu işleri gerçekleştirmek mümkün kılınabilir. Bu sayede komşuluk ilişkilerinin ve mahalle kültürünün kaybolmaması da sağlanabilir. Geçmişte evde üretim yapıldığından birçok mal ya da hizmet karşılığında bir bedel ödenmesi gibi bir durum olmadığından tasarruf edilmiş. Yeri gelmişken belirtmeliyim tabi bu tasarrufa en büyük katkı kadınlarımızdır... Hani şu evde onca işi yüklenip "çalışıyor musun?" şeklinde soruya maruz kalan kadınlarımız...

Bir çok alışkanlıklarımız gibi mutfak kültürümüzün ve yemek yeme alışkanlıklarımızın değişime uğradığı aşıkardır. Yemeklerin yanında ikram edilen yazdan hazırlanan ravanda şerbeti, meyve kompostoları yerini gazlı içeceklerle bırakmıştır. Bu arada sabah, akşam yemekleri evde yenirdi. Öğleyin evin erkeklerine işyerine sefer tasında yemek gönderilirdi. Artık sabah kahvaltıları pastanelerde "brunch" adıyla yenir oldu. Öğle ve akşam yemekleri de ya restoranlarda yenilmekte ya da eve sipariş edilmektedir. Eskiden bir önceki günden kalan yemekler ertesi günü tüketilirken / değerlendirilirken bugün dışarıda tabaklarda bırakılan yemekler çöpe gitmektedir. Atalarımız günümüzde her gün onlarca ekmeğin çöpe gittiğini gör-

seler oturur ağlarıydı. Yapılmış ekmeği çöpe atmaya bırakın, undan tasarruf etmek için ekmeğin kırıntılarını kurutur, bayatlamış olanları da ballı, pekmezli suya doğrayıp tatlı niyetine tüketirlermiş. Evlerin mutfak kısmında ısınmak ve yemek pişirmek için bulunan taş ocaklar aynı zamanda sıcak su elde etmek, ekmeğin pişirmek, çamaşır kaynatmak gibi pek çok görevi yerine getirmiş. Yazları ise güneşin ısısından yararlanmak için güneşe su dolu kovalar konmuş. İlkokul birinci sınıftaydım. Babaannemle birlikte (kışın izin vermezdi) bulaşık yıkamak benim için oyun oynamak gibiydi. Şimdiki gibi hatırlıyorum babaannem bulaşık yıkadığı köpüklü suyu dökmez evin ayazını (balkon, teras) yıkar-
dı.

Son yıllarda su tasarrufu konusunda uyarılar yapılsa da kişi başına düşen su miktarı her geçen gün azalmaktadır. 2050 yılına gelindiğinde toplam 7 milyar insanın su kıtlığı yaşayacağı tahmin edilmektedir. Şimdilik su kaynakları bol görünen, Kahramanmaraş için de tasarruf şarttır! Artan küçük sabunlar biriktirilir sonra şöyle avuç içinde sıkılır birbirine yapıştırılır, tükeninceye kadar kullanılırdı. Hanımlar biriktirir, halı silerken kovaya atardı. Evlerde gazete alınır, okunup bittiğinde ya bakkalarda kese kağıdı olur veya defterlerin kaplanmasıyla kullanılırdı. Okul sıralarında otururken göz ucuyla yanınızda oturan arkadaşınızın defterinin dışındaki haberlere göz atmanızda mümkün olurdu. Şimdi ise kese kâğıtlarının yerini her seferinde para ödeyerek satın aldığımız doğaya ve çevreye zararlı plastik poşetler almış durumdadır.

Eskiden öyle kat kat perdeler olmazdı. Eskiyen kumaş perdeler koltuk örtüsü olarak yeniden değer bulurdu. Tüller de küçük kare şeklinde kesilir, birkaç kat üst üste konup dikilerek bulaşık süngeri elde edilirdi. Mobilyalar bir çırpıda kapı önüne konmazdı. Kullanılmış eski kumaş parçalardan ve bu işe uygun kumaşı olan eski giysilerden kilim dokutulurdu. Kumaşlar kopmasına müsaade edilmeden karşılıklı özel bir teknikle bir parmak genişliğinde kesilir hazır edilir, sonra kilim dokunmak üzere tezgâhta yerini alırdı. Örgü kazak, ceket vs. eskidiğinde itina ile sökülür, ip yumak haline getirilirdi. Bundan paspaslar örülürdü. Hatırlarsınız hani

şu yuvarlak pasta dilimli görünümünde olanlardan. Üstelik her bir dilim farklı renktedir. Yalnız! eskiyen giysilerin önce düğmeleri kesilir düğme kutusuna konulurdu. Yeni dikilen bir elbise veya örülen bir kazak içinde önce bu düğme kutusuna bakılır, içinden sayıca yeterli ve renk, büyüklük olarak uygun olan varsa değerlendirilirdi. Hemen dışardan alınmazdı. Eskiyen havlular ve çarşafklar daha ötesi atletler uygun büyüklükte kesilir kenarları dikilir temizlik bezi olarak kullanılırdı. Hani şimdilerde her bir çeşidine para ödeyerek satın aldığımız yer bezi, cam bezi, toz bezi gibi...

Tasarruf kelimesini sadece yokluk zamanlarında telaffuz etmek eksik kalır. Aynı zamanda varlıkta da hiçbir şeyi ziyan etmemek gerekir. Çünkü israfsız ekonomiyi benimsemek, aile ve ülke ekonomisi için önemli bir değerdir. İlave-ten bu değer in gelecek nesillere taşınması, uygulanması gereklidir. Bu yazıyla ifade etmek istediğim, evet geçmiş güzel bunun dışına çıkıl-masın, geçmişte neyse şimdi de aynısını yapalım değildir. Aksine her devir kendi içinde değerlendirilmelidir. Her geçen gün toplumsal şartlar ve ihtiyaçlar değişim içindedir. Hızına yetişmekte güçlük çekilen baş döndürücü bu değişim karşısında ihtiyaçlara cevap verebilecek ve sorunları çözecek yeni yol ve yöntemler ortaya çıkması kaçınılmazdır. Aynı zamanda bu hızlı değişim dönüşüm yeni nesil için kültürel bir şok niteliği taşımaktadır. Teknolojinin bu denli hayatlara dahil olduğu bir dünyada geçmi-şi geleceğe taşıma noktasında belirlenecek sağ-lıklı politikalar ile büyüklerimizden aldıklarımızı, sanal ortamlara taşıyıp teknolojiyi dahil ederek yapmanın daha etkili olacağı kanaatindeyim.

Kahramanmaraş'ın ekonomik anlamda geçmişten bugüne nasıl geldiğine baktığımızda, bir takım zorluklardan sonra makus talihini kendi öz kaynaklarıyla yenerek ekonomik anlamda kurtuluşu başarmıştır. Özellikle son yir-mi yılda gerçekleştirilen büyük atılımlar saye-sinde kabuğunu kırarak, yapılan yatırımlar so-nucunda sanayileşme ve çağdaş ticaret dö-ne-mine girilmiştir. Tasarrufun önemli olduğu üre-tim toplumundan tüketim toplumuna geçtik ve gördük ki, yavaş yavaş tükeniyoruz! Artık enerji tasarrufunda bulunmayan, doğal kaynakları

tahrip eden ve geri dönüşüme önem verilmeyen toplumlarda birçok alanda devamlılığın sağ-lanması bir hayli zor görünüyor. İçinde bulun-duğumuz an itibarıyla artık "yeşil ekonomiyi" konuşuyoruz. Tüm dünya ülkeleri en büyük yatırımları yeşil dönüşüme yapmaktadır. Yeşil ekonomi, uzun vadede refah için -bilhassa gele-cек nesiller- çevresel riskleri ve ekolojik ktlık-ları azaltmayı hedefleyen ve çevreye zarar ver-med en sürdürülebilir kalkınmayı hedefleyen bir ekonomidir. O vakit hepimiz aileden, şehrimiz-den başlayarak kendi yeşil ekonomimizi oluş-turmak adına geçmişten ilham alarak, geleceğe zengin bir dünya bırakalım.

Gelecek sayıda buluşmak üzere sağlıklı kalın...

BİR DESTAN Kİ

Hanifi SARIYILDIZ

*Bir bayrak bu kadar manalı olur
Türk'ün, imanın sembolüdür bu.
Bugün davul bile bir başka vurur,
Hainin, zalimin son günüdür bu.*

*İnanç ve imandır şahlanan bugün.
Maddenin bağrına, saplandı süngün.
Her evde bayram var, her evde düğün,
Allah'tan hediye, bir ihsandır bu.*

*Genci, ihtiyarı hepsi kahraman.
Bayrakla: birleşti, surlarda iman.
Vatandı gönlünde, can ile canan,
Kan ile yazılan bir destandır bu.*

*Öyle bir destan ki tarih gıptada.
Maraşlı bugün de erdi murada.
Hakkındır, gururla yüksel surlarda,
Mazlum milletlere bir emsaldır bu.*

*Haine, nanköre, zalime darbe.
Dünya, şahit değil böyle bir harbe.
Örnek bir dersti bu, medeni garbe(!)
Tekniğin topyekün hüsrandır bu.*

*Şimdi gururla bu destan okunur.
Satır satır yeni baştan okunur.
Heyecanla DOSTOZAN'dan okunur.
Mazlum milletlere gülistandır bu.*

BİR TİYATRO KLASİĞİ “DELİBAHAR”

Salman KAPANOĞLU

DELİ BAHAR YARIŞIYOR

TRT Yarışma Programı

Sunucu- Bahar Hanım sizi tanıyabilir miyiz?

Deli Bahar- Amaa daha beni tamisen, heç Ulu Camiye getmiing demek ki! Beni kime sorarsang bilir.

Fatma- (Sunucuya) Bahar Hanım şehrimizin renkli simalarındandır. Hepimiz Bahar Ablayı çok severiz.

Sunucu- Tahsil durumunuz nedir?

Delibahar- (Fatma'ya) Ne di kele bu? (Sunucuyu gösterir.)

Fatma- Tahsil yaptınız mı? Diyor.

Deli Bahar- Vallaha aşamaadar epii tahsilât yapıik. Verenden aliik, vermiyene söving; Geçinip gediik!

Sunucu- (Hayretle) Küfür mü ediyorsunuz?

Deli Bahar- Amaa herkes benim küfürüme para verir. Sen heç Devlet Tiyatrolarına getmiing mi? Orda küfürüng bingi bing paraya.

Sunucu- Efendim Devlet Tiyatrolarında sanat icra ediliyor.

Deli Bahar- Biz notiing burda? Gelsingler de kim daha sanatlı sövii yarışag. Gözleri sanat görsüng. Ben hergün çarşıbaşına varırım, bakkal “Şu berbere söz saga bir lira” der. Ben berbere tam söveceem zaman berber, “Bakkala söv saga ikibuçuk lira” der, ben bakkala söverim.

Sunucu- Fatma Hanım sizin tahsil durumunuz nedir? Sizi tanıyalım?

Fatma- Ben üniversite mezunuyum. Boğaziçi'nde gıda mühendisliği okudum.

Deli Bahar- Bu da baazına düşgünümüş.

Sunucu- Evet hanımlar, birazdan yarışmamıza geçeceğiz, (Bahar'a hitaben) heyecan var mı?

Deli Bahar- Ne heyecanı edem, heyecan mı goyi fırlamalar. İice yüz göz olduk. Girip çıgmadımız yer mi galdı? Ben Belediye Başkanı

Doktor Sayiding odasına bile elimi golumu sallıye sallıye girerdim.

Sunucu- Medeni cesaretinize hayranım. (Fatma'ya döner) Fatma Hanım sizin heyecanınız var mı?

Fatma- Evet, ilimizi tanıtmaya heyecanı ile doluyum. Tatlı bir heyecan.

Sunucu- (Biraz şakayla) Peki siz belediye başkanının odasına Bahar Hanım gibi girebiliyor musunuz?

Fatma- Biz Bahar Hanım kadar rahat değiliz tabii. Bizim her hangi bir isteğimiz olduğu zaman belediyenin Beyaz Masasını arıyoruz her isteğimiz yerine getiriliyor. Öyle ulu orta belediye başkanı rahatsız edilir mi?

Deli Bahar- (Çok kızır Fatma'ya) Ne demek isting kız! Ben zırt pırt belediyeye mi gediim. Üç dört güne bir gediim. Künde künde gedilir mi?

Sunucu- Hanginiz cevap verirsiniz bilmem ama Kahramanmaraş için dışarıda bir şeyler söylüyorlar. Doğrusu bu kadar (seyircileri göstererek) Kahramanmaraşlı'nın önünde bunu söylemeye de çekiniyorum!

Fatma- Çekinmeyin, söyleyin lütfen!

Deli Bahar- De söyliseng söyle, adamı macca etme! (seyirciyi göstererek) Boodar adam seni beklî, maragdan çatlasınglar mı?

Sunucu- Peki öyleyse günah benden gitti!

Deli Bahar- Sen bir b.. yemiye yicing amma çabıg söyle!

Sunucu- Hani, sizler de duymuşsunuzdur. “Maraş'tan adam çıkmaz” derler, buna ne diyeceksiniz?

Deli Bahar- (Çok sinirli) Garınları yemi edem garınları yemi, günililer edem günililer. Onu diyenlerin yedi minarede selaları verile işallah. Trafik gazalarına gedeler işallah.

Fatma- Bahar Hanım hiç kızmayın o sözün manası onların dediği gibi değil. Kahraman-

maraş'tan adam çıkmaz demek, adam olan Maraş'tan çıkmaz demektir.

Sunucu- *Oldukça iddialısınız!*

Fatma- Uygulamaya bakın beyefendi. Kahramanmaraş'a, "Gelen ağlar giden ağlar derler". Bir memurun tayini Maraş'a çıkarsa ağlayarak gelirmiş. Maraş'tan tayini başka yere çıkarsa ağlayarak gidermiş. En canlı örnek, dedemin 1940lar da Maraş'a tayini çıkmış, ağlayarak gelmiş ama burada emekli oldu, babamı burada evlendirdi. Ben burada doğdum, büyüdüm. Ağabeyim burada doğdu, büyüdü. Maraşlı, dışardan kız alırsa, Maraş'a gelin gelmesi şartıyla alır. Dışarıya kız verirse, damadın Maraş'a yerleşmesi şartıyla kızı verir. Sizin anlayacağınız Maraş'tan adam çıkartmazlar.

Deli Bahar- Nedii çıksıng ki? Havası güzel, suyu güzel cennet gimi melmeket. İçmeye get acı suyungu iç, ordan gel Zeytin ilicesinde çim. Davar pendiri al, Bertiz'in gabarcık üzümünü ye bahim bir daha Maraş'tan çihabiling mi?

Sunucu- *Olur ya buna rağmen Maraş'ı sevmeyenler çıkabilir. Bunlara ne diyeceksiniz?*

Deli Bahar- Eşşek hoşafdan ne aanar. Atalarımız boşa dememiş, ite paklov haram dini!

Sunucu- *(Şaşkın) Paklov ne demek?*

Fatma- Baklava demek. *(Dışarıdan bir anons duyulur. Bu belediye hopörlöründen ölüm ilanı. Hepsi çok dikkatli dinlerler.)*

Ses- Aslen Uyuzpınarı'ndan olup, Yatılı-bölge'de ikamet eden Hacı Ökkeş'in oğlu Macca Ökkeş'in bacanağı, Sandelyeci Ökkeş'in kayın biraderi Hacı Muharrem'in eşi Seher Hanım sepetli motorla at arabasının çarpışması sonucu vefat etmiştir. Cenaze Öğle namazına müteakip Ulu Cami'den kaldırılacaktır. Dost ve akrabalarına duyurulur.

Deli Bahar- *(Kendinden geçmişçesine ağlayarak, kendini yerlere atar)* Saherim sen getting ben nederim. Eviming diraa yihıldı. Saherim sen getting, ben nerde yatarım, ceriim ceriim. *(Baharın cep telefonu çalar. Seyircilere karşı.)* Puh görgüsüzler böyle yerde de cep telefonu açılır mı? *(Eliyle kilitleme işareti yapar. Koynunu göstererek)* Telefonuguzu kilitleng cebigize goyung. *(Telefon çalmaya devam eder.)* Hüsüng hele, durung hele, beni mi çalii ne?

Sesigi seviim! *(Koynundan telefonu çıkararak ağlamayı bırakıp gayet sakin)* Memmet sen mising çocuum? Muharreming avradı ölmüş, onu mu diing? Belediye apollosundan duydum. Sen gene apolloyu minareleri dine, başka ölü ölürse бага mesac at. Cenaze öbür güne galicise imeyil adresimi biling. Hadi çocum Bahar ablag gözü sevsing. *(Telefonu kapatır koynuna koyar. Tekrar hıçkırma hıçkırma ağlamaya başlar. Stüdyoyu terk etmek ister, sunucu mani olur.)*

Sunucu- *Bahar Hanım yarışmayı terk edemezsiniz!*

Deli Bahar- *(Ağlayarak)* Ben yarışma derdindemiim edem? Benim çiğirim yanmış!

(Fatma, sunucuya yaklaşarak kulağına bir şeyler fısıldar yerine geçer.)

Sunucu- *Bahar Hanım, bu cenazede kazanacağınız parayı ben size peşin takdim edeyim, yarışmayı terk etmeyin!*

Deli Bahar- *(Birden ağlamayı bırakır, sevinçle)* Kaç para vericig? Essahtan vericii? *(Sunucu cüzdanından on lira çıkarır verir. Deli Bahar parayı beğenmez, tekrar ağlamaya başlar. Sunucu yirmi lira uzatır. Deli Bahar biraz düşünür, ağlamasına devam eder. Sunucu bu defa 50 lira uzatır, bir müddet düşünüp muhasebe yaptıktan sonra ağlamasına devam eder, bu kez sunucu 100 Lira uzatır. Deli Bahar 100 Lirayı alır diğer paraları da sunucunun elinden el çabukluğuyla kapıverir. Parayı sevinçle sayar.)* Allah ne murading varsa versing! Allah canığı yagmaya! Allah ocağa baaslye! *(Hiçbir şey olmamış gibi)* ölenle ölünmüz ki biz yarışmamıza devam edek.

Fatma- Bahar Hanım, cenaze yakınınız mıydı? Başınız sağ olsun.

Sunucu- *Canım yakını olmasa bu kadar içten ağlayabilir miydi? Lütfen.*

Deli Bahar- Rahmetliyi, yağılmışem Devecili'deki Süslü Sebihanın düününde isnaan günü çiğ köfte olur ya? Orda gördidim. Ayranımı doldurdidi. Gafazı yormang, Ölenle ölünmüz dedik ya, biz yarışmamıza başleeg hele İşallah ben kazanırım. Oynamaadan magsat utmak, ohumadan maasat dutmak. *(Fatma'yı göstererek)* Bu giz da cellât birine benzii amma, Allah sonumuzu hayrede. *(Sunucuya)* Sor çerim sor, sor da söyliim. Cip de zor sorma ha!

Sunucu- Bahar Hanım aslında yarışma devam ediyor. Programın sonunda birinci belli olacak, yüklü miktarda da para vereceğiz.

Deli Bahar- Eh o zaman, artık bir yere getmem. (Seyirciye dönerek) Sunucu-Şimdi şimdi, kim söyleyecek bakalım? Kahramanmaraş'ın ekonomisi, sanayisi, işletmesi, tekstili, ithalat ve ihracatı, kısacası Kahramanmaraş'ın kapasitesi nedir?

Deli Bahar- (Başını kaşıyarak) Edem daha gazzak bir sorug yog miidii? Bunlar yenilir mi içilir mi? Ben bişey anaamadım bu dediklerigden!

Fatma- isterseniz bu soruyu ben cevaplayayım.

Deli Bahar- (Küçümser) Ta' benim bilmediimi sen bilicig! Çok ohuyan mı bilir çok gezen mi bilir? Aşam sabah geziim!

Sunucu- Buyurun Fatma Hanım.

Fatma- Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası'ndan aldığım 2022 yılı verilerine göre; Kahramanmaraş 81 il de 17. sırada yer alır. Ekonomisi çok güçlüdür. Büyüklü küçüklü 455 fabrikası vardır. Tekstil ve konfeksiyonda 365 fabrika. Tekstil sektörü yılda 300 bin ton iplik üreterek Türkiye de %30 paya sahiptir. Kumaş üretimi 120 milyon metreyle %10 paya sahiptir. Sigortalı olarak çalışan 105000 kişi her gün iş başı yapar.

Deli Bahar- (Sözünü keser) Bir odar da sigortasız çalışan var. Aha benim sigortam mı var? Her gün çalışiim.

Fatma- Kahramanmaraş devletten aldığı kredileri en dürüst ve en verimli değerlendiren bir şehirdir. 2005 yılında 635 trilyon kredi kullanmıştır. Milli gelirden kişi başına 9 bin dolar düşmektedir.

Deli Bahar- (Birdenbire telaşlanır) Gözüme çahılsing ben beş gurusunu görmedim. Neriye gedii benim 9 bin dolarım? (Ön sırada oturanlara hitaben) Edem 9 bin dolar naadar eder. Epide eder ha! Evde yoodum zahar. Evde yoosam, gonşuya bıraksidiz. Yoosa bırakdız da gomşu mu paramı yedi? Allah trafik gazalarına gedesin işallah. İlahi gomşu yedi minarede selallaring verile işallah. Baga ne ben dolarımı isterim. Vering benim dolarımı!

Fatma- Sinirlenir yıllık ihracatı 906,723 milyon dolar olup; ithalatı ise 1.227.051,160 milyon dolardır. İlimizin

belediye hizmetlerine gelince; büyük illere yakışan bir profesyonellik göstermektedir. Bir Karasu'yumuz var ki 80 il bizi kıskanır. Eski derelerin hepsinin üstleri kapanarak tatlı bir tarih oldu. Yeşil dalga sistemi ile şehir girişlerinde servis yollarının açılmasıyla trafik rahatlamıştır. Yeşil alan kişi başına 1,5 metre kare düşerken, son yıllarda 6 metreye çıkartılmıştır. Park ve bahçelerin her geçen gün sayısı kat be kat artmaktadır. 558.730 m² ile bölgenin en büyük kapalı fuar alanı yapılmıştır. Her mahalleye semt saha-larıyla spora verilen önem, toplu konutlarıyla evsizler düşünülmüştür. Doğukentte kullanıma açılan doğalgaz en kısa zamanda şehrin bütününe hizmet verecektir. Yaşlılar dinlenme evleri, günlük 300 kişiyi ağırlayan aşevi; her yıl 18.500 adet erzak paketi dağıtılmaktadır.

Deli Bahar- Eh, bir iki pakette biz yolumuzu buldidik!

Fatma- Her Ramazan altı ayrı noktada binlerce insana iftar yemeği verilmektedir. Her mahalleye modern muhtarlık binaları yapılmıştır. Şeyh Adil Mezarlığı bilgisayarlı sisteme geçirilmiştir. İmkânı olmayanlar için gasilhane ve taziye evi yapılmıştır.

Deli Bahar- (Sözünü keserek ön sıraya hitaben.) Başkanım her şeying eyi de en eyisi de şu ölü evleri. Mahalle mahalle gezmekten ayaklarımaya garasular enii. Ordan bağa bir oda ver, ölüer ayama gelir, iki ağlar yolumuzu bulurug!

CAMİLERDEKİ ÇİMECEKLER

M. Nedim TEPEBAŞI

Bizden öncekilerin durumunu bizzat yaşayanlar kadar bilmiyoruz. Bize en yakın zamanda yaşayanlarınkini de ancak anlatılanlardan bizim duyduklarımız kadarını biliyoruz. Anlatılanlara göre onlar da çok yokluklar yaşamışlar, belki onlar kadar olmasa da çocukluk yıllarımızda zaman zaman birçoğumuz da yokluklar ve zorluklar yaşadık ya da yokluk yaşayan bazıları gördük veya duyduk. Hatta yokluğu iliklerine kadar hissederek yaşayanların olduğunu, pek gündeme gelmese de hâlen yaşayanların olduğu da bilinmektedir!

Yeni yetişenler görmemiş ve bilmiyor olsalar da yakın zamana kadar, varlıklı çok az aile dışında birçok aile tek odalı, en fazla iki odalı, banyosu olmayan, bir odanın bir köşesinde, bir kapısı olan, bazı yerlerde korunaklı bir kapısı veya bir perdesi bile bulunmayan, bir metrekare kadarlık bir zemini olan, halk dilinde lavabo, banyo anlamında kullanılan, ancak bir “cağ”ı olan evlerde yaşamışlardır. Şehirde hemen herkesin, her an ulaşabilecekleri yerlerde hamamlar olsa da ya yaşadıklarımızdan ya da çevremizden biliyoruz ki hamama verecek parayı bulamayanlar çoktu! “Kış günlerinde, sobanın üzerinde su ısıtılsaydı” denilebilir ama bazıları için sobada yakacak o kadar odunu bulmak da imkansızdı, kömür zaten yoku, gazocağı ise ayrı bir masraftı. Bunları hayalî veya acındırmak için söylemiyorum, yaşamışları, bildiklerimi söylüyorum. Dinî bir vecibeyi yerine getirmesi için gusletmesi gereken çocuğuna hamam parası veya gusledecek bir kova suyu ısıtıp veremeyen ana babalar kim bilir ne acılar yaşamışlardır! Toplum içerisinde bunları bilenler, kaygı duyanlar, cami alanları içinde, bir köşeye çimecekler yaparak, kendilerince ve şartlara göre bu işe bir çözüm bulmuşlardır!

Şimdiki kuşak bilmese de şu an itibarıyla yaşlı ellinin üzerinde olan, özellikle gelir düzeyi düşük, fakir, gariban ailelerin erkek çocuklarından birçoğu bu çimecekleri kullanmışlardır, kullanmamışsa da en azından ne olduğunu bilmektedir ve adını

duymuştur. Erkek çocuklar buluğa erdiklerinde yani ergenlik çağına geldiklerinde, uyku halinde, rüyalarında gusletmeyi gerektiren bir durum başlarına gelmişse, şayet evleri de donanımlı değilse yani evde banyo yoksa, bir de aile içine kapalı durumda ise, bir an önce gusledip temizliğe kavuşmayı hedefleyenlerin yolu herhalde cami çimeceğine düşmüştür. Havaaların aşırı sıcak olduğu yaz aylarında, serinlemek için yapılıyor algısıyla yapılsa da kış aylarının o soğuk, hatta dondurucu günlerinde, gusletme durumunda olup da yeterli ya da hiç parası olmayanlar, bütün enerjisini toplayarak soğuk suyla bu yerlerde banyo yapmışlardır. Hemen her caminin, yeni adıyla WC'lerinin yani helâlarının hemen yanı başında, yerin konum ve kapasitesine göre bir veya iki çimeceği olurdu, kaldırılmamışsa eski camilerde belki hâlâ vardır. Bu yerler, fıkihtaki; bir insanın, iki kolunu yana açtığına, parmak uçları duvarlara değecek genişlikteki bir mekânda, çıplak olarak bulunabileceği görüşüne göre oluşturulmuştur. Halkın ekonomik durumlarının eski günlerden daha iyi olmasına veya gelişmelere bağlı olarak, evlerde banyo mekânları yapıldığından ve sıcak su imkânı bulunduğundan, yeni yapılan camilerde, bilmiyorum ama herhalde böyle bir yer artık yapılmamaktadır!

Çimeceklerde, su birikimi için küçük bir havuz, bir tas, ya da teneke bir kutu, plastik icat edildikten sonra plastik bir kap, çamaşırları asacak bir askılık, daha çok da çimeceğin kapısına çakılmış birkaç çivi, bir çift takunya bulunurdu. Hemen her mahallede bir hamam olmasına rağmen, öyle herkesin, özellikle de gençlerin, öğrencilerin, diğer gusletmesi gerekip de parası olmadığı için hamama gidemeyenlerin, aldıkları haftalık ücretle karınlarını zar zor doyuran sanayi çıraklarının, günlük temizliklerini yapmalarını sağlaması bakımından bu çimecekler büyük bir nimetti. Yakın bir zamana kadar, özellikle sanayi çıraklarının, açık alanlara göre tek korunaklı temizlik yeri burardı. Birçok işyerinde, imkânlar olmasına rağmen

hâlâ korunaklı banyolarının olmadığını biliyoruz. Seyhadil Mezarlığı'nın caddeye ve eski sanayi bölgesine bakan tarafında, batı dış cephesinde bulunan çeşmenin taş kaplama kısmının, çırakların dokunuşları ile alüminyum karasına dönüşmüş olduğunu, elimden bir şey gelmediği için o alandan her geçtiğimde içim sızlayarak seyretmişimdir. İnsan, sorumluluk aldığı sorulara çözüm bulma zorunluluğunu da üstlenmiş olmaktadır. Bu bağlamda, söz konusu yeri örnek vererek, yetkili merciyeye, eski ve yeni sanayi sitesinde çalışan çıraklara ve benzeri konumdakilere hizmet sunmak için yapımı ve masrafları belediye tarafından karşılanmak üzere otuz, kırk, elli gibi çok sayıda duş kabinleri yapılmasını ve sıcak su ile duş alma imkânı sağlanmasını önermişim. Teklifim, yetkili merci tarafından bir toplulukta gündeme getirilip konuşulmasına ve çok ilgi görmesine karşılık, bu hizmetin bir türlü sunulmamış olması çok garip ve düşündürücü bir durumdur! Dışarıdan veya birinci dereceden yetkili ya da etkili olmayanlardan gelen tekliflerin, çok güzel bulunsa da bir şekilde döşek altı edildiğini defalarca ve bizzat yaşayarak görmüşümdür. Eskiden imkânlar yoktu, şimdilerde çok geniş imkânlar olmasına rağmen böyle bir hizmetin sunulmamasına karşılık, önceki zamanlarda hiç değilse böyle yerlerin yani çimeceklerin yapılmış olmasını hatta düşünülmüş olmasını bile takdir etmek ve yapanlara minnet duymak gerekir diye düşünmekteyim!

Camilerde çimeceğin ilk nerede, nasıl uygulandığını tespit etmek amacıyla epeyce araştırma yaptım ama tatmin edici bir bilgiye ulaşamadım, sözlü bilgiye dayandırmak istemediğim için de Mimar Sinan'a dayandırılan bir bilgiyi buraya yazmadım, orijinal olması bakımından da kendi bildiklerimi aktarmakla yetindim. Ancak, bu konuda yaptığım araştırma sırasında güzel bir uygulama kaydına rastladım. Ödeme yapılan ve adına eski deyişle kalle, yeni kullanılan adıyla kasa denilen yerler, birçok yerde aynı olmakla beraber, anlatılana göre Urfa'da hamamların para ödenen yerinde yani kasa bölümünde, çok farklı ve çok güzel bir uygulamadan söz edildiğini gördüm. Hâlâ öyle midir bilmem ama orada, yine eski adıyla "kalle" yeni adıyla kasa denilen, para ödemesi yapılacak yerde, yeterli veya hiç parası olmayanlar için oluşturulmuş ikinci bir ödeme yeri olduğunu yazılanlardan öğrendim. İmkânı olmayan kişilerin, ödeme yaparken, hamam işletmecisinin

kullandığı kalle'nin hemen yanı başında bulunan, diğerine göre farklı yapısı ve geniş bir ağızı olan ikinci bir kallenin olduğunu, ödeme yapacak parası hiç olmayan veya yeterli parası olmayan kişiler, çıkışta elini o kallenin ağızına uzatıp, imkânlarına göre kendisinin belirlediği miktar parayı oraya attıklarını veya avucunda para varmış gibi yaparak boş elini oraya uzatıp çektiklerini, hamamcının kesinlikle hiç kimsenin eline bakmadığını, kimin ne verdiğini ya da hiç para vermediğini bilmediğini okudum! Bu bilgi çok ilgimi çekti, ne kadar sosyal ve insancıl bir uygulama olduğuna hayran kaldım. Ben, her güzel işin, tıpkı Kurtuluş Savaşı'nda olduğu gibi öncü ve örnek olarak memleketimde yapılmış olmasını şiddetle isteyenlerden birisiyim. Üzülerek söylemeliyim ki; bu uygulamanın, başka yerlerde olduğunu duymadığım ve yazılı bir kayda rastlamadığım gibi bizim memleketimizde de böyle bir uygulamanın olduğunu ne gördüm ne de duydum. Bir ara öğrencilere, merkezde bir veya iki hamamda indirim uygulandığını, kısa süre sonra o uygulamadan vazgeçildiğini duymuştum. Bir özeleştiri yaparak söylemek gerekirse, böyle bir uygulama bir tarafa, bizim şehrimizde belirli rayicin altına düşüldüğü bile görülmemiştir. Hatta bazı işyerlerinde rayiç öne sürülerek, rayicin altına düşülmediğine şahit olduğumda araya girdiğim bile olmuştur.

Hâl böyle olunca yani hamamcılarının müsamahakâr davranmamalarına bağlı olarak, kış günlerinde bu çimeceklere muhtaç olanlar birbirlerine; "Nefesini tutacaksın, birden suyu döküneceksin, ilk ürperme geçtikten sonrası kolay!" gibisinden tavsiyelerde bulduklarını kaç ağızdan duymuşumdur. Tabii bu söylenenler, tavsiyeler anlık çözümlerdi. O dönemlerin insanlarından çoklarının, ilerleyen zamanda, bu yüzden idrar yolları problemleri yaşamaları, ileri yaşlarda prostat hastalığına yakalanmaları, ciğerlerini üşütmeleri, kışı hastalıklı bir şekilde geçirmeleri yanında belki de kalıcı başka hastalıklara yakalanmaları kaçınılmaz olmuştur. Hatta bu durum, sebebi kestirilemeyen ya da bilinmediği için konuşulmayan, adına "kader" denilip geçilen, erken ölümlere bile sebep olmuştur.

Bir de evlerinde banyo yapma imkânı olmayanlar ve durumu elvermeyenler, şehirde hangi caminin suyunun diğerlerine göre daha ılık olduğunu bilirler, bilmeyenlere de arkadaşları söylerler, birçokları bu bilgi ve tavsiye doğrultusunda ve

ikametlerine yakınlığına göre, o cami çimeceklerini tercih ederlerdi. Bu camiler, kendi alanında kaynak suyu olan camilerdi. Çimecekte boy abdesti alanlar, yanında havlusu bulunmadığı için vücudundan sular akar durumda çamaşırlarını giyerler, saçlarından şıpır şıpır sular damlar vaziyette, bir işte çalışanlar işlerine koşarlar, öğrenciler ise nefes nefese kendilerini okula atarlardı. Bazı sabahları derse geç gelen bu durumdaki öğrencilerin, saçlarının ıslaklığıyla okula zor düştüklerini, yıkandıktan sonra çamaşırlarını yaş vücuduna geçirip yola koyulmalarından, soğuk hava ve vücudunda kalan suyun çamaşırını ıslatmasından, ıslanmış çamaşırların havanın soğukluğunu daha da artırmasından dolayı zangır zangır titreyerek derse geldiklerini, yine bugün için elli yaşın üstündekiler çok kere görmüşlerdir. Derse geç kalan bu öğrencileri bir de hocanın anlayış göstermeyip geç belgesi almak için idareye göndermesi, bazen de idareden azar işitmeleri için cabası olurdu, bu duruma katlanamayanlar ise günlerce temizlenemememin ıstırabını yaşarlardı!

Soğuk havalarda, sırf inancının gereğini yerine getirmek için o buz gibi suyu dökünen kişinin vücudundan çıkan buhar, çimeceğin dışından görülür, bunu gören kendini bilmezler, çimen kişiye dışarıdan, “Bir tas da benim için dök!” gibi utandırıcı ve tedirgin edici, cahilce sözler söylerdi. Çimecekte yıkanan kişiler, bu tür sözler söyleyecek kişilerle yüz yüze gelmemek, onlarla muhatap olmamak için kapı tahtaları aralığından dışarıyı gözetlerler, kimse olmadığına kanaat getirdiklerinde hızlıca kendisini dışarı atarlardı. Bu kişiler, kimseye görünmezse şanslıydı, çünkü yaptığı doğru bir iş olmasına rağmen haddini bilmezler tarafından alaya alınmak istemezlerdi. Ne yazık ki bunlar, mahallede görülen, görenler tarafından ballandıra ballandıra sohbet ortamlarında konuşulan, görmeyenlere de duyurulan işlerdi. Öğrenciliğimiz zamanında, rahmetli Ali Haydar Kireççi hocam anlatmıştı; Mısır’da okurken, bir gün bir arkadaşı hocamı evlerine misafir etmiş, geceyi de onlarda geçirmiş. Arkadaşının babası, ev halkını sırasıyla tek tek sabah namazına kaldırmış, o evdeki uygulamaya göre; her uyanan kişi zorunlu olarak banyo yaparmış, böylece kimde ne olup ne olmadığını ev halkı dahi bilmezmiş. Bu uygulama o zaman çok ilgimizi çekmiş ve hoşumuza gitmişti!

Bazı yaşanmış olayları duyunca insan üzüldü; bizim mahallede, ismi de verilerek bir hocadan söz edilirdi, yaptığı davranış çok doğruymuş gibi de anlatılırdı. Havanın dondurucu soğuk olduğu bir kış gününde, mahallenin gençlerinden biri, ortalıkta kimse yokken caminin çimeceğine girmiş, yıkanmış, dışarı çıkınca caminin büyük havuzunun yanı başında söz konusu hoca efendiyi görmüş ve saf bir şekilde; “Hocam, guslüm oldu mu?” diye sormuş, o da “olmadı!” demiş. Adamın imanı galebe çaldığı için tekrar çimeceğe girmiş, bir daha yıkanmış, çıkınca hocanın hâlâ orada olduğunu görmüş, “Hocam, bu sefer oldu mu?” diye bir daha sormuş, hoca yine “olmadı” demiş, adam çimeceğe bir daha girmiş, yıkanıp çıkmış, bakmış hoca hâlâ orada, adam zangır zangır titriyor, dişleri birbirine vurur vaziyette; “Hocam, olduysa da olmadıysa da artık bitti” deyince hoca, “Hah! Şimdi oldu!” demiş. Hoca, şüpheyle ibadet olmayacağını anlatmaya çalışmış ama adamın da canını fena halde yakmış, eğer bu anlatılarda abartı yoksa, hoca adama fena halde eziyet etmiştir, günahına girmiştir. Olayın bir benzeri Peygamber Efendimiz hayattayken yaşanmıştır, örneği vardır. Savaşta yaralanmış, yarası henüz iyileşmemiş sahaben biri ihtilam olmuş yani rüyasında guslü gerektiren bir iş başına gelmiş, çevresindekilere; “Teyemmüm mü edeyim, gusül mü edeyim?” diye sormuş, onlar da su olduğu halde teyemmüm edilmeyeceğini yani usulüne göre toprakla temizlik yapılmayacağını söylemişler, bunun üzerine o kişi boy abdesti almış ve bir süre sonra yarası azarak ölmüş. Bir gün Peygamber Efendimiz o kişiyi sormuş, etrafındakiler olayı anlattıklarında Peygamber Efendimiz; “Ölesiceler, adamı öldürmüşler!” buyurmuş. Demem o ki; eski günlerde yokluk ve zorluklar, konuyu zor tarafından uygulama, vurdumduymazlık, iş bilmezlik gibi durumlar hepsi bir arada yaşanmıştır. Ancak her şeye rağmen, zor şartlarda, uygulaması meşakkatli de olsa gereksinim olanlara çimecekler sayesinde bir çözüm bulunmuştur ama hâlâ imkânlarla sahip olmayanlara bir çözüm sunulamadığı da bir gerçektir! Yüksek medeniyetler, toplum hayatını kolaylaştırmak ve mevcut nimetlerden en verimli bir şekilde yararlanılmak suretiyle kurulur. Bunlara dikkat edilmeyen toplumlar uzun ömürlü olmazlar!

KAHRAMANMARAŞ İLİNİN BELLİ BAŞLI TURİZM ALANLARI (1)

Dr. Nurullah KILINÇ

Kahramanmaraş aynı zamanda bir turizm cennetidir. İlimizin bazı önemli turizm alanları aşağıda verilmiştir:

Döngel Direkli Mağarası

Kahramanmaraş-Kayseri karayolunun 70. km'sinde, Döngel mahallesinde bulunan Direkli Mağarası'nda yapılan kazılarda, Paleolitik çağa kadar dayanan çakmak taşından yapılmış çakı- lar, deliciler, kalemler bulunmuştur. Direkli mağarasında, 2,5 milyon yıl öncesine yani Pleis- tosene (buzul çağı) ait çakı, kalem, delici gibi aletler ile et ve ot oburlarla kemirgen hayvan grubuna ait diş ve iskelet kalıntıları da bulun- muştur.

Direkli Mağarası'nda ortaya çıkan bulgular buradaki insanların günlük yaşantısı hakkında bilgilere ulaşılmasını sağlamıştır. Burası Kah- ramanmaraş ilinde en eski tarihi kalıntılar olması açısından çok önemlidir.

Çukurhisar Kaya Mezarları

Çukurhisar Köyü'ne, Kahramanmaraş- Kayseri karayolunun Fırnız deresi köprüsünden batıya ayrılan yoldan gidilir. Fırnız deresinin sonunda yer alan bir dağ içi ovası üzerinde ku- rulmuş 4-5 köyden oluşan bölgenin hemen giri- şinde ve yol kenarında, küçük bir tepe üzerinde ve tepenin hem doğu hem de batı yamacında 10 adet bağımsız kaya mezarı bulunmaktadır.

Çukurhisar'da bulunan kaya mezarları, pre- historik dönemlerden günümüze kadar ulaşmış önemli tarihi kalıntılardır. Çukurhisar köyünde, Roma-Helen dönemine ait ve iki vadi arasındaki düz arazinin ortasında bağımsız kaya kütesin- de ana kayaya oyulmuş bir şekilde, mezar baş- larının girişi kemerle bağlanmıştır.

Germanicia Antik Kenti

Germanicia antik kenti mozaikleri, Roma dönemi Germanicia antik kentinin kalıntılarıdır. MÖ. 64 yılında Romalıların eline geçen ve Roma imparatoru Caesar Augustus Germanicus'un adı şehre verilerek 'Germanicia' olarak adlandırıl- mış olan şehre ait eserlerdir. Bu yapıların, bilim insanları tarafından bağ evlerine benzeyen ya- maç villaları olduğu değerlendirilmektedir. Buradan çıkarılan mozaiklerin ise, geç Roma ile erken Bizans dönemine ait olduğu tahmin edil- mektedir. Mozaiklerde o dönemde günlük şehir yaşantısı ile sosyal, siyasi, kültürel ve ekonomik durum da yansıtılmaktadır. Taban mozaiklerin- de olaylar hayvansal, bitkisel ve geometrik mo- tifler ile betimlenmiştir (Gökhan, 2014: 76). Ayrıca mozaikler üzerinde dönemin mimari yapısını da gösteren kompozisyonlar yer almak- tadır. Dulkadiroğlu ilçesi sınırları içerisinde yer alan Germanicia antik kentine ait mozaikler 2007-2010 yılları arasında yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Günümüzde de çalışmaların devam ettiği alanda 2023 yılı itibarıyla 3 bölüm olarak ziyarete açıktır.

Kahramanmaraş Kalesi

Kahramanmaraş Kalesi, konum olarak il merkezinde, eski yerleşmelerin de olduğu ha- kim bir tepe üzerinde yer alır. Günümüze gele- ne kadar birçok bakım ve onarım geçirmiş olan kale yığma bir tepe üzerine kurulmuştur. Kale- nin yapılış tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, MÖ. 1. ve MS. 2. yüzyıllar arasında ya- pılmış olduğu tahmin edilmektedir. Duvarları- nın bir bölümü ve üç burcu tamirattan geçiril- miş olan kalenin planı dikdörtgen şeklindedir.

Kale burçlarının dış duvarları kesme taş ile iç duvarları ise moloz ile inşa edilmiştir. Burcun güney tarafındaki sivri kemerli ve çift kanatlı bir kapı yer almaktadır. Ahşap kapının ise kanatları, kalın bir sac tabakası ile kaplanarak iri başlı çivilerle sağlamlaştırılmıştır. Burcun doğusu mazgal deliklidir. İçten haç planlı burç, haçın uzun kolu üstündeki başka bir kapıyla kaleye açılmaktadır (Özkarıcı 2007). Kalede kurtuluş panorama müzesi, süs havuzu içeren bir yeşil alan, kafeterya, çocuk parkı, eski tarihi top ve aslan heykelleri ile sosyal imkânları da olan adeta bir açık hava müzesi şeklindedir.

Hurman Kalesi

Günümüzde Afşin ilçesi, Dağlıca Köyü sınırları içerisinde Hurman çayının kuzeyindeki sarp kaya üstündedir. Kale içerisinde su ve yiyecek depoları, kilise ve asker barınakları da vardır. 10-15 metre yüksekliğindeki surlar sekiz burçla güçlendirilmiştir. Kalenin içerisinde su, yiyecek depoları, askeri barınaklar ve kilise bulunmaktadır. Bu bölümlerin iç duvarları zamanla yıkılmış olmasına rağmen, günümüzde dış duvarları hala sağlamdır (Özkarıcı, 2007: 76). Kale, tarihi fonksiyonunu yitirmiş olsa da bir turizm değeri olarak yaşatılması gereken kalelerden biri olduğunu ayakta kalan surları, burçları ve diğer kısımları ile ispatlamaktadır. Osmanlılar kalede birtakım tamiratlar yapmıştır. Bu dönemde burçlarının dış yüzeyleri, işlenmiş ince parlak taşlarla kaplatılmıştır. Ancak bu yapılar da sonraki dönemlerde talan edenlerin elinden kurtulamamıştır. Günümüzde bu kaplamalardan kalenin yola yakın eteklerinde çok az bir kısmı kalmıştır.

Maraş Ulucami

Dulkadiroğlu Beyliği hükümdarı Süleyman Bey tarafından 1442-1454 yılları arasında inşa edilen cami günümüzde Atatürk Bulvarı üzerinde ve halen merkezi bir konumdadır. Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından 06.12.1985 yılında tescil edilmiştir. Vakıflar genel müdürlüğüne bağlı olan cami en son 2009 yılında restore edilmiştir. Ulu caminin kuzey

tarafında imarethane, aşevi, taş medrese ve mescit vardır. Güney tarafına ise büyük Bağdat hanı adı verilen yapı Alaüddeve Bey tarafından eklenmiştir. Ulucami her dönemde sosyal ve ekonomik açıdan halkın kalbinin attığı yer olmuştur. Cami avlusuna 19. yüzyılda ise Mutasarrıf Hurşit Paşa tarafından muvakkithane yaptırılmıştır. Daha sonraki dönemlerde bu yapı ve caminin hemen kuzeyindeki küçük mezarlık korunamamıştır. Günümüzde sadece cami, Taş Medrese ve Bağdat Hanı (Katip) mevcuttur.

Elbistan Ulucami

Dulkadiroğlu döneminde yapıldığı bilinen cami 1515 ila 1522 yılları arasında inşa edilmiştir. Klasik tarzda bir yapıya sahiptir. Caminin yapımında kesme taş, mermer ve tuğla kullanılmıştır. İç mekânındaki duvarlarda kalem işleri ve bitkisel motifler dikkat çeken detaylar arasında olup caminin mistik gücünü arttırmaktadır. Plan bakımından beylikler döneminden sonra yapılan Osmanlı dönemi camilerine benzemektedir.

Başkonuş Yaylası

Andırın yolu 50. km'de yer alan ve yükseltisi 1785 m olan Başkonuş yaylasının çevresi sık ve yetişmiş çam ormanı ile kaplıdır. Başkonuş orman içi dinlenme tesislerinde elektrik, telefon yol altyapısı ve çevre düzenlemesi mevcuttur. Giriş kontrol binası, idari bina, 6 Adet bungalow ev, kır kahvesi, lokal, lokanta vb. sosyal tesisler de bulunmaktadır. Başkonuş yaylasında, 1987 yılında 4 hektarlık bir alanda kurulan Başkonuş geyik üretme istasyonu bir adet dişi bir adet erkek geyikle kurulmuştur. 1999 yılı itibarıyla sayıları 36'ya ulaşan geyikler bu tarihten sonra doğaya bırakılmış ve günümüzde sayılarının yaklaşık 150-200 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Kaynak suları ve yabani hayvan varlığı ile de önemlidir. Başkonuş; yürüyüşler ve sırt çantalı geziler, dağ bisikletçiliği ve bisiklet gezileri, atlı geziler, ATV'lerle geziler, doğa gezileri, botanik gezileri, ekoloji temelli doğa eğitimleri, bakir orman gezileri, foto safariler,

kırsal miras inceleme gezileri, doğa eğitimi programları, enteresan peyzaj gezileri (jeoturizm), yayla gezileri, bilimsel turizm, aile yerli turist gezileri gibi rekreasyonel faaliyetlere uygundur.

Zeytin İlıcası

Berit dağının güney eteklerinde bulunan İlıca, günümüzde Kahramanmaraş'ta önemli bir sağlık turizmi merkezidir. Kayseri karayolundan devam edilerek 40. km'den itibaren doğuya yol ayrılır ve kasaba 30 km daha içeridedir. Tarihi bir yol güzergâhı üzerinde yer alan kaplıcalar, tarihi kalesi, çeşmesi ve köprüsü olan Süleymanlı kasabasının birkaç km. yakınında bulunur. İlıca'nın antik çağlardan beri varlığı bilinen kaplıca suları, ortalama 42°C sıcaklığa sahiptir. İlıca yerleşim yerinde bulunan termal kaynaklar ortopedik ameliyat sonrası rahatsızlıklar, fonksiyonel damar hastalıkları, solunum sistemi hastalıkları, bazı sinir sistemi sorunları ile mide ve bağırsak hastalıklarında tedavi edici özellikte olduğu belirtilmiştir. Turizm teşvikleri ile kurulan otellerin ve pansiyonların sayıları da artmıştır. Ancak İlıca'daki bu tesisler genellikle küçük aile işletmeleri şeklindeki apart otellerdir. İlıca'da toplam 60'ın üzerinde konaklama tesisinde, 550 oda ve yaklaşık 1.000 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Böylece yaz sezonunda İlıca'nın nüfusu iki üç katına çıkmaktadır.

Ekinözü İçmecesesi

Kahramanmaraş'a karayolu ile 163 km mesafede Ekinözü yerleşmesinin yakın çevresinde yer alan üç kaynaktan oluşmaktadır. Yukarı içme, Ekinözü'nün 1 km, orta içme 2 km, aşağı içme 3 km güneyindedir. İçmeceleri oluşturan her üç kaynak da faylardan çıkmakta olup, su sıcaklıkları 13,0°C ile 13,3°C arasında değişmektedir. Her üç içme kaynağının suları bol karbondioksitli, demir tortulu, renksiz, kokusuz ve berraktır. Bu kaynaklar kimyasal sınıflandırmaya göre; bikarbonatlı, kalsiyumlu ve magnezyumlu sular grubuna girmektedir. Sağlık turizmi açısından önemli olan içmeler sayesinde Ekinözü ilçesi özellikle yaz döneminde çevre

il ve ilçelerden önemli sayıda turist ağırlamaktadır. İlçeye sadece Afşin, Elbistan Göksun gibi yakın ilçelerden değil, Kahramanmaraş merkez ve diğer ilçelerinden başta olmak üzere, çevre illerden de önemli miktarda turist gelmektedir. Özellikle Gaziantep, Adıyaman ve Şanlıurfa illerinden gelenler sayıca daha çoktur. İlçedeki tesislerin toplam yatak kapasiteleri 1362'dir.

Döngele Kaplıcaları

Kahramanmaraş Merkez Onikişubat İlçesine bağlı Döngele Mahallesi sınırları içerisinde Ceyhan nehri kenarında bulunan kaplıca, Sır baraj gölü suları altında kalmıştır. Bu alanda dört ayrı kaynaktan çıkan termal suyun toplam debisi 10,18 litre/sn. olup, sıcaklıkları 32-36,9°C arasında değişmektedir. Kaplıca suları sondajla su çekme çalışmaları ile tesis ve hotel inşaatları sürmektedir. Sır Barajı ve orman manzaralı otel ile günübirlik kullanıcıya hizmet verecek birimler, doğal çevre ile uyumlu bir formda düzenlenmiştir. Döngele'deki tesisler geniş kapasiteli ve modern tesislerdir. Bu durum kasabaya gelen turistlerin talebinin arttığı anlamına gelmektedir. Bu tesisleşme doğal dengiyi bozmadan devam ettiği sürece olumlu bir gelişmedir. Yöre halkının gelir seviyesini ve refahını arttıran bir etki yapmaktadır. Ayrıca Döngele çevre köyleriyle birlikte doğal ve organik sebze, meyvelerin yetiştiği bir yöredir. Bu açıdan, hem burada konaklayan turistler organik beslenme imkânı bulacaklar hem de yöre halkı ürettiği tarım ve hayvancılık ürünlerine kolay pazar bulmuş olacaktır.

Yeşilgöz Su Kaynağı

Yeşilgöz obruğu Kahramanmaraş-Kayseri yolu üzerindeki Tekir'in kuzeyinde dağın altından 45 m derinlikte kaynağını alan suyu ile yeşil bir gözü andırmaktadır.

Karstik bir kaynak olan gözün, çevresinde bulunan çınar ağaçları ve söğütler altında su kenarında piknik yapma imkânı bulunmaktadır. Gözün debisi çok yüksektir. Dolayısıyla akışına devam ederken Tekir deresi adını alır ve onun ana kaynağını oluşturur. Çevresindeki çınar ve

söğüt ağaçlarının bulunduğu alanda çardaklar ve piknik alanları bulunmaktadır. Doğal güzelliği olan ve insanlar tarafından serin olduğu için tercih edilen bu alanda 2023 yılında kapsamlı bir çevre düzenlemesi yapılmaktadır.

Alıkayası

Kahramanmaraş merkez Onikişubat ilçesi Bulutoğlu köyü sınırları içerisinde bulunan ve Hz. Ali'ye nispet edilen bir kaya ziyaretidir. Ali kayası eski Kahramanmaraş-Kayseri karayolunun üzerinde yer alırken günümüzde Menzelet barajı gölünün kıyısı haline gelmiştir. Öyle ki; 150 m yüksekliğinde düz ve heybetli bir kaya kütesinden oluşmaktadır.

Bu kaya üzerine 2023 yılında cam teras yapılmaktadır. Ali kayasının güney yamacında 45 metrekare genişliğinde bir de mağara bulunmaktadır.

Bu mağaranın da kutsal olduğuna inanılmaktadır. Ayrıca bir doğa harikası olan Ali kayası çevresindeki Menzelet baraj gölü, Güredil Kalesi gibi özellikleriyle de önemli bir turizm potansiyeli içermektedir.

Domuztepe Höyüğü

Kahramanmaraş merkezden 32 km. güneyde Pazarcık ilçesine bağlı olan Emiroğlu köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Maraş ovasında Aksu nehrinin doğu kıyısındadır. 1996 yılında başlatılan kazı çalışmaları sonrasında MÖ. 6.500-5.500 yıllarına dayanan bir yerleşim yeri ortaya çıkarılmıştır.

Bu yerleşimde 1 m'den kalın örülmüş duvar yapıları ve kil katkılı yapılara rastlanmıştır. Çanak çömlek, hayvan kemikleri, obsidiyen, çakmaktaşı ve ok uçları bulunmuştur. Ayrıca çok miktarda domuz kemiği de bulunmuştur. Ele geçen bulgulara göre, yerleşimin tarım, hayvancılık ve avcılıkla uğraştığı düşünülmektedir. MÖ.7 yüzyıllarda tarım yapılmış olan bu sit alanı tüm yönleriyle ortaya çıkartılarak turizme kazandırılmalıdır. Höyük, ulaşım koşullarının da uygun olması nedeniyle önemli bir turistik alan olmaya adaydır.

Turunçlu Harabeleri

Pazarcık ilçesi sınırları içerisinde, Gaziantep ilinin, Araban ilçesine de yakın konumda yer alan Turunçlu köyünde bulunan bir vadideki yapılar şapeller, ev kalıntıları, su sarnıçları olmak üzere üç farklı yapıdan oluşmaktadır. Turunçlu köyü yakınlarında bulunan, şapellerden birinci şapelin giriş açıklığı üstünde yan yana bir kadın ve bir erkek kaya kabartmaları vardır. Bu şapellerin kuzeyinde ise bitişik duvarları ortak ev kalıntıları ve sarnıçlar vardır. Birbirlerine çok yakın yapılmış olan sarnıçların bir bölümü günümüze değin kullanılmıştır. Bu alandaki yapıların tamamı Roma ile Erken Bizans dönemlerine ait oldukları bilinmektedir.

Ufacıklı Harabeleri

Ufacıklı kalıntılarının bulunduğu alan, Pazarcık ilçe merkezine 18 km uzaklıktadır. Ufacıklı köyünün dört tarafı dağlarla çevrilidir. Genişçe sayılabilecek bir ovanın kuzeyinde kurulan köyün tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte çok eskilere dayandığı düşünülmektedir (Gökhan 2011: 25). Köy ve çevresinde, bazalt bloklarıyla kaplı alanlar bulunmaktadır. Köy halkının kara taş olarak adlandırdığı bazaltlar üzerinde kaya mezarları ve oyuntuları bulunmaktadır. Karataşlık olarak da anılan bu alanda çeşitli figürlerde ve delikli taş kalıntıları bulunmuştur. Ufacıklı köyünde üç adet şapel kalıntısı sağlam olarak günümüze kadar korunmuştur.

Afşin'in Ağlayan Ters Laleleri

ÇUHADAROĞLU MEHMET BEY'İN AĞIDI MUSTAFA KEMAL VE BAKANLAR KURULU KARARNAMESİ ŞAİR HÜSEYİN TENECİOĞLU

Abdulahkim EREN

Araştırmacı-Yazar

Ağıt; genellikle bir ölümün ardından, doğal afetler, çaresiz dertler, korku, heyecan, üzüntü gibi duyguları ifade eden ezgili sözlerdir, halk türküleridir.

Ağıt söylemeye “ağıt yakma”, söyleyenlere de “ağıtçı” denir. Edebiyatımızda “sağı”, “mersiye” gibi isimlerle de alınır.

İlimizde de ağıt geleneği geçmişten günümüze süregelmiştir. Bunlardan birisi de Tenecioğlu Hüseyin’in yaktığı “Çuhadaroğlu Mehmet Bey’in Ağıdı”dır. Dünden bugüne söylene gelmiştir. Ağıtlar bir yerde de tarih düşer zamana, olaylara. Kimdir Çuhadaroğlu Hacı Mehmet Bey? Mehmet Bey soyadı olmadığı için kabilesinden gelen isimle Çuhadarlı kabilesinden olan Hacı Mehmet Bey 01.07.1881 tarihinde Maraş’ta doğmuştur. Aileden gelen varlıklı bir kişidir.

Geniş arazisinde tarımla uğraşmaktadır. Her Maraşlı gibi yazları kazma mevkiindeki bağında yazlamaktadır. Kışları Batıparktaki Çuhadarlı konağında oturmaktadır. Yardımseverliği, memleket sevdası, ülkesini sevmesi, bilinen özelliğidir. (4) 4-11 Eylül 1919’da Mustafa Kemal Sivas Kongresi’ne davet eder Mehmet beyi. Gidemeyince kongreye 500 altın gönderir. Desteğini bildirir.

Çuhadaroğlu Hacı Mehmet Bey D. 01.07.1881-Ö.15.09.1925, Babası Hacı Ahmet Efendi, annesi Ayşe Hatundur. Maraş’ın kurtuluşunda da Ali Sezai Efendi’nin başkanı olduğu komiteye 500 altın katkıda bulunur. Mustafa Kemal milletvekili olmasını istese de yalnızlığı ve işleri dolayısıyla bağışlanmasını istemiştir. Bu asil davranışları Mustafa Kemal’in yanındaki değerini daha da arttırmıştır.

Maraş Kurtuluyor (12 Şubat1920) ve “Kendini Kurtaran Şehir” ünvanını alıyor.

Ünlü ozanımız Hayati Vasfi Taşyürek bu kurtuluşu en güzel anlattığı dörtlüğünde;

Sırt çevirmez göğüs gerer kurşuna,

Ufku kapalıdır yaban kuşuna,

Bir devleti yendi kendi başına,

Gerçek kahramandır Kahramanmaraş der.

Mustafa Kemal’in önderliğinde Türkiye kurtulur. TBMM kurulur (23 Nisan 1923). Dış düşmanlar yenilmekle bitmez; içeride eşkıya, beylik kavgaları, sen-ben çekişmesi başlar. Çuhadaroğlu Mehmet Bey işine aşına bakar. Aile arası çekişmeler, gözü dönmüş katiller boş durur mu? Beyi gözüne kestirip fırsat kollarlar.

Kazma mevkiindeki bağında 15.9.1925 Tarihinde, gece saat 04.00 gibi sekiz kişi bağı basarlar. Mehmet Bey’i ve eşini yakalar, işkence ederek öldürürler. Neyi var, neyi yok yağma ederler. Kara haber tez duyulur.

“Maraş sallanır” herkes çok üzülür. Haber kısa sürede Ankara’ya gider. Mustafa Kemal beklemeden, özelliği gereği olaya müdahale eder. Hem de nasıl eder.

Aşağıdaki belge bunu anlatır. Bu katliam için “Bakanlar Kurulundan kararname” çıkarır. Kendisi de Reis-i Cumhur olarak imzalar. 27 Eylül 1925 (341) tarih 2567 No’lu Kararname.

Kararname ile Selahattin Paşa Maraş’a gelir. Karargahını kurar kısa sürede suçluları yakalar. “Tahrir-i Sükûn Kanunu”na göre kararnamenin emrini uygular.

Gereken cezayı görür katiller. Maraş’ın büyük şairlerinden Âşık Tenecioğlu Hüseyin bu acı ölüm karşısında, dilden dile dolaşacak Mehmet Bey’in ağıldını yakar.

ÇUHADAR OĞLU MEHMET BEY'İN AĞIDI

*Ağanın yaylası Ahır'ın dağı,
Enginde görünür bahçesi bağı,
Vurulmuş dediler Çuhadar Beyi,
Ağlaşır kuzular uy babam deyi,*

*Ünlendi çuhadar Beyim ünlendi,
Aktı kan döşeklere göllendi,
Çuhadar vuruldu Maraş sallandı,
Ağlaşır kuzular uy babam deyi,*

*Saat dörtte konağını bastılar,
Hanımını bileğinden astılar,
Çuhadarın kollarını kestiler,
Ağlaşır kuzular uy babam diye,*

*Gümüştendir nargilenin maşası,
Gül döşeli odasının köşesi,
Geldi oturdu Ankara'nın Paşası,
Ağlaşır kuzular uy babam diye,*

*Çekin göğ kıratı Sultan Pazar'a
Mehmet Bey'i uğratmışlar nazara,
Hanımıyla bir koydular mezara,
Ağlaşır kuzular uy babam diye.*

Bu acıklı ölümü ancak Erçene'li Tenecioğlu Aşık Hüseyin anlatabilir. Bu menfur hadiseye anında Bakanlar Kurulu Kararnamesi çıkaran Mustafa Kemal Atatürk olur. Bu kararnameyi uygulayan Selahattin Paşa'nın adı da Mehmet Bey'in oğluna verilir. Selahattin Çuhadar olur. Altın mühürünü de ailesine hediye eder. Diyecek söz yok bu olaya. Her zaman katliam olmasın desen de olur. Ama "karagünde verilen ekmek unutulmaz" diyen

atasözü bu işte. O dar gündeki yardım ve desteğin karşılığı bu işte. Mustafa Kemal bu işte... Aşık Tenecioğlu'nun deyimiyile; Çuhadar vuruldu Maraş sallandı" devlette kendini gösterdi. "Kararname" ilimizde ilktir. Devlet bu olmak zorundadır.

KAYNAKÇA:

- 1- Çuhadaroğlu Hacı Mehmet Bey'in torunlarından Levent Çuhadar, gazeteci Sermet Çuhadar.
- 2- Bakanlar Kurulu Kararnamesi
- 3- Ali Sezai Efendi'nin anlatıldığı Maraş'ın ve Maraşlı'nın destanı adlı kitap.
- 4- Maraş Tarihçesi- Ali Sezai Kurtaran - Onikişubat Belediye Yayınları

T.C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

*Türkiye Cumhuriyeti
Başvekâlet
Kalem-ı mahsus Müdiriyyeti
Aded 2567*

Kararnâme

Maraş Vilayeti meclis-i idare azasından Hacı Mehmet Efendi ile zevcesini katletmek suretiyle memleketin huzur ve sukununu ihlâl eden katillerin, Tahrir-i Sukun Kanununa tevfikân Ankara İstiklâl Mahkemesine tevdikleri, Dahiliye Vekâlet-i Celilesinin 27 Eylül 341 tarih ve Emniyet-i Umumiyye Müdüriyeti 4761 numaralı teskiresiyle vuku'bulan teklifi üzerine, İcra Vekilleri Heyetinin 27 Eylül 341 Tarihli içtamaında tasvip ve kabul olunmuştur.27 Eylül 341

Türkiye Reis-i Cumhuru
Gazi M.Kemâl

Başvekil
İsmet

Adliye Vekili
Mahmut Esad

Müdafaa-i Milliye Vekili
Recep

Bahriye Vekili
İhsan

Dahiliye Vekili
M.Cemil

Hariciyye vek. Vekili
Mahmut Esad

Maliye vek. Vekili
İzzed

Maarif Vekili
Abdullah Supi

Nafia Vekili
Dr. Refik

Ziraat Vekili
M. Sabri

Ticaret Vek.Vekili
M.Sabri

SIH. Mua.İçt.Vekili
Dr.Refik

KAHRAMANMARAŞ VE EKOTURİZM

Serdar Erdoğan YILMAZ

Kahramanmaraş'ın Ekoturizmi

Kahramanmaraş 'ın Ekoturizm potansiyeli ni anlatmadan önce şehrimizin turizmini genel olarak değerlendirmemiz gerekiyor.

Kahramanmaraş'ta turizm deyince ne görüyoruz?

Kahramanmaraş'ta her türlü turizm için çok geniş ve muhteşem bir altyapı var.

Yüce Allah Kahramanmaraş'a nimetlerini fazlasıyla lütfetmiş.

Önemli olan bizim bu nimetlere sahip çıkıp çıkamadığımızdır.

Maalesef sahip çıkamadığımız gibi çoğunu da tahrip ettik ve ediyoruz.

Buna bağlı olarak turizme de sahip çıkmadık.

Ne yazık ki üzülererek söylüyorum, turizm yıllarca ihmal edildi.

Şehrimizin güzelliklerine sahip çıkıp yeterli tanıtım yapılamadı.

Ancak, son 15 yıl içinde, özellikle Büyük Şehir olduktan sonra artan bir ivmeyle turizm açısından hızlı bir değişim başlamıştır.

Turizmin temel unsurlarından biri olan ulaşımdaki gelişmeler turistik aktiviteyi doğrudan tetiklemektedir. Yollar yapıldıkça turizm kendiliğinden gelişip büyüyecektir.

Alt yapı eksiklerimiz ve tanıtım yetersizliğimiz acilen tamamlanarak turistler için çekim merkezi olmalıyız.

Sayın Mahir ÜNAL'IN Kültür ve Turizm Bakanı olması önemli bir fırsat olmuştu ama değerlendiremedik.

Yani Ankara umudumuzu kaybettik.

Artık belediyeler ve özel sektör turizmi öne çıkaracak yatırımlara yönelmelidir.

Ekoturizm Nedir?

Yeni bir turizm dalı olması nedeniyle değişik ifadelerle tanımlanmaktadır.

Temel olarak "Doğa ve Kültür Turizmi" diyebiliriz.

Başka bir deyişle, doğal hayata ve kırsal alana dayalı bir turizm şeklidir.

Allah'ın lütfettiği bozulmamış doğal alanlara çevresel koruma esaslı seyahat ve ziyaret şeklidir.

Doğal ve kültürel alanları tahrip etmeden, incitmeden, koruyarak gezip tanıma aktivitesidir.

Doğal güzellikleri fark edip fark etmeyenlere tanıtmak ve gezdirmek sanattır.

Kısacası doğal hayatı ve kırsalımızın güzelliklerini koruyarak tanıtmak için yapılan turizm faaliyetidir diyebiliriz.

Kahramanmaraş'ın Ekoturizmi Ne Durumdadır?

Kahramanmaraş'ın her yerinde saymakla bitmeyecek ekoturizm alanlarına sahibiz.

Doğa Turizmi açısından Yavşan, Başkonuş, Ahırdağı (Karagöl, Yedikuyular, Çalıbalma, Milcan,) başta olmak üzere Ali Kayası, Fırınz, Döngel mağarası, Yeşilgöz, Tekir ilk aklıma gelen birkaç yer... Mesire alanları da hızla çoğalıyor. Nitekim belediyelerimiz bu konuda birbirleriyle yarış halindedir. Yıllarca Kapıçam ve Kılavuzlu mesire alanlarıyla yetinmeye çalışırken, şimdi Belediyelerin yaptıklarıyla ve yapım aşamasında olanlarla isimlerini sayamayacağım kadar çok mesire alanımız oldu.

Baraj göllerimiz de oluşturdukları güzelliklerle önemli bir turizm alanımızdır. Yelken, Sörf, Kano gibi su sporları için mükemmel bir alt yapı oluşturan Menzelet, Kılavuzlu ve Sır Barajları çok önemli turizm proje alanlarımızdır.

Uludaz Tepesi'nin uğur böcekleri en favori ekoturizm projemizdir. 2300m. rakımda konaklayan "Yedi Noktalı Uğur Böcekleri" ilginç konuları ve güzellikleriyle turistleri hayran bırakıyor. Bu arada bu güzelliklerin farkındalığını sağlayan fotoğraf sanatçılarımıza ve dağcı arkadaşlarımıza da teşekkür borçluyuz.

Şehrimiz, ılıman ve yağışlı Akdeniz İklim Kuşağı ile Doğu ve Güneydoğu'nun kurak kara ikliminin birleşim noktasında bulunduğu için endemik bitkiler açısından çok zengin olup yukarıda söz ettiğim Yavşan, Başkonuş ve Ahır Dağı bu zenginlikleriyle zirve yaparken, biz insanlar, endemik bitkileri yok etmek için elimizden gelen her türlü tahribatı yapıyoruz. Hayvan otlatmadan tutun da araç tekerlekleriyle ezmeye kadar çeşitli zararlar veriyoruz.

Örneğin Başkonuş'taki Sersem Yaylası leyleklerin göç zamanı konaklama yeridir. Şimdi leylekler gelmez oldu. Yine buralarda serbest dolaşan geyikler başka yerlere kaçıyor. Bunlar için acil koruma tedbirleri alınmalıdır. Endemik bitkiler ve doğal yaban hayvanları ekoturizm içinde turist çeken en önemli unsurlardan bir kaçıdır. Bu arada Gâvur Gölü'ne de eskisi gibi kuşların gelmediğini hatırlatmakta fayda görüyorum. Maalesef doğayı tahrip ederken en ufak bir müdahale görmüyoruz.

Ekoturizm derken çevreyi koruma ve doğanın sürdürülebilirliğini öne alıyoruz. Doğayı korumak, Yüce Allah'ın bizlere sunduğu nimetlere sahip çıkmaktır.

Yelpazeyi açıp ilçelerimize gidersek, oralarda da muhteşem doğal güzellikler, tarihi alanlar ve kültür zenginliklerimiz olduğunu görüyoruz. Sadece Afşin'deki Ashabı Kehf (Yedi Uyurlar Mağarası) şehrimiz için en önemli turizm alanıdır. Afşin deyince Binboğa Dağları aklıma geldi. Dağlarımızın ayrı bir turistik değeri var.

Berit, Engizek, Düldül, Amanoslar o kadar farklı ve değerli yerlere sahipler ki anlatmaya yerim yok. Elbistan'da Pınarbaşı mutlaka görülmelidir. Ceyhan nehrinin doğduğu yeri görmek tipik bir Ekoturizm örneğidir. Andırın kaleleriyle ve yeşil doğasıyla ekoturizm için bakir bir bölgedir. Sadece Andırın ve yaylalarını anlatmaya kalksam kitaplara sığmaz. Türkoğlu

için Gavur Gölü'nü mü anlatsak, yaylalarını mı yazsak?... Pazarcık'ta da öyle... İlçelerimiz de şehir merkezi gibi tarih, doğa ve kültür hazinesi... Nurhak derken kendisi yayla zaten. Ekinözü için içmece demek yetiyor ama yaylaları ve soğuk subaşları da bambaşka... Şu an için aklıma gelmeyen o kadar çok yerimiz var ki..."Şunu da unutmuşsun" diyenlerin affına sığınıyorum.

Ilıca da tek başına yıllardır turizm yükümü zü taşıyor. Yol sıkıntılarına rağmen hem termal suyu hem de yaylaları ile bir numara olmaya devam ediyor. Yol projeleri gerçekleştiğinde yıldızı daha da parlayarak turizmimize güç katmaya devam edecektir. Döngel Mahallemizde, Sır Baraj Gölü kenarındaki termal tesisler turizm için yeni umudumuz oldu.

Zaman içerisinde Yavşan, Döngel ve Başkonuş Yaylası ekseninde önemli bir ekoturizm hareketi göreceğimize inanıyorum. Şehrimizde ilk ekoturizm çalışmasını Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğü Başkonuş Yaylası'nda gerçekleştirdi.

Başkonuş Orman Parkı civarında yapılan bisiklet yolu, yürüyüş yolları ve seyir terası Türkiye'de örnek olmuştur. Turizm bir ekip işi olup, Devlet, Belediyeler, Yerel Halk ve işinsanları el ele vermelidir.

Ben ve Mar Dağ derneğimizdeki doğasever arkadaşlarım, merkezde ve ilçelerimizdeki güzellikleri sık sık gezdiğimiz için hepsini anlatmaya kalksam kitaplar yazabileceğimi biliyorum. Şehrimizin her yerindeki soğuksu başlarını, kültürel ve doğal güzelliklerini tek tek sayabilirim. Gerçekten Yüce Allah bu şehre nimet dağıtırken torpilli davranmış. Bu nedenle ne kadar şükretsek azdır.

Ekoturizm İçin Ne Yapmalıyız?

Şu ana kadar Kahramanmaraş'ın ekoturizm potansiyelini anlatmaya çalıştım. Yazdıklarım kafamdakilerin onda biri bile değil. Yukarıda belirttiğim gibi her ilçemizin doğal güzelliği ve kültürel yapısı ayrı bir kitap olur. Eksiklerimiz için beni mazur görün. Dergimizdeki sınırlı sayfaya ancak bu kadarını yansıtabildim.

Kahramanmaraş'ta ekoturizm için neler yapabiliriz?

Öncelikle koruma tedbirlerini artırmalıyız. Endemik bitkilerin ve doğal yaban hayatının olduğu yerlere araç giriş çıkışını yasaklamalıyız. Buralarda gezerken çevrenin korunması için gerekli uyarıların ve ceza uygulamalarının mutlaka yapılması gereklidir. Bunlar yerel halka anlatılmalıdır. Bu konuda hata yapanlara siyasetçilerimiz destek çıkmamalıdır. Doğada gezmenin, temizlik ve sessizlik temel alınarak yapılması gerektiğini yerel halka ve turistlerimize anlatmalıyız. Yine bu alanlara yakın bölgelerde konaklama kapasitemizi, otel, kır evi, çadır ve karavan kampı olarak artırmalıyız.

Koruma ve kaliteli konaklama şartları sağlandıktan sonra sıra tanıtım ve turist çağırmaya geliyor. Bundan sonrası da reklâm, medya ve basın ilişkileridir.

Öncelikle basınımız için özel geziler düzenleyerek ekoturizm alanları gösterilip yaşatılarak tanıtılmalıdır. Basın mensupları yaşayarak gördüklerini daha etkili olarak anlatıp tanıtmaktadırlar.

Güçlü turizm ortamı oluşunca da reklâm pastası da kendiliğinden oluşacaktır.

Bir 12 Şubat Kurtuluş Bayramı daha yaşanırken Kahramanmaraş için bir şeyler yapabiliysek ne mutlu bize. Şehitlerimiz bu şehri bizlere özgür yaşayabileceğimiz bir vatan olarak bırakabilmek için kendilerini feda ettiler. Öyleyse bizler de bu şehrin değerlerini yüceltmek için çalışarak, onlara layık olmalıyız.

Onikişubat Kurtuluş bayramımız kutlu olsun...

VEFA

Ravza Gül HAMZA

İnsan, bu dünyaya geldiğinden beri gurbetlidir. Çünkü dünya, insanın kalıcı olarak geldiği, ait olduğu yer değildir. Bu dünya gurbetinde zorlanmayalım, yolumuzu şaşırılmayalım diye Allah, bize yol göster ki ve yardımcı olarak Peygamberler ve Kutsal Kitaplar gönderdi.

Bir anlamda yaratılışımızdan beri hep gurbetlik çekeriz. Ayrı kaldığın sevdiklerinin özlemiyle, gittiğin yerde tek başına kalışınla zorluklar yaşarsın ve tutunacak dal ararsın. Bu gurbet duygusunu yaşamak için yurt dışına gitmek gerekmiyor, doğup büyüdüğümüz şehirden de uzak kalmak, bizim için gurbet oluyor. Özellikle de öğrenciyken ve okumaya ailenizden uzakta bir yere gidiyorsanız o tutunacak dala daha çok ihtiyacınız oluyor. Gittiğiniz yerde kendi memleketinizden birini görmek insana mutluluk veriyor.

Ben de Ankara'da okuyan bir öğrenciyim. İlk defa böyle büyük bir şehirde yaşayan ve ilk defa ailemden uzakta kalıyorum. Burada tek başına olduğunu hissetmek yaşamayı daha zorlu hale getiriyordu. Ankara'da kurulan Kahramanmaraş Eğitim Vakfı benim gibi Kahramanmaraş'tan Ankara'ya okumaya gelen gençlere maddi ve manevi destek oluyor. Evet, maddiyat günümüzde özellikle bir öğrenci için çok önemli elbette, ancak daha da önemlisi manevi destektir. Manevi olarak bir öğrencinin yanında olmak, onun sıkıntılarında yanında olmak ve çözmesine yardımcı olmak, gurbette ailesinden uzak olduğu için yalnız hissetmesin diye açabileceği bir kapının olduğunu göstermek ve hissettirmek her şeyden önemlidir. Tabii ki en önemlisi de bize gösterilen bu iyiliğin, desteğin karşılığını bizim de ileride öğrencilere maddi ve manevi destek olarak vefa borcunu ödememizdir. Böyle bir kuruluşu kurmak, destek bulmak çok zordur. Ancak daha da zoru onu devam ettirmektir.

Kahramanmaraş Eğitim Vakfı, işte böyle güzel amaçlarla ve zorlu emeklerle kurulmuştur. Bizi evimizde gibi hissettiren vakfımızı daha çok gençle buluşturabilmek için, vefa borcumuzu ödeyebilmek için çalışacağız. Maraş nasıl milli mücadelede diğer vatan topraklarına mücadelesiyle örnek olduysa biz de Kahramanmaraş Eğitim Vakfı gibi kuruluşları destekleyerek hatta artmasına vesile olarak örnek olacağız. Kahramanmaraş Eğitim Vakfı gibi kuruluşların artması dileğiyle...

SEVGİNİN ÖLÇÜSÜ

Mehmet ÇAM

Türk kültürünü unutturmamaya kararlıyız. Bu bağlamda Kahramanmaraş yaylalarında, dağ köylerinde dedelerin torunlarına anlattığı bir öyküyü Türkçe kökenli sözcüklerle anlatacağım.

Bir varmış, bir yokmuş .... Çok çok eskiden...

Kafdağının arkasındaki uzak bir yerde bir il varmış. Bu ilin beyinin 3 oğlu varmış. Bey bir gün oğullarının kendisini ne ölçüde sevdiğini sınamak istemiş. Bu nedenle de, oğullarını yanına çağır-
mış.

Oğullar kendi aralarında “babam bizi neden çağırıyor?” diye konuşarak kaygı içinde beyin karşısına gelmişler.

Bey;

- Oğullarım!... Bana duyduğunuz sevginin büyüklüğünü bilmek istiyorum.

Sırayla yanıt vermeye başlamış çocuklar. Önce büyük çocuk yanıt vermiş;

- Baba ben seni bal gibi seviyorum.

Bu yanıtı alan baba çok sevinmiş. Mutlu olmuş. Büyük oğluna sarılmış ve oğlunun alınından öpmüş. Yüzündeki gülümseyle;

- Sağol oğlum!... Bal çok değerli ve tatlıdır, beni çok sevdiğini gösterdin.

Bey, büyük oğlundan güzel yanıt aldıktan sonra mutlu olarak ortanca oğluna dönmüş;

- Sen söyle bakalım oğul. Senden de gökçek bir yanıt bekliyorum.

Ortanca oğul babasını daha çok mutlu etmek umuduyla daha değerli bir yiyecek söylemem gerek diye düşünerek;

- Ben de seni pekmez kadar seviyorum baba.

Bey bu yanıtta da çok kıvanç duymuş. Çok mutlu olmuş. Ayağa kalkıp ortanca oğlunun boynuna sarılmış. Oğlunu öpmüş, koklamış. Daha sonra da büyük ve ortanca oğullarına dönerek;

- Siz de benim için çok değerlisiniz. Ülkemin geleceğisiniz.

Bey, “Oğullarım beni çok seviyor. Bana değer veriyor” diye düşünerek küçük oğluna dönmüş. Aynı soruyu küçük oğluna da sormuş.

Küçük çocuk, babasının sevincine sevinç katabilecek, mutluluktan ayağını yerden kesecek yanıtı vereceğini düşünerek;

- Baba!... Ben de seni tuz gibi seviyorum.

Baba bunu duyunca beyninden vurulmuş dönmüş, küplere binmiş. Sinirden süslü koltuğunu yumruklamaya başlamış. Bağır-
mış. Çağır-
mış.

- Yıkıl karşımdan, ilimi, yurdumu terk et. Gözüm görmesin seni. Artık senin gibi bir oğlum yok benim.

Küçük oğlan neye uğradığını şaşır-
mış. Babasının neden sinirlendiğine bir anlam verememiş. Babasına tuzun değerini anlatmaya çalışmış, tuzsuz hiçbir yemeğin olmayacağını, aşın ekmeğin tuzsuz yapılamayacağını, pekmezle karın doymayacağını, balın karın doyurmayacağını anlatmaya yeltenmiş. Ancak, bey sinirden oğlunu hiç duymamış bile. Oğlunu attır-
mış kapı dışına...

Küçük oğul, yüzünde üzüntü izleri, usunda babasının tuzu değersiz görmesinin verdiği karışıklık ile anasının yanına gitmiş. Anasına olanları tek tek anlatmış.

Anası;

- Oğlum, canımın içi, yürek yaram. Senin gitmene yüreğim dayanmaz ancak babana da engel olamam. Yolda birçok korkunç ve yırtıcı yaratıklar-
larla karşılaşacaksın. Al bu tarağı, yağı ve külü. Sakın ola yanından ayırma. Yolda yaratıklar sana saldırırsa bunları arka tarafına doğru at. Bunlar seni koruyacaktır.

Anası oğluna bir tarak, bir küçük şişe yağ ve çıkınlanmış bir avuç kül vermiş. Daha sonra da oğlunu gözyaşlarıyla uğurlamış.

Oğlunun gitmesi anasının canından can koparmış, yüreğine kara taş oturtmuş, oğlunun gidişi anasının içinde iyileşmeyen bir yara açmış.

Küçük oğlan istemeye istemeye ilinden ayrılmış.

Az gitmiş,
uz gitmiş,
dere tepe düz gitmiş,
derelerden sel gibi,
tepelere yel gibi gitmiş....

Sonunda bir arpa kılıcı kadar yol gitmiş...

Giderken de anasının kendisine verdiği tarak, yağ ve külü düşünmüş.

- "Bunlar ne işe yarar ki. Bunlar herkesin evinde barkında bulunan sıradan, değersiz şeyler." diye fısıldamış kendi kendine.

Küçük oğlan, uzun süre sonra güneş batıp ortalık karardığında türlü türlü kocaman ağaçlarla dolu bir ormana ulaşmış. Ormanda kişinin içini ürperten, kişilere korku salan görüntü varmış. Küçük oğlan bu ormanda ürkerken, korkarak ilerlerken, birden dağı taşı inleyen, kayalıklarda yankı yapan kulakları yırtan bir ses duymuş. Bu ses ne ayı sesi gibi, ne de deve sesi gibiymiş, bu ses ne bir erkek sesi gibi, ne de bir kadın sesi gibiymiş. Bu ses ne şimşek çakması, ne dalga çarpması gibiymiş.

Küçük oğlan arkasına baktığında ağaçları, taşları ayağının altında ezerek gelen iri ve korkunç kara örümcekleri görmüş. Kara örümcekler bir adım attığında ırmağı geçiyor, yere bastığında deprem oluyormuş gibi yer yerinden oynuyormuş. Küçük oğlanın arkasından koşarak kara örümcek sürüsü geliyormuş. En önde gelen kara örümceklerin önderi bağırmış;

- Gel buraya küçük çocuk. Karnımız çok acıktı, seni yiyeceğiz

Küçük oğlanın korkudan eli ayağına dolaşmış, küçük oğlan ne yapacağını bilememiş. "Kara örümcekler beni yutacak. Bittim ben. Yaşamım burada son bulacak" diye düşünerek gözlerini kapatıp olduğu yerde çivi gibi kala kalmış. Bu sırada birden anasının verdiği tarak aklına gelmiş.

Kuşağındaki tarağı çıkarması ile arkasına doğru fırlatması bir olmuş. Tarak yere düşer düşmez olanlar olmuş. Çevreyi kocaman, dam boyununda dikenler bürümüş.

Kara örümcekler adım attığında dikenler ayaklarına saplanıyor, kara örümceklerin ilerlemesine engel oluyormuş. Böylece, kara örümcek ordusu dikenler içine saplanıp kalmış. Kara örüm-

cekler acıdan kıvranıyor, bir adım daha atamıyormuş.

Bunları gören küçük oğlan, şaşırarak kalmış. Anası ona tarak vererek kara örümceklerin önüne set çekmiş, ağıl örmüş, sevgili oğlunun canını korumuş. Küçük oğlanın usuna, anasının kendisine kol kanat gerdiği, canı yandığında çözüm bulduğu, üzülmesinde sorunlarını paylaştığı, üşümesinde ısıttığı eski günler gelmiş. Daha sonra da "Anam yanımda yok ama beni korumayı sürdürüyor" diye düşünmüş.

Küçük oğlan, bir süre uzaklara daldıktan sonra kendine gelmiş ve yola koyulmuş...

Küçük oğlan...
gece gitmiş,
gündüz gitmiş,
günlerce,
aylarca yol gitmiş,

vara vara ıssız, susuz bir çöle varmış. Bu çöl, dağı, deresi, ağacı, çalısı olmayan dümdüz dökük bir yermiş. Bu uçsuz bucaksız çölde küçük oğlan uzunca bir yol gitmiş, acıkmış, susamış, yorulmuş. Kısacası, küçük oğlan bitmiş ama yol bitmemiş.

Tam bu sırada küçük oğlanın arkasında bir yılan sürüsü belirmiş. Yılanların, gözlerinden ışıklar fışkırtıyor, çatal dilleri metrelerce ileriye uzanıyor, sesleri çölü inletiyormuş. Bu kocaman yılanların ev boyunda kafaları varmış...

Küçük oğlan açlığı, susuzluğu unutmuş, canının korkusuna düşmüş. Yılan sürüsünden kurtulmak için koşmaya başlamış. Küçük oğlan kaçmış, yılanlar kovalamış. Yılanlar kocaman ağızlarını açmış, dillerini olabildiğince ileriye uzatmış, tam küçük oğlanı yakalayacaktı ki... Küçük oğlanın usuna anasının verdiği kül gelmiş.

Küçük oğlan hızlıca külü arkasına doğru savurmuş. Kül kocaman bir toz bulutuna dönüşüp çevreye dağılmış. O sırada bir de karayel çıkmış ve göz gözü görmez olmuş. Yılanların küçük oğlanı görmesini bırakın, yılanlar kendi burnunun dibini bile göremez olmuş. Bu kargaşa içinde yılanlar birbirlerine dolaşıp kalmış.

Küçük oğlan, böylece yılan saldırısını da savmış. Küçük oğlan önüne baktığında ise tertemiz, pırıl pırıl bir hava görmüş. Çocuk "Yine canımı anamın yardımı ile kurtardım" diye düşünerek, içi rahatlamış biçimde yoluna devam etmiş.

Küçük oğlan
Biraz koşmuş,
Biraz yürümüş,
Biraz uçmuş,
Biraz kaçmış,
Biraz oturup dinlenmiş,
Düşmüş, kalkmış...

Çok uzun yol yürüdüktan sonra önüne yüksek bir dağ çıkmış, dağdan aşmak için tırmanmaya başlamış. Döne döne çıkıyormuş.

Çıkmış çıkmış, taşa basarak, kayaya tutunarak, çalıda dolaşarak çıkmış.

Tam dağdan aşacağı sırada arkasından kulağını patlatan bir ses duymuş, küçük oğlan dağ yıkılıyor sanmış.

Dönüp baktığında da kendisine doğru taştan taşa atlayarak şimşek gibi gelen yaratıkları görmüş. Yaratıkların bastığı yerdeki kayalar yuvarlanıyor, toz dumana karışıyor, dağ yerinden oynuyor gibiymiş. Bu kuş uçmaz dağlarda yaşayan korkunç yaratıkların dişleri kazma gibi, gözleri top güllesi gibi büyükmüş.

Kurşun hızıyla gelen yaratıklar zıplayıp küçük oğlanın üzerine çullanacağı sırada küçük oğlan anasının verdiği yağdı boşaltmış dağdan aşağıya. Yağın yere dökülmesi ile dağın yamacı yılan sırtı gibi kaygan bir uçuruma dönüşüvermiş. Adım atan yaratığın ayağı kayıyor, yaratıklar kocaman kayalarla birlikte yuvarlanıp dağın dibini boyluyormuş. Korkunç yaratıkların hepsi teker teker yuvarlanıp gitmiş. Sonunda yaratıkların tümü dağın dibinde üstü üstüne yığılıp kalmış.

Küçük oğlan bir kere daha anasının armağanlarını anımsamış.

Dağın doruğunda oturup biraz soluklanan küçük oğlan, dağın diğer yanına baktığında küçük ve düzenli bir oba görmüş. Küçük oğlan bu obada iyi kişilerle karşılaşmanın umudu ile dağdan aşağıya hızlıca inmiş. Obaya varınca düzenli bir biçimde, yan yana, ip gibi dizilmiş konutlardan ilkinin kapısını çalmış. Kapıyı başında yağlığı, üzerinde çiçek işlemeli üç eteği ile ilk bakışta sıcakkanlı olduğu anlaşılan tatlı mı tatlı bir nene açmış. Nene, karşısında yabancı küçücük bir oğlan görünce şaşırılmış. Nenenin töresine göre kapıda konuk bekletilmemiş. Bu nedenle şaşkınlığını atar atmaz, eliyle göstererek küçük konuğu hemen içeri buyur etmiş.

- Buyur Tanrı konuğu... Körpe kuzu...

Küçük oğlan, ilinde görmediği bu sıcak karşılama karşısında şaşırarak, konaklayabileceği bir ev bulduğu için de sevinerek içeriye girmiş. Nene, küçük oğlanın minderini serdikten sonra buz gibi bir ayran getirmiş, konuğunu ağırlamış. Yemekler, aşlar vermiş. Küçük oğlanın karnını iyice doyurmuş. Nenenin ülkesinde gelen konuğa aç mısın? diye sorulmazmış. Tanrı ne veriyse yedirilir, içirilirmiş. Yolu bu ülkeden geçen herkes aç susuz çıkmazmış.

Buz gibi dağların soğuşunu yiyen, aylarca gitmediği yolun açlığını çeken küçük oğlanın ısındığını, karnının doyduğunu gören nene sormuş;

- Nerden gelip nereye gidersin oğul.

Küçük oğlan, babasının kendisini kovduğunu, anasının kendisini göndermek istemediğini, yolculukta korkunç kara örümceklerden, yılanlardan, yaratıklardan kurtulduğunu tek tek anlatmış. Sonunda da gidecek yerinin olmadığını, gezgin gibi dolandığını anlatmış.

Nene, küçük oğlanın durumuna üzülmüş. Babasının yaptığı kötülüğe de kızmış. Tanışma söylesisi bittikten sonra küçük oğlana tertemiz konuk yatağını sermiş. Küçük oğlan o gece deliksiz bir uyku çekmiş ve yolcuğunun yorgunluğunu atmış. Sabah kalkınca da nene küçük oğlana bir öneride bulunmuş.

- Oğul, benim kimim kimsem yok, sen benim yanımda kal, ağıl almayan davarım, körpem, oğlağım, keçim var. Yaşlandı artık, belim büküldü. Gözlerime duman indi, dizlerimi sızı bürüdü. Davarla, oğlakla ilgilenecek gücüm kalmadı. Gel sen benim yanımda kal. Sen benim oğlum ol. Varım yoğum senin olsun.

Küçük oğlan, bu güzel öneriyi sıcakkanlı neneden aldığı için çok mutlu olmuş ve düşünmeden "evet" demiş. O günden sonra da nenedi öz nenesi, nenenin tüm varlığını da kendi varlığı bilmiş.

Küçük oğlan ile nene dirlik-düzen içinde yaşayıp giderken günlerden bir gün ülkenin hakani ölmüş. Bu nedenle ülkenin her yerine, kıyıda köşede kalan oymaklara, obalara çağırmaçlar gönderilerek yeni hakan seçimi yapılacağı duyurulmuş. Seçim günü gelmiş çatmış. Herkes ülkenin toplantı alanında biraya gelmiş.

Ulusun öncüsü aksakallılar, seçim kuşunu uçuracaklar, kuş kimin başına konarsa hakan o olacakmış. Aksakallılar, şol gökleri kaldıran, donatıp da dolduran, ol deyince olduran yüce Tanrı'nın adıyla kuşu uçurmuşlar. Kuş havalanmış, alanda bekleyen kişilerin üzerinde birkaç kez dolanmış. Daha sonra da varıp küçük oğlanın başına konmuş. Bunu görenler kendi arasında fısıldaşmaya, homurdanmaya başlamış. Kendi aralarında "olmaz, olamaz, küçücük oğlandan hakan olmaz" demişler. Bu söylentiler, bu karşı çıkmalar aksaklıkların kulağına kadar ulaşmış. Aksakallılar, düşünmüşler, taşınmışlar, sonunda, ulusun isteğini uygun bulmuşlar. Seçimin yarın bir daha yapılacağını duyurmuşlar.

Gün doğmuş,
gün doğmuş,

tünekler dolup boşalmış. Uyuyanlar uyanmış ve hakan seçimi için toplantı alanına akın etmiş. Toplananlar arasında nene ve küçük oğlanda varmış. Aksakallılar, el açıp yüce Yaratıcıya yakarıp kuşu uçurmuşlar. Kuş kimin başına konacağını çoktan usuna koymuş gibi kanat çırpıp yükselmiş ve doğruca gidip küçük oğlanın başına konmuş. Kuş seçimini yapmış, hakan küçük oğlan olacak. Ancak, kimileri bu duruma yine karşı çıkmışlar.

- Olmaz. Çocuktan hakan olmaz. Nerede görülmüş çocuktan hakan olduğu...

Aksakallılar, ulus içinde ikilik oluşturmamak için, ülkede yaşayanların tümünün hakanı benimsemesi için seçimin bir daha yenilenmesi konusunda kesin yargıya varmışlar.

Ertesi gün hakanı seçmek için yine toplanmışlar. Aksakallılar, kuşu uçurmuşlar. Kuş uçmuş, yükselmiş, havalanmış, dönmüş dolanmış, varıp bir daha küçük oğlanın başına konmuş. Kuşun üç uçuşunda da varıp küçük oğlanın başına konması alanda bulunanları düşündürmüştü. "Bu işin başka çıkar yolu yok. Küçük çocuk hakan olacak. Bunda da vardır bir öğüt verici neden" demişler. Aksakallılar küçük oğlanın hakan olduğunu onaylamış ve bu güzel muştuyu ülkenin her yerine duyurmuş.

❖

Yeni hakan seçildiği için büyük bir toy düzenlenecek, gösteriler yapılacak, türlü türlü yemekler verilecekti. Dört bir yana ulak gönderilerek acundaki ülkelerin hakanları, illerin beyleri yapılacak toya çağrılmış. Çağrılanlar arasında küçük oğlanın babası da varmış.

Ülkelerin hakanları, altın, pusat gibi değerli armağanlarla küçük oğlanın otağına gelmişler. Küçük oğlan, babasını tanımış ancak babası oğlanı hatırlayamamış.

Küçük oğlan, aşçılara "Babamın yemeğine tuz atmayın" buyruğunu vermiş.

Hakanların bu güzel yemekleri yedikçe yiyesi geliyormuş. Yemeklerin tuzları öyle orantılı atılmış ki ne çokmuş, ne de azmış. Yemeklerin tadı hakanların damağında kalıyormuş.

Hakanlar parmaklarını yiyecek gibi oluyormuş.

Ancak, küçük oğlanın babası öteki hakanlar gibi düşünmüyormuş. Yediklerinden tat alamadığı için yüzü de gülmüyormuş. Dayanamayıp sormuş;

- Bu yemeklerin neden tuzu yok?, bu yemeklerin tadı saman gibi, biz sığır mıyız? bu bize yapılmış büyük bir saygısızlıktır.

Bunu duyan hakanlar şaşırılmışlar ve karşı çıkmışlar

- Yok, öyle değil, bizim yemeklerimizin tadı da var, tuzu da var. Bu aşlar hayatımızda yediğimiz en güzel yemekler.

Bu konuşmalardan sonra küçük oğlanın babası yalnızca kendisinin yemeğinin tuzsuz olduğunu anlamış. Oğul atılmış ve babasına dönerek;

- Siz tuzu sevmezsiniz, hatta siz tuzdan tiksiniyorsunuz. Bu nedenle bende sizin yemeğinize tuz attırmadım. Küçük oğlunuz sizi tuz kadar sevdiği için onu ilinizden kovdunuz.

Bey bunları duyunca karşısında oturan Hakan'ın kovduğu oğlu olduğunu anlamış. Utanmış, kızarmış, bozarmış, boynunu bükmüş. Bunu gören küçük oğlan ayağa kalkmış ve babasının yanına giderek elini öpmüş.

Babası ile oğlu dargınlığı, kızgınlığı, yanlışı bir tarafa bırakıp birbirlerine sarılmışlar, özlem gidermişler. Baba oğluna;

- Canım oğlum, kanım oğlum

- Senin usun keskin, fikrin gökçek imiş

- Ben bilemedim, ileriye göremedim.

- Tuz canmış, tuz önemliymiş, tuz değerliymiş.

Bundan sonra da baba ile oğlu barışmış. Günler geçtikçe aralarından su sızmaz olmuş. Yıllarca musmutlu yaşayıp gitmişler.

Bu öykü de dilden dile anlatılır olmuş. Babalar oğullarına, neneler torunlarına yüzyıllar.

COVID-19 PANDEMİSİNDE KONUT BALKON VE BAHÇELERİNDE KAHRAMANMARAŞ HALKININ DENEYİMİ

Dr. Esra BAYAZIT SOLAK

Peyzaj Mimarı

1. GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde ekonomik gelişme, kültürel ve teknolojik değişimler, salgın hastalıklar gibi birçok faktör kentleri ve insanları etkilemektedir. Özellikle son yüzyılda, Dünya’da yaşanan birçok salgın hastalık, insanlığı tehdit etmektedir. Bu hastalıklar arasında olan COVID-19 virüsünü Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 11 Mart 2020 tarihinde “küresel salgın” olarak tanımlamıştır (WHO, 2020). Türkiye’de ilk vakanın 11 Mart 2020 tarihinde açıklanmasıyla küresel salgına dâhil olmuştur (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020).

COVID-19, bir solunum yolu hastalığı olmasından dolayı kişiler arası fiziksel temasın azaltılmasına yönelik ulusal ve uluslararası birçok önlem alınmıştır (WHO, 2020). Bu önlemler kapsamında açık-yeşil alanlarının kullanılması dahi kısıtlanmış, insanlar evlerinde daha fazla vakit geçirmiş, pencereden, konut balkonundan ya da bahçesinden çevre ile sosyal etkileşim sağlamıştır. Evde kalma dönemi boyunca doğadan soyutlanan insanlarda, fiziksel ve psikolojik sağlık sorunları ortaya çıktığı görülmüştür (Litman, 2020; WHO, 2020; Yao ve ark., 2022). Doğaya ve yeşile erişimin, fiziksel sağlığın geliştirilmesinde ve zihinsel sağlığın korunmasında önemli bir etken olduğu bildirilmiştir (Gascon ark., 2015; Van den Bosch ve Ode Sang, 2017).

Kentlerdeki nüfus ve yapılaşma yoğunluğu, yüksek katlı konutlar, park ve bahçelerin dağılımındaki yetersizlikler ve büyük yeşil alanların yürüyüş mesafesinde olmaması (Velarde ark., 2007), sosyal mesafe ve izolasyon süreci boyunca konut, balkon, site veya konut bahçesi kentte yaşayan bireyler için fiziksel ve psikolojik yönde önemli bir ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Bu bağlamda Kahramanmaraş kentinde anket çalışması ile Kahramanmaraş’ta yaşayan bireylerin, COVID- 19 pandemi sürecinde konutların dışarı açılan balkon, teras ve bahçe mekanları üzerine deneyimleri, düşünceleri ve istemlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Pandemi sonrasında da Kahramanmaraş kentinde bu mekânların tasarlanması ve planlanması kararlarında önerilerin getirilmesi amaçlanmıştır.

2. MATERYAL VE METOD

Araştırma alanını Kahramanmaraş kenti, araştırma evrenini Kahramanmaraş’ta yaşayan 18 ve üzeri yaş aralığındaki, çalışmanın amacı konusunda bilgilendirilmiş bireyler oluşturmaktadır. Pandemi kısıtlamaların devam etmesinden dolayı anketler Google Forms üzerinden hazırlanan formla katılımcılara çevrimiçi olarak (e-posta ve whatsapp uygulaması) 11.05.2020 ile 14.03.2021 arasında gönderilmiş ve veriler toplanmıştır. Araştırmanın örnekleme yöntemi basit tesadüfi örnekleme yöntemi ve örneklem grubunun evreni temsil gücünü (örneklem büyüklüğü) hesaplamada güven aralığı %95 ve hata payı %5 olarak kabul edilmiştir.

Araştırma anket sonuçlarının değerlendirilmesi ve analiz edilmesinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 28.0 istatistik deneme programı kullanılmıştır. Çalışma kapsamında anket verileri frekans analizi, yüzde analizleri ile değerlendirilmiştir.

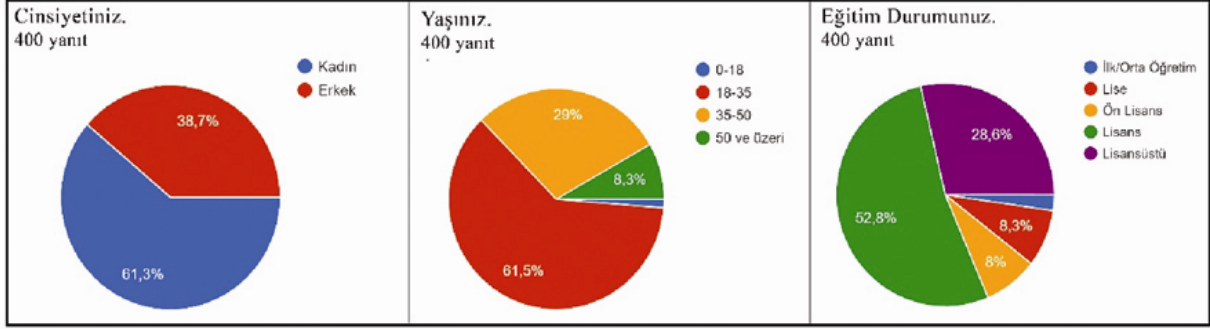

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan ve analiz sürecine dâhil edilen 400 katılımcıdan elde edilen demografik veriler Şekil 1’de sunulmuştur. Anket sonuçlarına göre katılımcıların demografik bilgiler ile ilgili dikkat çekici özellikler şu şekilde özetlenebilir:

Araştırmaya katılan bireylerin kişi %61,3’ü (245) kadın, %38,8’i (155) erkek bireylerden oluşmaktadır (n=400). Katılımcıların çoğunluğunu (%61,5) 18-35 yaş aralığında, %29’unu 35-50 yaş aralığı, %8,3’ünü 50 yaş ve üzeri bireyler oluşturmaktadır.

Katılımcıların %52,8’inin lisans düzeyinde eğitim alanlar %28,6’sının ise lisansüstü eğitim aldığı, %8’inin ise ön lisans eğitimi aldığı saptanmıştır (Şekil 1).

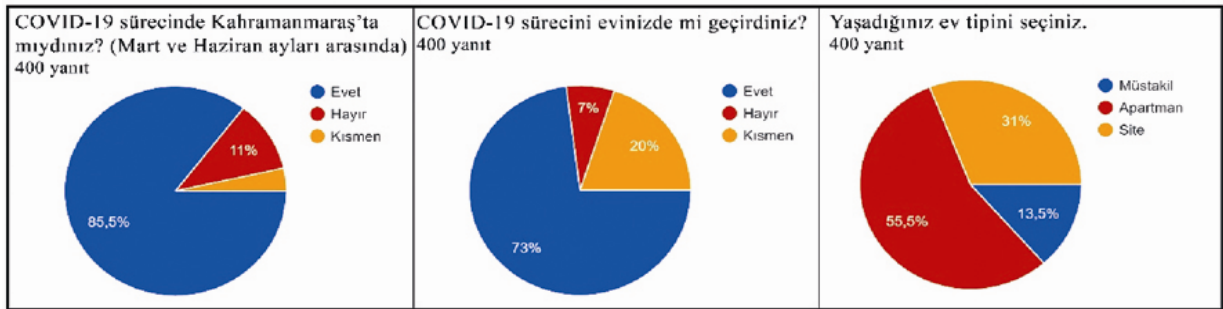

Şekil 1. Katılımcıların demografik verileri.

Anket formunun ilk bölümünde yer alan demografik sorulara ek olarak pandemi döneminde katılımcıların yaşadıkları ev ve kentle ilgili sorular da yer almaktadır.

Katılımcıların %85,5’inin Kahramanmaraş’ta olduğu, %11’inin ise farklı şehirlerde olduğu, %73’ünün bu dönemi evlerinde geçirdiği belirlenmiştir.

Katılımcıların %29,1’inin apartmanda, %16,3’ünün sitede, %7,1’inin ise müstakil evde yaşadıkları anket verilerinden elde edilmiştir (Şekil 2).

Şekil 2. COVID-19 dönemi genel soru verileri.

Anket çalışmasının “konut bahçesi” üzerine bölümünde elde edilen veriler neticesinde katılımcıların %65,1 oranı yaşadıkları konutta bahçe alanına sahipken kısmen bir bahçesi olan katılımcılar %9,4 oranındadır. Yaşadıkları konutta hiç bahçesi olmayanlar ise %25,6’dır (n=400).

Katılımcıların çoğunluğunun bahçe alanına sahip olduğu (f=257) saptanmıştır. Pandemi döneminde bir bahçe alanına sahip olmak isteyen katılımcılar %94,2 oranındadır. Bahçe alanına sahip katılımcıların %45,4’ü bahçe büyüklüğünün etkinliklerini karşıladığı, %25,4’sinin etkinlikleri için yeterli büyüklükte olmadığını belirtmiştir (Şekil 3).

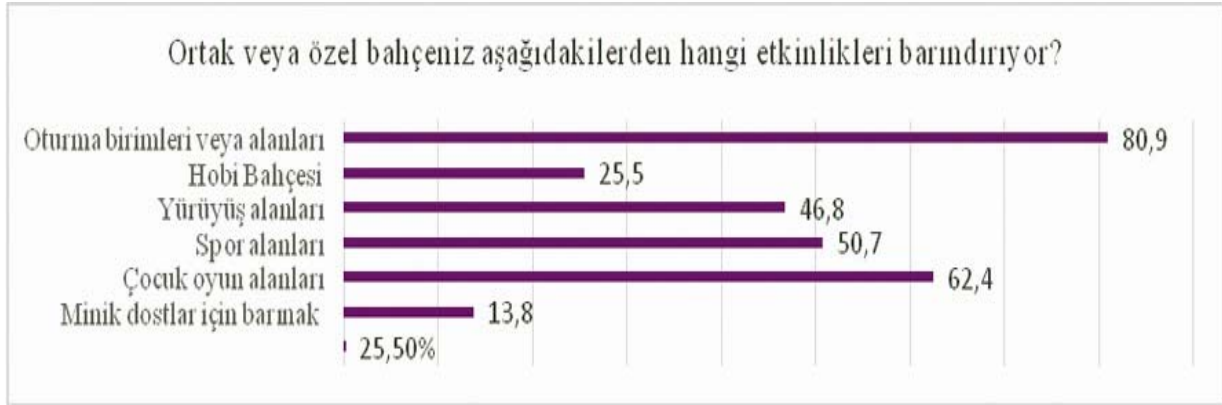

Şekil 3. Katılımcıların konut bahçesi üzerine genel soru verileri.

Anket formunda bahçe alanına sahip katılımcılara yöneltilen “Ortak veya özel bahçeniz aşağıdakilerden hangi etkinlikleri barındırıyor?” sorusuna verilen cevaplar Şekil 3’te yer verilmiştir.

Buna göre oturma alanları %80,9’lık oranla bahçe alanlarını en fazla yer verilen donatı olmaktadır. Çocuk oyun alanları %62,4 oran ile ikinci en fazla yer verilen donatıdır.

Spor alanları %50,7’dir, %46,8’ini yürüyüş alanları oluşturmaktadır. Katılımcıların %25,5’i hobi bahçesini, %13,8’i hayvanlar için barınak donatılarını belirtmişlerdir (Şekil 4).

Şekil 4. Katılımcıların bahçelerindeki etkinlik durumları (n=282).

Bahçeye sahip katılımcılara ankette açık uçlu soru olarak, bu etkinlikler dışında bahçelerinde olmasını istedikleri etkinlikleri ve donatıları yazmaları istenmiştir.

Katılımcılara sunulan mekân ve eylem seçenekleri arasında; bisiklet sürme alanları, bol ağaçlı yeşil alanlar, araç bakımı yapabilecekleri alanlar, büyük ağaçlar ve çiçekli alanlar, çim alanlar, meyve ağaçları ve sebze bahçeleri, ekim-dikim alanları, geniş oturma alanları, peyzaj alanları, genç ve yaşlı bireyleri için ayrı oturma alanları, yüzme havuzu, hobi bahçeleri, hayvan barınakları, barbekü alanı, spor etkinlik alanları, yürüyüş alanları, yapay gölet, kamelya, internet, yeterli sayıda otopark alanı, kütüphane, süs havuzu sunularak anket sonucunda katılımcı istemlerine ulaşılmıştır (n=144).

Anket katılımcılarının pandemi kısıtlamalarında konut bahçelerinde yaptıkları etkinlikler sırasıyla katılımcıların %65,5’i bahçeye hava almak, %53,5’i bahçede oturmak, %46,2’si yürüyüş yapmak olarak belirlenmiştir.

Spor faaliyetleri yapan katılımcılar %21,6 oranında, komşularla bahçede sosyalleşen %24,9 ve misafirleri bahçede kabul eden katılımcılar %18,7 oranındadır. Herhangi bir etkinlik yapmayan katılımcıların ise %27,6 oranında olduğu saptanmıştır (Şekil 5).

Şekil 5. Katılımcıların bahçede yaptıkları etkinlik durumları (n=273).

Anket çalışmasının "konut balkonu" üzerine bölümünde elde edilen veriler neticesinde katılımcıların %96,8 oranı (n=400) yaşadıkları konutta balkon alanına sahipken iki balkon alanına sahip olan katılımcılar %48,6 oranındadır. Katılımcıların %62,1 oranı daha büyük balkon alanı istediği (f=388) saptanmıştır. Pandemi sürecinde balkon kullanım süresi katılımcıların %31,8 oranı 1-2 saat; %23,3 oranı 3 saatten fazladır (Şekil 6).

Şekil 6. Katılımcıların konut balkonu üzerine genel soru verileri.

Katılımcıların pandemi sürecinde balkon kullanım etkinliklerinin özeti; %74,2 oranı hava almak, %63,3 oranı aile bireyleri ile vakit geçirmek, %53,3 oranı diğer zamanlara göre balkonu daha aktif kullandığı sonuçlarına ulaşılmıştır (Şekil 7).

Şekil 7. Katılımcıların COVID-19 sürecinde balkonu kullanma etkinlikleri (n=248).

Pandemi döneminde balkon kullanımlarının öneminin artması üzerine çalışma kapsamında balkon alanlarının tasarımı üzerine katılımcılara “Hangi meslek disiplini tarafından balkon tasarlanmalıdır” sorusu yöneltilmiştir. Peyzaj mimarı %42,1 oranında, iç mimar %29,4 oranında sonuçlar saptanmıştır (n=386). Peyzaj mimarlığı disiplini diğer disiplinlerden daha yüksek oranda tercih edilmiştir.

Şekil 8. Katılımcıların balkon tasarımında meslek disiplini verileri (n=386).

4. SONUÇLAR

COVID-19 pandemisi ile yeşil alanların önemini hatırlatmış ve yeşil alanlardan uzak kalınan bu dönem boyunca sosyal mesafe ve izolasyon kuralları göz önüne alındığında ev bahçeleri insanlar için oldukça önemli bir alan haline gelmiştir.

Pandemi döneminde bahçeler, bireylerin yaşamlarının bir parçası olmuş, sosyal hayatın merkezi haline gelerek ve sosyal ilişkilerin geliştirilmelerine olanak sağlamıştır. Bireyler balkon ve bahçelerinde bulunan bitkileriyle iletişim kurması, bahçelerde oturarak dinlenmesi, yemek yemesi veya çiçeklerini sulaması, bu dönemde kaybedilen yaşam kalitesini artırdığı gözlemlenmiştir. Bahçelerde yapılan aktiviteler ve bahçelerdeki bitkilerin insanların ruhsal ve bedensel sağlığını desteklediği görülmüştür. Kısıtlamalar nedeniyle eve kapanan insanlar bu mekânlarda daha rahat bir şekilde vakit geçirebilmiş, komşularıyla ve yakın çevresiyle ev ortamında bulunmadan sosyalleşebilmiştir. Gelecek senaryosunda böyle bir pandemi durumunun yaşanabileceği gerçeğiyle kentlerimizi ve konut alanlarımızı hazır etmemiz halk sağlığı için öncelikli olacaktır. Kahramanmaraş kentin de bireylerin deneyimlerinden ve istemlerinden yararlanarak konut alanlarında yeşille entegreli tasarımlara önem verilmesi gerekmektedir.

Pandemiden dolayı yayına iki sene ara veren değerli dergimizde, Kahramanmaraş kentinde bu sürenin nasıl geçtiğine dair bir çalışma ile değinmek istedim. Kahramanmaraş Eğitim Vakfı ailesine, yayın akışının hiç bozulmadan devam edeceği nice sağlıklı yıllar dilerim.

KAYNAKLAR

- Gascon, M., Mas, M.T., Martínez, D., Dadvand, P., et al. (2015). Mental health benefits of long-term exposure to residential green and blue spaces: A systematic review. *Int. Journal of Env. Research and Public Health*, 12(4): 4354–4379
- Litman, T. (2020). Pandemic-resilient community planning: Practical ways to help communities prepare for, respond to, and recover from pandemics and other economic, social and environmental shocks.
- T.C. Sağlık Bakanlığı, (2020)., <https://www.saglik.gov.tr/> (Erişim: 14.06.2020)
- Van den Bosch, M., & Sang, Å. O. (2017). Urban natural environments as nature-based solutions for improved public health—A systematic review of reviews. *Environmental research*, 158, 373-384.
- Velarde, M. D., Fry, G., & Tveit, M. (2007). Health effects of viewing landscapes—Landscape types in environmental psychology. *Urban forestry & urban greening*, 6(4), 199-212.
- WHO, (2020). <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public>. (Erişim Tarihi: 23.04.2020).

ZANATTAN SANATA KEÇE

Oya KARAKIZ

KEÇE

Keçe tarihinin en eski tekstil ürünüdür. Bazı memeli hayvanların (koyun, keçi, lama tavşan, deve) yününden elde edilen, yünün türüne ve kullanım özelliğine göre bazen ipek kadar yumuşak, bazende kaba ve sert yapılabilen keçe; kışın sıcak, yazın serin tutma özelliğine sahiptir.

Keçenin hammaddesi yündür. Mikroskopik ortamda incelendiğinde yünün taraksı bir yapıya sahip olduğu görülür. Bu yapısal özelliği nedeni ile sadece yün keçeleşir. Keçenin yapımında iki farklı yöntem kullanılır.

Geleneksel tepme keçe ya da ıslak yöntemle keçe yapımı; yünün nemli ortamda basınç yardımı ile form değiştirmesi tekniğine dayanır. İkinci yöntem; iğne keçe ya da kuru yöntemle keçe yapımıdır. Bu yöntem yünün iğne yardımı ile yün ya da farklı yüzeylere kaynaştırılmasıdır.

Keçe; çok iyi bir yalıtıcıdır. Nem, ısı, ışık ve sese karşı çok iyi koruyucudur. Bu özelliği sayesinde otomotiv sanayinden müzik aletlerine ev dekorasyonundan ve yalıtımdan plastik sanatlara kadar bir çok alanda kullanılmaktadır.

ZANAATDAN SANATA KEÇE TUTKUM

Anadolu'nun zengin el sanatları kültürü çocukluğumdan beri beni büyülemiştir. Babamın memuriyeti dolayısı ile gezdiğim, gördüğüm her yerde özellikle kadınlarımızın ürettikleri güzellikler ilgi alanımı oluşturdu.

Çocukluğumda yaz tatillerini geçirdiğim Gaziantep, Boyacı Camii mahallesi; o yıllarda zanaatla sanatın iç içe girdiği, kilim dokumada kullanılan ipliğin boyandığı atölyeler, kilim dokunan tezgâhlar, kutnu tezgâhları, yemeni yapan ustalar, bakırcıların ritmik çekiç sesleri, yokuşun hemen altındaki kürkçü hanı biz çocuklar için masal dünyası gibiydi. İnsanın yaratıcı güçlerinin çıkarılması, bir bakıma yaşamın anlam kazanmasıdır.

Bu da o insana verilecek estetik eğitimle sağlanır. İşte ben bu eğitimi çocukluğumun geçtiği sokaklarda görsel algıyla yaşayarak aldığımı düşünüyorum. Tüm bunların yanı sıra ailem ile gezdiğim Anadolu'nun; estetik eğitimi ve sanat birikimi sağladığını düşünüyorum. Bana göre Anadolu buram buram sanat kokuyor; nakışıyla, bakırıyla, ahşabıyla, kilimi, halısıyla, oyası, abası, sedef ustalığıyla.

Bu güzellikleri görerek nasıl öykünmez insan. Bu güzelliklere nasıl kayıtsız kalır. Resim çalışmalarım ve güzel sergilerim oldu bu esnada keçe döverek resim yapan resim öğretmeni arkadaşımın ilk keçe bilgilerini öğrendim. Keçe o kadar ilgimi çekti ki çevremde araştırmalara başladım.

K. Maraş'ta zanaat ustalarının yetiştiği güzel Anadolu illerimizden bir tanesi ahşap, deri, keçe, bakır, nakış emeği ve göz nurudur.

Kahramanmaraş'ta kepenek yapan bir ustadan yerel keçe yapımını öğrendim. Çok yakın bir aile dostumuz teyzem keçeyi yaylada nasıl yaptıklarını, keçe nakışlamayı, yün tarama ve boyama metotlarını benimle paylaştı. Artık öğretmenim Güllü teyzemdi. Hem yöresel keçe dövmeyi motifleri, yün hazırlamayı ve resmi yün ile bütünleştirmeyi usta çırak yolu ile zorlu bir süreç içinde yaşama geçirdim.

Öncelikle özendiğimiz batı sanatının, tarihsel süreçte kendi kültürünü özgünleştirerek bu güne taşıdığını ve yeni görüş açıları ile sanat yapıtları arayışları içinde olduklarını düşünürsek, kendi kültürel değerlerimizi koruyup zenginleştirmenin bizi güzel bir geleceğe taşıyacağına inanıyorum. Galiba bizim sıkıntımız bunları sanatla buluşturmayı bizim diye düşünüyorum geleneksel bir el sanatımız olan keçeyi güncelle taşımak ve sanatla ortak payda da birleştirmek dileğimdir.

GÜNÜMÜZDE KEÇE

Sanayileşen toplumlarda yapay ürünlerden ve bunların insan sağlığına verdiği zararlardan uzaklaşmak isteyen bilinç geliştikçe doğal bir ürün olan keçenin yaşantımızdaki yerinin artacağını düşünüyorum. Sanatsal anlamda renkli yünler ile yaratıcı fikirlere açık olması, ısı yalıtım özelliği ile giysi, başlık, bot, terlik, yelek, kaban, giysi ve yer kilimleri, yastıklarda özgün, sıra dışı ürünler oluşturulması doğaya dönük insanlar için bir alternatif sunuyor. Üniversitelerimiz atölyeler oluşturarak bu konuda biz sanatçılara kapılarını açtıkları takdirde gelecek nesle doğru bir yatırım yapabilir diye düşünüyorum. Ülkemizde çok yavaş ilerleyen

bu el sanatını bizde öğrenerek geliştiren Avrupa ülkeleri var.

SONUÇ

Sanatsal anlamda benim için kültürel bir kimlik olan keçe sanatı, yöresel, teknikler kullanılarak 10 temel ürünün nasıl yapıldığı, aşamalar halinde sıralanmıştır. 73 benzer ürünün resimleri fikir vermesi açısından paylaşılmış, her çalışma görsel anlamda fotoğraflanarak okuyucuya sunulmuştur.

Keçe sanatının kaybolmaya yüz tuttuğu günümüzde gelecek nesillere bu güzel sanatın aktarılması hususunda gerek devlet gerekse sivil toplum örgütlerinin sahip çıkması gerekmektedir.

HAYATİ VASFİ TAŞYÜREK'LE BAŞLAYAN BİR GELENEK: AĞIZ DESTANI GELENEĞİ

Ramazan AVCI

Âşık tarzı şiir geleneğinin en yaygın türlerinden biri olan destan, toplumun sosyal, kültürel hayatını; siyasi, dinî, tarihî ve askerî konuları; sosyokültürel ve doğal çevre ile birlikte insanı konu edinen bir türdür. Savaş ve kahramanlık destanı, yemek destanı, yaş destanı, çiçek destanı, hayvan destanı, öğüt destanı, güreş destanı, hastalık destanı, zenaat (meslek-esnaf) destanı, züğürtlük destanı, doğal afetleri konu alan destanlar gibi sosyal hayatın her yönüyle ilgili destanlara rastlamak olanaklıdır. Destanları konularına göre adlandırırken bundan böyle ilk örneği Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesinin sevilen güçlü şairi Hayati Vasfi Taşyürek tarafından verilen ve ülke geneline yayılan, bizim de "ağız destanı" olarak adlandırdığımız destan türünü eklememiz gerekir.

Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişten kaynaklanan kırsaldan şehirlere doğru gerçekleşen iç göç, eğitim seviyesinin yükselmesi ve iletişimde yazı dilinin egemen olması gibi etkenler dilde İstanbul Türkçesinin dışındaki ağızların unutulmasına, ağızlardaki söz varlıklarının kaybolmasına neden olmuştur denebilir. Kültürümüzün bu önemli hazinesinin kaybolmasına kayıtsız kalmayan Hayati Vasfi Taşyürek, kendi yöresi olan Afşin-Elbistan havzasında kullanılan bazı yerel kelime ve tamlamaları, unutulmaması için şiirinde kullanmak suretiyle kayıt altına almıştır.

Hayati Vasfi Taşyürek'in, 1959 yılında Afşin'de yazmış olduğu;

*Yemeniye (kelik), yoğurda (katık)
Bulgur pilavına (aş) derler bizde
Genç horoza (celfin), pilice (ferik)
Kümesine yollarken (kişş) derler bizde*

mısralarıyla başlayan "Lügatçemiz" adlı şiiri ağız destanının ve halk şiirinde bu geleneğin ilk örneğini oluşturmaktadır.

Divan şairleri tarafından Arapçayı veya Farsçayı öğretmek için yazılan manzum sözlüklerinin halk şiirindeki karşılığı olarak ilk defa tarafımızdan "ağız destanları" adıyla adlandırılan, bir yöreye ait kelimeleri tanıtmak için yazılan şiirlerin ilki ve en başarılısı Hayati Vasfi Taşyürek'in "Lügatçemiz" adlı şiiridir:

Geçimsiz "irsiz", güzele "keleş"

Çukurlara "eksiz", bedava "beleş"

Israra "tebelleş", gülece "kalleş"

Çocuk korkuturken "öh" derler bizde

dörtlüğünde görüldüğü gibi Hayati Vasfi Taşyürek, Kahramanmaraş yöresine ait kelimelerin yazı dilindeki karşılıklarını manzum sözlüğün imkânlarıyla vermeye çalışmıştır. Divan şiirindeki manzum sözlüklerden (tuhfelerden) farkı, Türkçenin bir yöre ağzına ait kelimelerini, anlamlarını bir sistematiğe dayanmadan anlatıyor olmasıdır. Hayati Vasfi, sözlük kaygısıyla yazdığı şiirindeki kelimeleri yörenin sosyal ve kültürel hayatını yansıtacak şekilde açıklamaktadır.

Hayati Vasfi Taşyürek, biri 9 dörtlükten, diğeri 6 dörtlükten oluşmak üzere *Lügatçemiz 1* ve *Lügatçemiz 2* başlıklarıyla iki ağız destanı yazmıştır.

Bu şiirlere ilk nazire, 1960 yılında Kahramanmaraşlı şair Adile Kandeğer tarafından yazılmıştır. Hayati Vasfi Taşyürek'e ithaf yazısıyla başlayan "Lügatçeye Nazire" adlı bu şiir;

*Unutulanları yazmak isterim.
Şair Vasfi beni affetsin derim
Kahramanmaraş'ı candan severim
Şüphenin adı da **gümandır** bizde*

mısralarıyla devam etmektedir. Hayati Vasfi Taşyürek'in "Lügatçemiz" adlı ağız destanına ikinci nazire Kahramanmaraş'ın tanınmış şairlerinden Dost Ozan (Hanifi Sarıyıldız) tarafından yazılmıştır. Dost Ozan, "Lügatçemiz" başlıklı üç ayrı ağız destanı yazmıştır. Sonraki yıllarda da Osman Konak, Yusuf Telli, Âşık Ali Ataş, Mustafa Coşkun Kale, Ramazan Avcı, Nurgül Kaynar Yüce gibi pek çok Kahramanmaraşlı şair tarafından, "derler bizde", "derler", "derdi" nakarat sözleriyle dile getirilen ağız destanları yazıldı. Ağız destanları, il dışına taşarak bütün ülkeye yayıldı. Yaptığımız araştırmada Sivas, Yozgat, Tokat, Ordu, Niğde, Osmaniye, Malatya, Amasya, Kayseri, Kırşehir, Afyonkarahisar, Bayburt, Erzurum gibi illerde de Hayati Vasfi Taşyürek'in başlattığı ağız destanı geleneğinin aynı formatta halk şairleri tarafından devam ettirildiği görülmüştür. Ancak türün en fazla örneği Kahramanmaraş yöresinde bulunmaktadır.

Halk şairleri veya halk şiiri tarzında yazan çağdaş şairler tarafından oluşturulan bu destanlarda; bir yörede yaşayan, halk arasında artık unutulmaya yüz tutmuş veya unutulmuş olan kelimelere ve yazı dilindeki karşılıklarına yer verilir, mutlak surette vezin ve kafiyeye uyulur ve mizahi/didaktik bir üslup bulunur. Geleneğin üstadı olan Hayati Vasfi Taşyürek'in "Lügatçemiz" şiirinden esinlenerek dörtlüklerin son mısrasında genellikle "derler, denir, derdi" gibi kelimelere yer verilir. Ağıza ait kelime, deyim ve atasözlerinin kayıt altına alınması noktasında ağız destanları önemli bir rol oynamaktadır.

Nasıl ki divan edebiyatında "Tuhfe-i Hü-sâm" adlı manzum sözlük Osmanlı toplumunda dil eğitimi metodu olarak daha sonra yazılacak onlarca manzum sözlük için örnek kabul edilmiş ve küçük çaplı değişikliklerle devam ettirilmişse, halk şiirinde de Hayati Vasfi

Taşyürek'in "Lügatçemiz" adlı şiiri halk şiiri vadisinde örnek alınmış, ülke geneline yayılarak halk şiirinde bir gelenek oluşturmuştur. Bu gelenek bazen küçük çaplı değişikliklerle bugün de devam etmektedir.

MARAŞ İLE ANILANLAR

Abdulahkim EREN

1. MARAŞ İli (şehir)
2. MARAŞ Şehri-Kktc Mağusa
3. MARAŞ Boğazı - Hatay - Kırkhan
4. MARAŞ Dondurması
5. MARAŞ Biberi
6. MARAŞ Bulvarı-Caddesi-Trabzon
7. MARAŞ Tarhanası
8. MARAŞ Paçası
9. MARAŞ Otu
10. GENERAL (Meraj) MARAŞ
11. MARAŞ Ovası (Altı)
12. MARAŞ Abası
13. MARAŞ Aslanı
14. MARAŞ İstiklâl Madalyası
15. MARAŞ Sim-Sırması
16. MARAŞ Yemenisi (ayakkabı)-çarığı
17. MARAŞ Oyması-Ceviz
18. MARAŞ Bertiz Kabarcığı
19. MARAŞ Burması (Altın)
20. MARAŞ Bakır
21. MARAŞLI Şeyhoğlu Satılmış
22. MARAŞ Fıstık ezmesi
23. MARAŞ Çangalı (güreş oyunu)
24. MARAŞ Gülü
25. MARAŞ İşi (işleme-nakış)
26. MARAŞ Şalvarı
27. MARAŞ Çöreği

ALFA ROMEO TONALE

HAYATI BEKLENMEDİK YAŞA

JOIN THE TRIBE

MARFİ

Eyüp Sultan Mah. Doğu Çevre Yolu No: 104 Merkez/Kahramanmaraş
Tel: (0344) 236 30 10

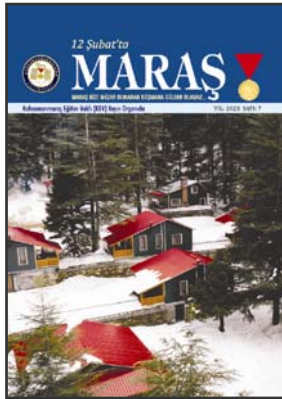
KAHRAMANMARAŞ EĞİTİM VAKFI (KEV)'İN 2022 YILI FAALİYETLERİ

Ülkü ÇOBAN
KEV Yönetim Kurulu Üyesi

Av. Mustafa BAYAZIT
KEV Genel Sekreteri

Değerli hemşehrilerim, Kahramanmaraş Eğitim Vakfı'nın (KEV) yayın organı olan dergimizin yedinci sayısını sizlere takdim etmenin onurunu yaşamaktayız.

◆ Pandemi nedeniyle en son 2020 yılı bu zamanlar yayınlanan dergimizin Kahramanmaraş ve ülke genelinde 8.000 adedinin ücretsiz olarak dağıtımını gerçekleştirdik.

◆ Şubat ayında Kahramanmaraş'ın düşman işgalinden kurtuluşunun 102. yıldönümü münasebetiyle Anıtkabir'de bir tören düzenlenmiştir.

◆ Nisan ayında Kahramanmaraş Eğitim Vakfı Kadınlar Komisyonu Başkanı Şaduman BAYAZIT koordinesinde yürütülen bir dizi ziyarette Vakfımızın tanıtımı yapılmıştır.

◆ Nisan ayında Vakıf Yönetimi, hemşehrimiz Tarım ve Orman Bakanı Sayın Prof. Dr. Vahit KİRİŞÇİ'yi makamında ziyaret etmiştir.

◆ Ağustos ayında Vakıf Yönetimi, TİGEM Genel Müdürü olarak atanan hemşehrimiz Dr. Hasan GEZGİNÇ'i makamında ziyaret etmiştir.

◆ Eylül ayında hemşehrilerimizin kültür ve sanatla bütünleşerek rahatlamalarını sağlamak amacıyla KEV Başkanı Mahmut BAYAZIT'ın katkılarıyla koro çalışmaları profesyonel bir ekiple TRT Keman Sanatçısı Kadir Murat GÖK yönetiminde başlamıştır.

◆ Pandemi nedeniyle ara verilen Geleneksel Kuşluk Yemeği buluşmalarına Kasım ayında Çukurambar MADO'da başlandı.

Hemşehrilerimizin yoğun ilgisinin olduğu yemekte edeler ve bacılar özlem giderdiler. Her ayın ilk Pazar günü bir araya geldiğimiz bu yemekli buluşmalara bursiyer öğrencilerimiz de grup halinde davet edilmektedir.

◆ Aralık ayında, Vakfımızın Geleneksel Kuşluk Yemeği Çukurambar MADO'da çok büyük bir katılımı gerçekleştirilmiştir. Ev sahipliğini Vakıf Yönetim Kurulu Başkanı Mahmut BAYAZIT'ın yaptığı yemeğe hemşehrimiz Tarım ve Orman Bakanı Sayın Prof. Dr. Vahit KİRİŞÇİ ve milletvekilimiz İçişleri Komisyon Başkanı Sayın Celalettin GÜVENÇ onur konuklarımız olarak katılmışlardır. Yemeğe, memleketten gelen dondurmanın duayeni MADO Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet KANBUR da katılım sağlamıştır.

Ankara'daki Kahramanmaraşlılar Kültür Derneğinin yeni Genel Merkezi Tarım ve Orman Bakanı Sayın Prof. Dr. Vahit Kirişçi'nin katılımı ile 4 Aralık 2022 günü açıldı.

Ankara'da bulunan hemşerilerimizin yoğun katılım gösterdiği Yeni Genel Merkez açılışında, Milletvekilimiz ve İçişleri Komisyonu Başkanımız Sayın Celalettin Güvenç'in yanı sıra Kahramanmaraş Eğitim Vakfımızın Başkanı Sayın Mahmut Bayazıt, Kahramanmaraşlılar Kültür Derneği Başkanı Faruk Bilsin ile Mado Dondurmaları Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Mehmet KANBUR başta olmak üzere çok sayıda davetli katıldı.

Açılıшта TRT sanatçısı Murat Kadir GÖK yönetimindeki Vakıf TSM Korosu, solistlerinden Mehtap BAYAZIT TORAMAN, Emine BAYRAKÇI ESEN, Osman PAÇACI ve Şafak ŞAKAR bir konser vererek, katılım sağlayan hemşehrilerimize keyifli anlar yaşattı.

Ocak ayında ilimizin yetiştirdiği değerli bürokrat Fikri ŞAHİN'in anılarını anlattığı söyleşi programını Kahramanmaraşlılar Kültür Derneği ile beraber düzenledik.

Yine Ocak ayında, 12 Şubat Belediye Başkanı Hanifi MAHÇİCEK'in Expo 23 Tanıtım programını Kahramanmaraşlılar Kültür Derneği ile beraber düzenledik.

Kahramanmaraşlılar Kültür ve Dayanışma Derneği konferans salonunda öğrencilerimizle tanışma toplantısı düzenlendi.

Toplantıda öğrencilerimizden iyi bir eğitim hayatı ve kariyer planlaması için neler yapmaları gerektiğini konusunda Prof.Dr Ali ÇAĞLAR tarafından bilgilendirme yapıldı.

Vakıf Başkanı Mahmut BAYAZIT, Vakıf Genel Sekreteri Av. Mustafa BAYAZIT, Yönetim kurulu üyelerinden Cahit PEKYARDIMCI, Şahin YILDIRIM, Prof. Dr. Ali ÇAĞLAR, Naime ALİMOĞLU katılım sağladı.

Bir öğrencimiz tüm arkadaşları adına KEV'e ve tüm bağışçılarımıza teşekkür konuşması yaptı.

2023 yılının ilk Kuşluk yemeğine Vakfın bursiyer öğrencileri de konuk olarak katıldı.

KEV yönetimi, 25.01.2023 tarihi akşam yemeğinde Tarım ve Orman Bakanı Sayın Vahid KİRİŞÇİ ile biraraya geldi.

Yemekte, Milletvekilimiz Sayın Celaledin Güvenç, Onursal Başkanlarımız, Sayın Prof.Dr. Fikret Eren, Sayın Av. Abdulkadir Bayazıt, Ankara Hukuk Fakültesi Dekanı Sayın Prof.Dr. Muharrem Özen, KEV Başkanı Mahmut Bayazıt, yönetim kurulu üyelerimizden Dr. Cahit Pekyardımcı, Prof Dr.Ali Çağlar, Şahin Yıldırım, Fatih Zarifoğlu, Nurettin Akçul katılım sağlamışlardır.

Yemekte, Kahramanmaraş ile ilgili muhtelif konuların yanı sıra üniversitelerimizin durumları değerlendirilmiştir.

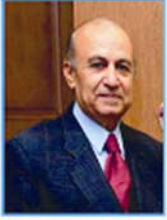
Kahramanmaraş'ta yapılacak yatırım ve hizmetlere katkıda bulunabilmek için, sivil toplum kuruluşları, belediyeler ve diğer kuruluşlarla irtibata geçilerek çalışmalar yapılması gerektiği hususunda görüş oluşmuştur.

Vakıf TSM Korusu, 2 Şubat 2022 tarihinde Kahramanmaraş'da "12 Şubat Bayramı" etkinlikleri çerçevesinde düzenlenen konserde birbirinden güzel TSM eserlerini icra ettiler.

(KEV) KAHRAMANMARAŞ TEMSİLCİLİĞİMİZİN FAALİYETLERİ

Erdoğan GÜÇLÜ
Başkan

Abdulhakim EREN
Başkan Yardımcısı

Mehtap Emir
MAHMUTOĞLU
Başkan Yardımcısı

Zeynep ARIKAN
Başkan Yardımcısı

Levent ÇUHADAR
Başkan Yardımcısı

Temsilciliğin aldığı kararlar, Yönetim Kurulunun ve ilgili kurumların katkısıyla, 2020 Yılında Hakk'ın rahmetine kavuşan Yönetim Kurulu üyemiz Sn. Halil Arık'ın doğum yeri olan K. Maraş-Pazarcık ilçesi Ulubahçe mahallesindeki ilkokul öğrencilerine giyim-kuşam ve kırtasiye yardımı yapılmıştır.

Maraş Kurtuluş Mücadelesinde Pazarcık cephesi kahramanlarından Pazarcık Müdafii Hukuk Cemiyeti Başkanı Batumlu Ali Efendi'nin adı da bir parka, teklifimiz üzerine Pazarcık Belediyesi tarafından verilmiştir.

2021 yılında Mütevelli heyeti üyemiz olan Türkoğlu Belediye Başkanı ile iş birliği yapılarak Türkoğlu ilçesinin iki dağ köyü ilkokuluna giyim-kuşam, kırtasiye yardımı yapılarak okulun eksikleri giderilmiştir.

2022 Yılında Afşin Belediyesi ile Vakfımız iş birliğiyle iki köy ilkokulunun öğrencileri giydirilip kırtasiye yardımı yapılmış; okulların eksiklikleri giderilmiştir.

Yıllardır KSÜ ve öğrencileriyle irtibatımız sürmektedir. 2022 yılı Kasım ayında Vakıf Yönetim ve Denetim Kurulu Başkanlarımızın da katılımı ile Vakfımızın kurucuları üyelerimiz ve onursal başkanlarımız Av. Abdulkadir BAYAZIT ve Prof. Dr. Fikret EREN tarafından Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi (KSÜ) ve Kahramanmaraş Barosu'nda konferans vererek KSÜ'de Hukuk Fakültesi açılması çalışmalarına katılmışlardır.

Bunların yanında Vali, Belediye Başkanı, Rektör ve bazı iş adamları ziyaret edilmiştir.

TEŞEKKÜR EDİYORUZ...

Ankara'da eğitim gören yüz öğrencimize, Kahramanmaraş'ta eğitim gören on öğrencimize burs verilmesine destek veren değerli hemşehrilerimize,

Vakfımızın tanıtılması amacıyla zaman zaman televizyon programları, gazete mülakatları yapılmaktadır. Bu vesile ile Vakfımıza destek veren medya kuruluşlarımıza,

Özellikle yazılı medyamıza ve AKSU TV yönetimine,

Bursiyer öğrencilerimize dağıttığımız takım elbiselerini göndermiş olan Pisserro Yönetim Kurulu Başkanı Ali Rıza KISAKÜREK Bey'e de bu vesile ile teşekkür ediyoruz.

"Sağ elin verdiği sol el bilmesin" düsturuyla hareket ettiği için adının açıklanmasını istemeyen bir mütevelli heyet üyemiz Kahramanmaraş'ın en merkezi yerindeki değerli dairesini Vakfımıza bağış yoluyla devretmiştir. Bu vesile ile kendisine bir kez daha teşekkür ederiz.

KAHRAMANMARAŞ EĞİTİM VAKFI (KEV)

YÖNETİM VE DENETLEME KURULU ÜYELERİ

KEV ONURSAL BAŞKANLARI

Av. Abdulkadir BAYAZIT
Prof.Dr. Fikret EREN

Mahmut BAYAZIT

Başkan

KEV ONURSAL ÜYELERİMİZ

KAHRAMANMARAŞ MİLLETVEKİLLERİ
KAHRAMANMARAŞ VALİSİ
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI

**Cahit
PEKYARDIMCI**
II. Başkan

**Mustafa
BAYAZIT**
Genel Sekreter

**Ahmet Duran
PEKER**
Muhasip Üye

**Ülkü
ÇOBAN**
Üye

**Ali
ÇAĞLAR**
Üye

**Fatih
ZARİFOĞLU**
Üye

DENETLEME KURULU

**Şahin
YILDIRIM**
Başkan

**Naime
ALİMOĞLU**
Üye

**Hayati Erkan
TAŞYÜREK**
Üye

**Ökkeş
NAL**

VAKIF MÜDÜRÜ

KADIN KOMİSYONLARI

Şaduman BAYAZIT

Ülkü ÇOBAN

Fatma ERKİLİÇ

Hatice ERDİ

Naime ALİMOĞLU

Gülay DİNÇER

Yıldız ZARİFOĞLU

Necla KAPILI

Mehtap TORAMAN

Mine MİRZAĞLU

Şule KİRİŞÇİ

Suay ÖZTÜRK

(KEV) ANKARA MÜTEVELLİ HEYET LİSTESİ

Abdulkadir Bayazıt	Avukat	Hasan Altunzincir	E.Öğretmen
Ahmet Aytemiz	E.Bürokrat	Hatice Erdi	Evhanımı
Ahmet Duran Peker	Avukat	Hayati Erkan Taşyürek	İşinsanı
Ahmet Emiroğlu	E.Subay	Hidayet Dalyan	İşinsanı
Ahmet Erzençin	Elek. Müh	Kemali Bayazıt	Avukat
Ahmet Firikçi	E.Bürokrat	Lütfi Şervan	Bürokrat
Ahmet Koray Çelebi	Finansçı	Mahmut Bayazıt	E. Bürokrat
Ahmet Kurtulan	Muhasebeci	Mehmet Fatih Zarifoğlu	İşinsanı
Ahmet Malkan	İşinsanı	Mehmet Sait İmamoğlu	Bürokrat
Ahmet Oğlakçı	Bürokrat	Mehmet Teoman Seyithanoğlu	Avukat
Ahmet Peker	Müteahhit	Mehtap Toraman	Bürokrat
Ahmet Pınar	E.Hakim	Mesut Dedeoğlu	E.Milletvekili
Ali Akkaya	Doktor	Mine Dokumacı	Evhanımı
Ali Çağlar	Akademisyen	Murat Hacıömeroğlu	İşinsanı
Ali Durmuş	E.Bürokrat	Murat Sarayakupoğlu	İşinsanı
Ali Karaca	Yönetici	Mustafa Bayazıt	Avukat
Atilla Özer	E. Akademisyen	Mustafa Fikret Uğur	İşinsanı
Avni Başdoğan	E.Bürokrat	Mustafa Gülser	İşinsanı
Aziz Kömürcü	Bürokrat	Naime Alimoğlu	E.Bürokrat
Cahit Pekyardımcı	E.Bürokrat	Nejdet Yüce	İşinsanı
Doğan Akyol	Doktor	Nurettin Akçul	Sendika Bşk
Elif Burcu Günaydın	Avukat	Özgür Kaya	Bürokrat
Fahrettin Oğuz Tor	E.Milletvekili	Ramazan Çetindağlı	E.Bürokrat
Fatih Emre Yıldırım	İşinsanı	Selahittin Hacıömeroğlu	İşinsanı
Fatih Mehmet Çelebi	Akademisyen	Şahin Yıldırım	İşinsanı
Fatma Erkilic	E.Öğretmen	Şükrü Engizek	E.Bürokrat
Fikri Şahin	E.Müsteşar	Tevfik Fikret Eren	Akademisyen
Giray Kabakçı	Akademisyen	Ülkü Çoban	Bürokrat
Gülşay Dincer	E.Akademisyen	Vedat Çuhadar	Avukat
Halil Afşarata	Bürokrat	Yıldırım Bayazıt	İşinsanı
Haluk Tokuçoğlu	E.Akademisyen		

(KEV) KAHRAMANMARAŞ MÜTEVELLİ HEYET LİSTESİ

Abdulahkim Eren	İşinsanı	Mehmet Bayazıt	İşinsanı
Ahmet Dedeoğlu	Doktor	Mehmet Özkarcı	Akademisyen
Akif Çaylıoğlu	İşinsanı	Mehtap Siddi Emirmahmutoğlu	İşinsanı
Atilla Kanbur	İşinsanı	Mustafa Hüdayioğlu	Eczacı
Baki Levent Çuhadar	İşinsanı	Mustafa Okumuş	E.Öğretmen
Bünyamin Günal	E.Bürokrat	Oğuz Alp Paköz	Doktor
Erdal Kenger	İşinsanı	Osman Okumuş	Belediye Bşk
Erdoğan Güçlü	Emekli Bürokrat	Özlem Gölbaşı	Eczacı
Güven Kahraman	İşinsanı	Ragıp Burak Şahin	Bürokrat
Hamit Bülent Eken	Eczacı-İşinsanı	Serdar Erdoğanıılmaz	İşinsanı
Haşim Böke	İşinsanı	Sermet Çuhadar	İşinsanı
İbrahim Solak	Akademisyen	Yekta Gezginç	Akademisyen
Leman Avşar	İşinsanı	Zeynep Arıkan	İşinsanı
M. Nejat Karpuzoğlu	İşinsanı		

BÖLÜMLERİMİZ

- ACİL SERVİS
- ORTOPEDİ VE TRAVMATOLOJİ
- KULAK - BURUN - BOĞAZ
- GÖZ HASTALIKLARI
- FİZİK TEDAVİ VE REHABİLİTASYON
- RADYOLOJİ
- KARDİYOLOJİ
- GENEL CERRAHİ
- İÇ HASTALIKLARI (DAHİLİYE)
- KADIN HASTALIKLARI VE DOĞUM
- GERİATRİ
- ÇOCUK HASTALIKLARI VE SAĞLIĞI
- KOZMETİK DERMATOLOJİ
- SÜNNET
- HACAMAT
- CİLDİYE
- DİYETİSYEN
- SAÇ EKİMİ

Önceliğimiz
KALİTELİ HİZMET

Dr. Ali AKKAYA
Başhekim

ÖZEL DEVA TIP MERKEZİ

Ayvalı Mh. Ayvalı Cd. 113
Etlik, Keçiören/ANKARA

0312 326 65 65
www.ozeldevatipmerkezi.net

f Özeldevatipmerkezi
o ozeldevatipmerkezi